

YOOHANE

Amiqira Fasaasa Ufa Yoohaneefa Akararinau.

Náaru náaru márira ufa.

1 ¹Óoqai maa-maqa maaqáfa sía márúnakinai Ánutuna afeeka ufara foora Yísufa márínau. Mi-afeeka ufara foorá Yísufa Ánutuna faqa márínau. Mi-afeeka ufáfa Ánutufa kai márínau. ²Óosana áronakina mi-ufáfara foora Yísufa Ánutuna faqa márufa márínau. ³Mi-ufánannai Yísunannai aiqáma ainaina kambíqaoofanoo máridanoo. Sía moo áinaina sía minánnai kambíqanau. Aiqáma ainaina miná Yísunannai kai kambíqanau. ⁴Aiqáma kambíqoo ainaina miná Yísunasaaqaraa márirana maraséenoo dóo máridanoo. Mi-mariráfa maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaasee naundurái qóomara foora aurau rímarifa máridanoo. ⁵Mi-aurau riráfa asukunakí qáidanoo. Mi-aurau rira qoomána asukuna fannoo sía amana qumáree rafáaqa fúannoo.

⁶Ánutufa qumeé dadaaqufanoo maqásaa fasiqa moo námmaryi nímimaru Yoohaneefa kambíqafufanoo Ánutufa qiní saikáki fúannee qufanoo narí saikáki ani márínau. ⁷Yoohaneefa kooroo írafa animárinau. Mi-qoomána Yísunara kooroo írara áninau. Aiqáma fasiqa ánaasee miná ufa irisée Yísunara kúqaa ánoonee qiaqéera áninau. ⁸Mifá Yoohaneefa sía mi-qoomáfau márínau. Káqi mi-qoománara kooroo íanifeera animárinau. ⁹Ánutuna ufa fannoo Yísufa ánoona aurau rirafa márínau. Mi-aurau riráfa faiqí aiqámausa naunduráki qéemarufa máridanoo maqásaa faiqi ánaaqi kámmafinoo maa-maqa maaqánaki qúminau.

¹⁰Mifá maa-maqa maaqánaki ani márínau. Ánutufa mi-ufána Yísunannai maa-maqa maaqánakinaa fasiqa ánaasee áuqu quqásoofanoo misáki akooqóo qumu márufaqa sía minára íriqau. ¹¹Mifá narí áuqu maqa maaqanaki aniroofaqa miná máqannaasa minakí máriasa miná maréeqee áqusee minnísaqau. ¹²Akaqáusa asasammásee maróosa

Ánutuna ufa Yísufa misára ínnee Ánutuna faiqi kámambi máriaqee qíra ufa níminau. Minára kúqaa Ánutunee qímasee naundurá ámimarusa miná faiqi kámambi máriaqee qíra úfa níminau. ¹³Ánutuna faiqi miqímariasa kambíqafi máriasa sía maa-maqa maaqánaki máriasakiqari kambíqaaqau. Sía faiqí faiqi ímaríandeeqau máfi kambíqaaqau. Sía faiqí nári íriranannaifau Ánutuna faiqi kámmafi kambíqaaqau. Ánutuna íriranannai kai kambíqafuqa miná faiqi námukiqau.

¹⁴Mi-ufáfa Ánutuna ánoona ufa Yísufa faiqi faiqi kámambinoo maasáki qumu márinau. Qumumárufuqa miná áfeeqa eeraarirana maasá miná faiqi námu kúqaa qáfaqau. Mifá narí ákoona ámaaku moodáa márunara narí ákoonasáaqaraa áfeeqa eeraarirana faqa káqi áfaarirana faqa kúqaa ánoona úfa qírana faqa maraséeno qumbiqánoo máruna qáfaqau. ¹⁵Yoohaneefa nammári nímimarufa minára Yísunara kooroo inau. Mifá maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminoo qinau. Óoqai qinée qímannimiqia. Moó fannoo qiní qínaaqianna ániannoo. Qinée kambíqaafannaqoo mifá óoqai máriufa máriafa qiní úriqarara fee qáfanafa maaná Yísufa mifá máridanoo. Yoohaneefa miqí qímaseeno minára qímannimino.

¹⁶Yísufa maaqóo qumu máridanoo narísaaqaraa ámiqi ámiqirana ámuuqa ámuuqa moómoo maasá aiqámausa qímufuqa máreemariqiafana. ¹⁷Ánutufa Mooseenannái narí sándufa narí amusúfa maasá qíminau. Ásauku mundírana Yísunannai narí káqi asasamánde nímirufa faqa kúqaa ánoona ufa qírana faqa maasá qíminau. ¹⁸Sía moó fannoo Ánutuna qáfee marúfa márinau. Narí ámaaku moodáa narí ákoona ámuqusa uqanna mifá kai narí ákoona faqa márida qáfamaseeno maa-maaqanasaa maasá qímannimirara qíminau.

Yoohaneefa nammári nímimaru ufafa.

(Mataioo 3:1-12; Mareekoo 1:1-8; Ruka 3:1-18)

¹⁹Yoohaneefa Yísunara kooroo qu úfafa maaqímasee animárinau. Yuda máqannaasa amaana máqa aanáiqikirausa faqa amaana máqaki dapi saika máree marúsa misára Reefina áiku ásauku fee qímarusa misá faqa Yeerusareenni suqúfufuqa ufa qímaseeqa faiqí akaqáusa nifeeqásee niqioofuqa Yoohaneenara irárara óoqufiqau. Yoohaneefa nammári nímimarufunnai Yooradanna námmarinni óoquireqa maaqí qímasee iraqau.

Óo Yoohanee, Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kambíqaaninna tamummaqara fasiqanara ákara rúmaqoofa anée maaná mifée yáfee.

²⁰Yoohaneefa misá ufa iriséeno sía káqi úfa qinau akooqóo kooroo qímasee qímannimino. Qinée sía ásauku mundírausau máridau.

²¹Misá minára iriséeqa kafáa iraqau. Anée Eeriaafée máridanee. Maasá qímaqimia. Miqí qufanoo Yoohaneefa qinau sía qinée misáu. Miqí qufaqa

misá iraqau. Anée mi-tamummaqara fasiqánara ákara rúmaqoo fee márídane.

Miqí qufanoo Yoohaneefa sía fee qinau. ²²Sía fee qímasoofaqa misá quándaki qiqau. Maasá niqiquasá nána ufa fee aníara qímannimianauree. Anée yáfee. Anée aneennára náqi fee qídane. ²³Yoohaneefa misá ufa iriséeno maaqí qímaseeno qímannimianau. Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaiaafa óoqai maaqí qímasee qiníara ákara rinau.

Qinée karaambáiqara namméera qímasee qímannimira fasiqausa márídaqa.

Kásau máqa maaqakiqari maaqí qímasee namméeraqidaqa. Ínnee karaambáiqá ánianínna aanna andeeqáseeqa afisúaq.

²⁴Yeerusareendari niqiquosa misá Farisai ámaana ufa qímarusa misá miná iriséeqa kafáa irámmiriqau. ²⁵Óo Yoohanee, anée sía ásauku mundírafa márídana. Anée sía Eerifa márídana sía anée mi-tamummaqara fasiqáfa márídana. Anée sía misá márídana náqi fee ídane nammáriki kéeqannimaqidane. ²⁶Yoohaneefa misá ufa iriséeno maaqí qímasee qímannimianau. Qinée nammáriki faiqí ánaasee kéeqannimaqidaqa. Ínni qámbaranai moó fannoo márídanoo ínnee minára sía írimariafanoo. ²⁷Mifá qiní qínaaqianna ánianínafa qiní úriqararafa máriannoo. Náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree. Qinée kúqaa óoreeqararaua uqanna márídaqa.

²⁸Yoohaneefa Yooradanna námmariki Beetani máqusai dínni afainni nammáriki kéeqannimaqéemarufaqa misá anirée miqí qímaseemma irée maríqau.

Ánutufa auíqaanínna sipsipa anaaqina ufa.

²⁹Iqáqoofanoo kanánaana Yísufa Yoohaneefunnai óoqu fímarufanoo Yoohaneefa qáfeeno narí faqa márusa maaqí qímasee qímannimino qinau. Ínnee qáfaaqa maa-fasiqáfa Ánutufa nífaueemari aandaú ánaaqi narí qaindása kúquaninna aandaufa maasá aiqámausa maa-maqánasaaqaraasa mandáinaina minánnai maraqúqiseeno Ánutufa dárira ufa atekáqisaaninafa márídanoo. ³⁰Eendá qinée minára maaqí qúnafa maafá qinée sía máriafanna kamuqoo márúnara qiní úriqararafa márídanoo qiní qínaaqianna kambíqafi aniráannoo qúnafa maaná mifá márídanoo. ³¹Qinée minára sía írimariafanausa márídaqa. Isaraee máqannaa nífusaa kooroo qiaqéera nammári áuqamánnimaqaqa ánidaqa.

³²Yoohaneefa maaqí qímasee Yísunara qinau. Qinée Ánutuna maraquana qáfaunanoo mifá nakipurúnaikámambino innaarúnaindari qumuréeno Yísunasaa quqéeno. ³³Qinée qeeqá kai ásauku mundíranara sía amana mifée qianáura. Maa-saikánara diqiqoofa Ánutufa maaqí qímasee qímaqiminau. Anée faiqí moó qáfainanoo qiní maraquana fannoo akooqóo minásaa mundúfinnana minára

faiqí ánaasee qiní náaquqara maraquannái rúmannimaqáanina fee qinnáranoo. ³⁴Maafá Ánutufa rusandeesámu másee mároofa narí ámaaku uqanna máridanoo. Qinée qeeqá qífunnai qáfeeqa inni kooroománnimaqaidaqa.

Yísufa indaarú óoqasaa nífiqoo faiqi namusa.

³⁵Kanánaana iqáqoofanoo Yoohaneefa nammári áfainni narí ufa írimaru fasiqa qandá faqa márufanoo Yísufa áiqaránau. ³⁶Áiqaróofanoo Yoohaneefa ámiqi mándee aikuqummáseenoo qináu. Ínnee maaná qáfaaqa Ánutuna aandáú ánaaqiara foora qaindásaa maasára kúquaninafa áiqaqaidanoo. ³⁷Yoohaneena ufa írimarúqanda mi-ufána irisée Yísuna dóo áfaqee fiqau. ³⁸Áfaqee fímarufanoo Yísufa quandáfi nínrafeenoo qináu. Ínneeqara nánaree qiní qífaqee ánídee qufaqa miqandá qiqau. Ufasáa rakísira anée yái fee máridanee. ³⁹Yísufa iriséenoo qímannimináu dóo anirée qáfaaqa qufaqa miqandá miná faqa óonu miná máaqa qáfamasee eenánianna óonu qáfamaseeqa miná faqa káqi kaaqóo máriqau.

⁴⁰Mi-fasiqaqandá Yísuna máaqa óonu qáfamasee miná faqa máruqanda miqandákiqari moó fannoo Andurufa márínau. Mifá Simoona moo áuqu Peetooroona ákaqa márínau. ⁴¹Andurufa naráfasaana Simoona moo áuqu Peetooroona káqi káqi paqúrimaseenoo qímaminoo qináu. Maasá Ánutuna ásauku mundíra fasiqa kambíqaannoo fee qímaqoofa dóo maasá paqúriqa qímaseenoo miná áfiqammaree Yísufinnai fináu. ⁴²Óonuroofanoo Yísufa Simoona aikuqummáseenoo qináu. Anée Yoohaneena ámaaku Simoonafa máriananoo. Qinée aníara Keefasaneé qianáuree qináu. Mi-auqú oosanná óoni fee qínoo máridanoo.

Yísufa Firipina faqa Natanaeerana faqa náaroo ufafa.

⁴³Moo kánanaana Yísufa Kariree máqamaaqai fuanéera aanái Firipina paqúrimandeenoo qímaminoo qináu. Dóo Firipi qiní faqa dóo ániannee qináu. ⁴⁴Firipifa faqa Andurufa faqa Peetooroona faqa Beetasaida máqusaindari moodáa maqusanaasa máriqau. ⁴⁵Firipifa Natanaeeranara randásee paqúrimaseenoo qímamináu. Mooseefa Ánutuna sándufasaa faqa tamummáqara fasiqausa faqa kambíqaaninna fasiqanara óoqai ákara rúmaqoona maasá paqúriqa. Mifá Yísufa Yooseefaana ámaaku Nasaretee máqusaindaraafa máridanoo. ⁴⁶Natanaeerafa qináu, Akasáa náqimásee ámiqira ainaina Nasaretee máqusaindari kambíqararee, sía kambíqaannoo. Miqí qufanoo Firipifa qináu anirée dóo óonu qáfa.

⁴⁷Firipifa miná áfiqeenoo óonu roofanoo Yísufa Natanaeerana qáfamaseenoo qímaminoo qináu. Óo maafá Isaraee máqannaa faiqí uqanna ánidanoo. Sía qúnna úfa minakí márifa andeeqárafa kai márifa máridanoo. ⁴⁸Natanaeerafa minára iriséenoo tautúmaseenoo maaqí

qímasee Yísuna qímaminau, anée náqi fee másee qiníara íridanee. Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Natanaeera fáasai Firipifa sía aní paqúriqoo anée aneenná maqúsai aneenná faafísa atukaki níanai márianaqa qinée aní aundurákinaa óosana fáasai qáfeeqa. ⁴⁹Natanaeerafa iriséenoo tautúmakufoano qinau. Ufasáa rakísirafa anée Ánutuna ámaaku márianafa. Anée Isaraee máqanna karaambáiqu márianafa márianano. ⁵⁰Miqí qímasoofano Yísufa qinau. Qinée fáasai faafísa atukaki máriana qáfaunannara minára qúnnanara anée mináree qiníara Ánutuna ámaaku fee qídanee. Qini ufa íria. Maqee káqikaaqoo uqafíqaunana qáfaananoo. Kásooqaqee ánoona firaqóo uqánnifíqaanura. ⁵¹Miqí qímasee miná faqa márusa qímannimino qinau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa kásooqaqee ínnée innaarúnai kudimandá rakée ínaqa qáfaifoo qangiroouqá faiqí nímaaku qini qimommaqa óoraini qúmaini ímarifaqa níndafeefarano.

Kannaana máqusai faiqí faqa ánaasee faqa nimundóo ufafa.

2 ¹⁻²Qaara faasaaná áiqaroofoano Kanna máqusai Kariree máqa maaqaki moó máqusaki mánaqa amundárafa márinau. Yísuna ánoofa Máriafa mi-qoomaqánaki dadaaqídanoo márinau. Qoomáqa suqóosa Yísuna faqa narí faiqí námu faqa náaroofoqa fiqau. ³Mi-maqannáasa óosana maaqímminoo máridano. Mánaqa nimundáreee qímasaídaqa nárana faqa uáinna nammari nári maqee maqee née maría nammari faqa námammaree múnusaida nimundée máriqau. Mi-qoomaqánaki uáinna nammari námammaree kasaaqa múnu taikásoofano Máriafa narí ámaaku Yísuna qímaminoo qinau. Qini qímaaku dóo uáinna nammari taikánoo máridano. ⁴Yísufa mi-ufána iriséenoo narí áfeeka kooroománnimaqaaninnanara iriséenoo qímaminoo qinau. Óo qinnaqéefoo nánaree anée qini iráidanee. Kásooqaqee qinée fira ainainá óosana óosana faiqí sía áuqee máriana áuquanura anée maqee kasaaqái qímarianano. ⁵Yísuna ánoofa miná iriséenoo quandáfinoo qoomáqa dadaaqímaru fasiqausa mara quqáqoosa maaqí qímasee Yísunara qímannimino. Nána ainainaree maafá qínaqa mifá qínandée kai iaqa.

⁶Mi-maqánaki óoni qafee firaafáuqa dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée márinau. Yuda máqannaasa nári ímarúdeemásee minakína námari marasée nísaaqumásaida nárana néemariqau. Aiqáma ooni qafee tintarámma miqírafa firaafáuqa márinau. Nammári moómoo saka adíee marúsauqa máriqau. ⁷Yísufa qoomáqa suqára faiqiuqa mara quqáqoosa qímannimino qinau. Ínnée nammári sakasée maa-ooni qafeesáki adíee márifanoo áfaisaa kai úruani. Yísufa miqí qímasoofaqa misá aiqáma mi-ooni qafeesáki saka adíoofoano áfaisaa qumbiqáqau. ⁸Saka adía qumbiqásoofano Yísufa qímannimino qinau. Ínnée

minakínaana sakamáree qoomáqasaa rakísimarina ámfifanoo námasee qáfaani. ⁹Miqí qímasoofaqa misá míqimmiqau. Qoomáqasaa rakísirafa mi-nammarífa uáinnáikamáfuna óosana síamma írinau. Qoomáqa suqéemaru aináinira fasiqausa misá kai íriqau. Qoomáqasaa rakísirafa námasee qáfoofanoo amundóo ánaaseena afaaqí áaramáseenoo qinau. ¹⁰Aiqáma qoomáqa suqée maríasa ámiqira uáinna náaree indaarú nímiafaqa náidaqa. Néeneesaafaqa ínaaqianna mandá uainna nímidafaqa. Anée sía miqíananoo ámiqira uainna uqanná kai ínaaqianna nímiannoo.

¹¹Miqínoo Kariree máqa maaqaki Kannaana máqusai Yísufa narí saika óosana araseenoo faiqí sía áuqoo ainaina ámiqira oosana áuqamásoofaqa faiqí ánaasee qáfaqau. Mifá mi-karí narí afeeka firaaná uqannífiqoofaqa miná ufa írimaru fasiqausa Yísunara kúqaa Ánutuna ámiqira áfeeka uqannífiqee marí fee qiqau.

¹²Miqóoqari Yísufa narí ánoona faqa narí ákaqaafasaa faqa narí ufa írimarusa faqa Kapeeranaumma máqusai óoqu fíqau. Miqóo óoquree qaaramoo fáasaana káqi márinau.

Yísufa Yeerusaree náaquqara ámaana máqaki kéeqoo ufafa.

(Mataioo 21:12-13; Mareekoo 11:15-17; Ruka 19:45-46)

(Óoqai Ánutuna qangiroo moó fannoo Isaraee máqannaasa áinnaaqareenoo Isipa máqannaasa óoqa faiqiuqa kuqá nárufaqa Isaraee máqannaasa quqásee sandáqau.)

¹³Isaraee máqannaasa mi-ainnaaqarara qoomaqána suqárara deedaqufanoo Yísufa minní Yeerusaree máqusai óoru fínau.

¹⁴Óorureenoo Yísufa náaquqara amaana maqaki kéeqafinoo óonurama nínadafoofaqa faiqí mi-naambeeqánaí márída Ánutuna tatúfirana suqáraree qídaqa burimakáu sipsípa nakipurúna narínni narínni feefaurímaríqau. Miqídaqa firaa munnimma máraidaqa qúmмуaraikámmimáriqau. Faiqí ánaasee kaamánna munnimma mara máree múnu nímuafaqa misá náaquqara maqakinaa munnimma nári nímmimariqau. Miná faqa amaana máqasaa rakísirausa nári faqa qúmмуaraikámmimariqau. ¹⁵Yísufa aniráma nínadafeenoo sánda kukúqamma qumáreenoo mi-samúna burimakáu sipsípa faiqí náru nífaqaauafaqa quqásee sandáqau. Munnimma kukúqimaru qaindáusa ani qumáreenoo téeqi máqusoofanoo mi-munnimmáusa maqándanandánamminau. ¹⁶Miná miqímáseeno nakipurúna feefaurí máree marúsa maaqí qímasee qímannimminau. Maa-ufinísa maanakínaana maanakíqari kai dóo máree fífuaqa, sía máriaqa. Qiní qíkoona máaqa maa-maqáfa márídanoo. Ínnee sía miná marasée dapi feefaurira maqá fee qiaqa.

¹⁷Miqí qímasoofaqa Yísuna faqa nímarusa óoqeenaa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufara óonumafi irisée qiqau. Aní

máaqara qiqá dídirafa idára foora qáidanoo fee qiqau. Yísuna faiqi námu minára írîqa maaqî qiqau. Óoqeenáa ufa ánoona dóo maqee Yísunaki kambîqeenoo fee qiqau.

¹⁸ Yísufa aandaúqa amaana máqa naambeéqaindaraana niqîqámasoofaqa Yuda máqannaá úriqararausa quandáfi Yísuna áqidaqa qiqau. Anée kúqaa karaambáîqa máridana faiqî sía amana áuqeemaria ainaina firaa ainaina moó uqaqîfiqainaqa maasá kúqaa aníara karaambáîqammifoo qianáura. ¹⁹ Yísufa mi-ufána iriséeno qinau. Amaná, ínnee maa-amaana maqána rapéemasaiifaqa qinée qaaramoo fáasaana kafáa uqéera kúradaanura. ²⁰ Yuda máqannaasa úriqararauasa minára iriséeqa qiqau. Akasáa maa-maqána óoninnai áuqimariafa firaafá máridanoo. Maasá qikeekú qikaakú (46) qaara fasiqa níku nísauku taikásee dínni taikásee dínni ani moodáa marasée áukuana aundurái maa-afeeka maqána áuquqoofa máridanoo. Anée náqimásee qaaramoo fáasaana uqéera kúradarara qídanee. ²¹ Yísufa sía náaquqara maqara írînau. Narí afaaqara Ánutuna náaquqara maqa fée qufaqa misá sía írîqau. ²² Yísuna faiqi námu faqa sía aaqee mi-ufána óosana írîqau. Kásooqaqee Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa miqóo Yísuna ufa irisée miqóo ánoonara óonumafi írîqau. Miqóo faqa misá tamummáqara fasiqa ákarara faqa Yísunara faqa kúqaa fee qiqau.

Yísufa aiqáma fasiqa naundurái nínfafoo ufafa.

²³ Mi-fasannái áinnaaqarara qoomaqa kamuqoo Yísufa Yeerusareenni márufafa moómoosa miná sía faiqî amana áuqeemaria ainaina qáfamasee kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qímariqau. Maa-fasiqáfa Ánutuna áfeeka eeraarirana kooroo ímarifa máridanoo fee qímariqau. ²⁴ Yísufa minára írînoo sía misáki paasóosamandee afaaqa quqánau. Mifá faiqî naunduráki írufanoo sía amanaíkufanoo. ²⁵ Sía moó fannoo faiqî naundurákinaana qímamiqau. Narí kai ámiqimandee aiqámausa naundurá mandírîrana níqafamaseenoo misáki sía afaaqa quqánau.

Yísufa Nikoodeemusandíri ufaqu úfafa.

3 ¹ Farisai ámaana ufa qímarusaki faiqî moo áuqu Nikoodeemusafa Yuda máqannaasa úriqararafa moó fannoo márînau. ² Mi-fasiqáfa moo éenda asukunakí kukéeqakufanoo Yísufa máruqoo aniréeno qímaminoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa anée Ánutufinaindari ánianafa ufasáa rakísirafa márianaqa maasá minára írîdaqa. Sía fífau fasiqa naríkai qínanoo faiqî teeroo ainaina aaqee taikáanno, anée íanandee qíananoo taikáanno. Ánutufinaindari ánianafa máriannanara mi-afeeka ainaina áuqimarianaqa maasá írîdaqa. Anée nánufa fee maasá qímaqiminnaree.

³ Yísufa iriséeno narí qímaminoo qinau. Qinée ánoona ufa aní qímamianaura. Faiqî Ánutufinaindari kafáa fúkasaa ánaaqi ánaaqi

kámafinausa kai Ánutuna quqúsaki kéeqefaranoo. Káqi márinausa sía amana fifáranoo.

⁴Nikoo deemusafa mi-ufána iriséenoo kafáa Yísuna irámmirinoo qinau. Náqimásee faiqí firaafá kafáa ánaaqi kamámbinoo fee, narí ánoona áranandaki kéeqafinanoo fee kafáa máqaannoo féé. Yísu sía amana, sía minára qímariananoo.

⁵Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau. Qinée ánoona ufa aní qímamidaqa. Faiqí káqimarinausa sía uqanna Ánutuna quqúsaki kéeqefaranoo. Ánaasee áranandaki kambíqainausa quandáfi Ánutuna maraqunannái faqa fúkasaa ánaaqi kámafinausa kai Ánutuna quqúsaki kéeqefaranoo. ⁶Faiqí nímaqífaqaasa quándaki nímaqífaqaasa máqefaranoo. Ánutuna maraquna fannoo quándaki maraquna faqaasa Ánutunara írirana faqaasa máqaannoo. ⁷Qinée aníara kafáa fúkasaa ánaaqikinana kambíqaannee qúnana sía anée minára irisée tautía. ⁸Úfai óosana íria. Yáindari ánidanoo fee. Yái fee fídanoo fee. Narí íriranamau fifaná anée ufa kái írimariananoo. Ánutuna maraqunannái faiqí moó fúkasaa ánaaqi kírausa miqí kai ídaqa. Anée sía miná óosana qáfeennaranoo.

⁹Nikoo deemusafa mi-ufána iriséenoo Yísuna qímaminanoo. Náqimásee maa-ainainnáfa anée qíanandee íannoo fee. Sía qinée minára íridaqa.

¹⁰Yísufa iriséenoo maaqí qímasee narí qímaminanoo. Anée Isaraee máqanna rakísirafa firaafá moó fannoo márianafa máriananoo anée náqimaseenee maa-ufána óosana sía íridanee. ¹¹⁻¹³Qinée kaifáa ánoona ufa aní qímamidaqa. Maasá írunna úfana kai aní qímamidaqa. Maasá qáfee marúnna ainainará kai ínni qímannimíafaqa ínnikina moó fannoo sía maasá ufa írimariafanoo. Sía moó fannoo innaarúnai óoru fímariasa márídaqa. Qinée faiqí nímaaku kai innaarúnaindari qúmuafanausa mindáara ainainara írida márídaqa. Qinée maa-maqánasaaqaraa ainainara aní qímamianana sía írinana náqimásee innaarúnai ainainara qímamianana írinnaree.

¹⁴⁻¹⁵Yísufa kafáa Nikoo deemusana qímamidanoo qinau. Óoqai aadána máqa maaqaki sakániuqaindi Isaraee máqannaasa moómoo ukaqánnimisoofaqa kúqimariqau. Mooseefá miná qáfamasee koopáa saunu náaree áuquseenoo miná ánaaqianna minánnai kai sakáni áuquseenoo mi-saunúnasaa kukúkukuqamaseenoo dóo uqéerasoofaqa kúqirarimarusa miná qáfamaseeqa sía kúqiqau fíndifíqau. Qíní faiqí nímaaku miqí kai másee qíní darusée aunírira saqarisaa uqéera quqéefaranoo. Qinée miqóo airíqa márjanaqa aiqámausa qíní qíqafamasee írirana qínísaa rusírausa Ánutufa narí náaru márírana nímiánnoo. ¹⁶Ánutufa maa-maqánasaa máríasara ámuqusa firaaoqo qunára narí ámaaku moodáa uqanna ámiqirana maqásaaqaraasa nímunana miná saqárikinausa sía kurídiranaki fifáranoo Ánutuna náaru máríranaki

fuaqéera narí ámaaku níminau. ¹⁷Ánutufa sía maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaasee narí ufa firaanáki mara áquanifeerou narí ámaaku maa-maqánasaa quqánnísánu. Mifá faiqí ánaasee náriranakinaana qumbáqeeqee náaru asumu máriranaki quqánnisaanifeera Yísuna quqánu.

¹⁸Maqásaa fasiqa ánaasee Ánutuna faiqi námukinausa miná saqárikinausa Ánutuna nárirafa sía misásaa márídanoo. Sía Ánutuna faiqi námukinausa sía miná saqárikinausa dóo óoqai Ánutuna nárirafa misásaa márídanoo. Misá Ánutuna moodáa faiqiara sía misá nári írirana minásaa rusírai Ánutuna nárirafa minárakai dóo misásaa márídanoo. ¹⁹Ánutuna nárira óosana maaqímminoo márídanoo. Ánutuna káaqa qára qoomara foora Yísufa maa-maqánasaa dóo ani márídanoo. Faiqí nári óosana mandáinaina máree márifanoo minára írinoo káaqa qára qoomara Yísunara ákooqai fanoo asukunara rídanoo. ²⁰Faiqí moó fannoo mandáinaina máree marífa mifá káaqa qáranara fídiqaa ímarifa sía fáasaana kooroo íannoo. Narí mandá óosana kooroo qianóo qímasee asukunakí káqi márídanoo. ²¹Yáfa yáfee moó fannoo ánoona óosana márínafa mifá súanisaa qóoma máriqoo áninafa narí Ánutuna ufamáu fímarí oosana akooqoo kooroo íanifeera akoosaqá ánidanoo.

Yísufa Yoohaneena nammári nímimaruna faqa ufaqu úfafa.

²²Mi-aukuannái Yísufa narí faiqi námufáqa Yudeeaa máqa maaqaki óoquree marikínoo Yísufa qufaqa miná faiqi námu faiqí ánaasee nammáriki kéeqamánnimaqee maríqau. ²³Yoohaneefa nammári nímimarufa mifá fáqa mi-aukuanná moosáa faiqí ánaasee nammáriki kéeqamánnimaqee marínu. Mifá Saarimma máqusa aaqá Aeenona námmariki kéeqamánnimaqee marínu. Miqóo nammári moómoo mándinoo márúnara faiqí ánaasee moómoo suqíqa márufanoo Yoohaneefa nammári áuqamánnimaqee marínu. ²⁴Yoohaneefa mi-kamúqoo káqi máru kamuqoo nammáriki kéeqamánnimaqee marínu. Eeroodeefa sía karabúsaki quqóo kamúqoo miqí marínu.

²⁵Yoohaneena faiqi námu faqa Yuda máqannaa fasiqa moó fannoo faqa Yuda máqannaa nammári kéeqannimaqee máru óosannara ufa raináqau. ²⁶Miqídaqa Yoohanee funnáí óonuree qímamiqa qiqau. Óo ufasáa rakísirafa. Óoqai anée Yoeradanna námmani dínni afainni qímannimuna fasiqafa Yísufa dóo Yeerusareendári qumurénoo faiqí ánaasee nammári áuqamánnimaqee marífaqa minní faiqí ánaasee moómoo fídaqa.

²⁷Yoohaneefa miná iriséeno maaqí qímasee qímannimínu. Sía moó fannoo káqi íannoo. Ánutufa áminafa kai miqíannoo. ²⁸Ínnee mi-fasiqánara qiní ufa qíafannanara írimariusá máriafanoo. Qinée minára maaqí qíafanafa. Qinée sía ásauku mundírausa máridaqa. Qinée miná óorinni ániafanausa kai máridaqa. ²⁹Áqoondi fannoo amundára fasiqa

aaqá máridanoo miná ufa iriséenoo asasídanoo. Narí áqoondi ánaasee máree marínara asasídanoo. Qinée Yoohaneesa Yísunara iriséeqa asasídaqa. Mifá amundára fasiqara foora márifaqa qinée miná áqoondiara foora márídaqa miná ufa iriséeqa qíní asasírafa firaafá máridanoo. ³⁰Mifá maqee maa-fasannái úriqararafaikámambi mariannoo. Qinée qeeqá óorudupirausaikámambi maríanaura.

Innaarúnaindari qúmu fasiqana ufa.

(Yoohaneefa nammári nímimarufa mi-ufána Yísunara qímasoofanoo maa-papiqána ákara rímarufa miná amaráfa Yísuna faiqi námukinaa moó Yoohaneefa narí amarána ufa iriséenoo ákara rúmaseenoo kafáa narí ufa Yísunara maaqí qímasee ákara rinoó qinau.)

³¹Miríndari qúmifa mifá aiqámausa úriqararafa máridanoo. Maa-maqánasaa qaraafa maa-maqánasaa qaraanara kai qídanoo. Innaarúnaindari qúmifa mifá aiqámausa úriqararafa máridanoo. ³²Yísufa innaarúnaindari qúmifa minní máridanoo mindáraa ainainara narí áfu qáfainara narí áaqoo írinara qímannimimarifaqa sía írimariafanoo. ³³Mi-ainainná qímannimina irisée kúqaa ánoonee qímasee márainna fasiqa ánaaseesa Ánutunara kúqaa fee qímariasa márídaqa. ³⁴Ánutufa innaarúnaindari aqiqámasaifa Ánutuna óokinaa ufa kái qímannimidanoo. Ánutufa narí maraquna múduka amiqaiфанoo miqídanoo. ³⁵Yísuna ákoofa Ánutufa narí ámaakuara ámuqusifanoo minára rídanoo aiqáma ainaina miná áramandunnai quqáidanoo. ³⁶Ánutuna ámaaku ufa irisée mara miná saqárikinafa dóo mifá Ánutuna náaru márirana marasée minakí máridanoo. Ánutuna ámaaku ufa irisée rukíainafa Ánutuna firaaqóo áanooqirafa minásaa náaru máriannoo.

Yísufa Samaria máqannaa ánaasee faqa ufaqu úfafa.

4 ¹Faiqí ánaasee moómoosa Yísufunnai fímariafanoo nammáriki kéeqamánnimaqee marínau. ²⁻³Yísufa sía narífau kéeqamánnimaqee marínau. Miná faiqi námu miná ufasáa kai kéeqamánnimaqee maríqau. Yísufunnai moómoosa fímarufanoo Yoohanee funnai moodáa moodáa kai fímaríqau. Farisai amaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa múnuqi míniqira ufa uqéeraaqaa ufanóo Yísufa iriséenoo Yudeeaa máqa maaqa mminníseenoo Kariree máqa maaqaki kafáa finau. ⁴Yudeeaa máqa maaqa minnísee Kariree máqa maaqaki fídanoo Samaria máqa maaqa namuqáa máruna qámbaanai óonuranau.

⁵Miqóo fídanoo Yísufa moo máqusa áuqu Sikara mi-maqusána paqúrinau. Óoqai Yakooboofa miqóo máridanoo nammári sía márufanoo madika indufúseenoo minakínaa námmani néeneeufanoo narí ámaaku Yooseefaana ámu nammarifa marínau. Meemái uqanna indufú maree nammári paqúrinau. Sikara máqusa mi-nammari madikána aaqá

márinau. ⁶Yísufa kísaaqa aatata fífi isoofanoo ámudaani rufanoo miqóo Yakooboona nammári mádika paqúrimaseenoo miná áfainni óoqu marínau. Súani qámbaanaikufanoo madika áfainni óoqu marínau.

⁷Yísufa óoqu marifí márufanoo Samaria ánaasee moó fannoo Yakooboona madikakí nammári sákarara óoqu fínau. Óoquree nammári madikakí sákeemarufanoo Yísufa innaaruqínoo qínau. Maa-anaasee anée nammári qini qímina náa. ⁸⁻⁹Yísuna faiqi námu nárana feefauríraree qímasee maqúsai óorufufanoo Yísufa naríaraa mi-nammarína áfainni óoqufaaqee márída qáfoofanoo mi-anaaseefá nammári sákararee qímasee qúminau. Qumuroofanoo Yísufa nammáriara qufanoo mi-samaria maqanna anaaseefá tautínoo qínau.

¹⁰Akasáa Yuda máqannaafammia. Sía Yuda máqannaasa Samaria máqannaasa kaafa pirítaki náidammia. Qinée Samaria máqanna márídaqammu. Anée náqi fee qídane nammáriara qiníara innaaru qídane. Yísufa minára iriséenoo maaqí qímasee narí qímaminau. Anée Ánutuna nímira ainainara fáqa qiníara fáqa írimarinafa márídano qiníara iráinaqau náaru márira námmani aní ámini. ¹¹Mi-anaaseefá mi-ufána iriséenoo kafáa qímaminoo qínau. Óo maa-fasiqa aní nammárianandaana faqa nammári rarisára sánda fáqa sía márídanoo. Maa-madikáfa meemái kísaaqasaa márídanoo. Anée qíanandee yáindaraanee náaru márira námmani maréennaree. ¹²Maasá qísaiqaqa Yakooboofa óoqi maa-madikána maasá indufú qisóona márifaqa maasá sakáidaqa. Narí fáqa narí faiqi námu fáqa narí sipsípauqa faqa maa-madikánakinaa námmani néeneeusa máriqau. Anée aneennáraa Yakooboona úriqararausee qídane.

¹³Yísufa mi-ufána iriséenoo kafáa qímaminoo qínau. Aiqámausa maa-madikánakinaa námmani námasaifanoo kaifáa kaifáa sakasáida néemarifaranoo. Qinée nímianna námmarina náifandinausa sía kaifáa nammáriara nídiannoo. ¹⁴Qinée nímianna námmarina námasainafa miná aunduráindari náaru márira námmani maqee maqee úridanoo náaru márirana ámiannoo.

¹⁵Mi-anaaseefá mi-ufána iriséenoo Yísuna qímaminoo qínau. Maa-fasiqa maqee kái mi-nammarína qímina námasaananoo taikáfinaqa sía maqee maqee qumu nammári saka, íreeda mária.

¹⁶Yísufa mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee mi-anaaseená qímaminau. Anée óoru aneenná afaaqi áfiqee qúmua.

¹⁷Miqí qufanoo mi-anaaseefá qínau, qinée faiqí síaisa márídaqa.

¹⁸Miqí qufanoo Yísufa kafáa qímaminoo qínau. Óo dóo anée óoqi moodánnai qísauku fásiqa mároonafa máríananoo. Maqee maraqáanna fasiqafa sía aní afaaqifáu márídanoo mooná afaaqi márídanoo. Anée kúqaa ánoona ufa kái qímaqimiananoo.

¹⁹Mi-anaaseefá mi-ufána iriséenoo tautúmaseenoo qínau Bóo anée Ánutuna tamummáqara fasiqa máríananoo qinée qáfaidaqa. ²⁰Maasá

Samaria máqannaasa maa-aaqannásaa Ánutunara innaaru qídaqa amooqídaqa. Ínnee Yuda máqannaasa Yeerusareenniara Ánutuna amooqímaria maqusa fée qídaqa. ²¹⁻²²Mi-anaaseefá miqí qufanoo Yísufa qímaminoo qinau. Ínnee Samaria máqannaasa fifau amooqí maríafanoo sía minára írimariafannoo. Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna amooqímarianara írimarunausa márídaqa. Ánutufa Yuda máqannaannai aiqáma ánaamuru Ánutuna náriranakinaana uqéreeqeenoo narí áqoondikiranaki quqánnisáannoo. Óo maa-anaasee ámiqimasee qiní ufa íria. Qúsasaa ánira aukuana faiqí ánaasee sía maa-aaqannásaa fee Yeerusareenni fee Ánutunara innaaru qifáranoo, fifau aiqámatinai qiní qíkoona amooqifáranoo. ²³Qúsasaa ánira aukuana dóo maqee animáridanoo, faiqí ánaasee kúqaa ánoona Ánutuna amooqímariasa kúqaa nári maraquna námufaqa kúqaa ánoona ufa námufaqa amooqifáranoo. Ánutufa miqíasara kai naríara qimooqídammiafoo qímaseenoo áididanoo. ²⁴Ánutufa maraquna óosana faqaafa márídanoo. Minára Ánutuna amooqímariasa nári maraqunannái faqa nári nímuqusa óokiqari faqa Ánutuna amooqifáranoo.

²⁵Yísufa mi-ufána mi-anaaseená qímamufanoo mi-anaaseefá quandáfinoo Yísuna maaqí qímasee qímaminau. Ánutuna ásauku mundírafa mifá qumuréenoo aiqáma ainainara maasá qímaqiminaqa írianaura, qinée íridaqa. ²⁶Miqí qufanoo Yísufa qinau. Qinée misá márídaqa. Qinée aní fáqa ufa qímarunausa misá márídaqa.

²⁷Yísufa miqí qímarufanoo dóo miná faiqi námu Sikara máqusaindari qumuraqáu. Qumurée qáfoofanoo Yísufa Samaria ánaasee faqa ufa qímarufaqa tautúmaseeqa qumeékai qáfee maríqau. Misá Yísunara nánaree randáidane miná fáqa ufa qídanee qianéerusia minnísaqau.

²⁸Yísuna faiqi námu maqúsaindari qúmufanoo mi-anaaseefá narí nammárian miqóo quqáseenoo káqisamu maqúsai óoruree narí máqannaa akaqáusa qímamiminoo qinau. ²⁹Ínnee qumuráifaqa múqusaanaqa qáfaaqa. Óoqai aiqáma ainaina qinée máree mariafanna ainainara kooroo ifaqa írunna fasiqafa Ánutuna ásauku mundírafa fee márídanoo fee. Dóo maí qumurée qáfaaqa. ³⁰Misá miná irisée dóo nári maqúsaindari óoqu Yísuna qáfararee qímasee óoqu fíqau.

³¹⁻³²Mi-anaaseefá maqúsai óorufufaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qímamiqau ufasáa rakísira dóo nárana náa qufanoo mifá náriqa qímamiminoo. Qiní nárana moó márídanoo ínnee minára sía írimariafanoo.

³³⁻³⁴Miqí qufaqa misá narí qímami narí qímami qíqau. Moó fannoo nárana miná áminoo fee qufanoo Yísufa qinau. Qiní nárana nárafa qiní diqiqoonná Ánutuna ufamáu fírafa márídanoo. Miná saika taikárafa qiní nárana marídanoo.

³⁵Ínnee maaqí qímariafanoo. Quqoona qaara fáqa qaara faqa áiqaráinaqa súana aiqúanauree qídaqa. Qinée minára maaqí qídaqa.

Ínnee óonu áfuqaki qáfaaqa dóo maqee nárana anaá máridanoo. Aiqíra áukuana dóo ani máridanoo.

(Yísufa miqóoqaraa fasiqa ánaasee Ánutuna ufa qímannimifaqa írifandinanara aiqírana kíkiqusinoo máridanoo.)

³⁶Yísufa minára kaifáa narí faiqinámu qímannimino qinau. Faiqí moó fannoo nárana aiqímarifa mifá miná ákiaqara máraidanoo. Náranara foora faiqí ánaasee súqueeqeenoo innaarúnai quqásainaqa náaruara márirana máraaqeera. Misá náaruara márirana marasáifanoo úmmaqimarifa faqa aiqímarifa faqa moodáanaki asasífaranoo. ³⁷Maasá ufakíqari maaqí qídaqa. Moó fannoo úmmaqidanoo moó fannoo aiqídanoo. ³⁸Qinée Yísusa ínniara faiqí ánaasee aiqúaqeera foora innaarúnaanai ubeekaaqéera niqíqéeqa. Mi-afuqánaki ínnee sía miná úmmaqimariáfanoo. Akaqá fasiqa ánaasee Ánutuna náaru márirá asumu mi-afuqánaki úmmaquqoofaqa ínnee káqi unakúsee misá kadáapísaa ínnee fífau faiqí ánaasee maréeqee náaru máriranaki quqánnisáafaqa fífau feefaurú márefaranoo.

³⁹Yísufa narí faiqi námu faqa ufa qímarufanoo mi-Samaria anaasefá narí maqúsai óorureenoo aqoónausa maaqí qímasee Yísunara qímanniminau. Mifá qinée óoqai máraafanna ainainara qímaqimifaqa íriqa. Miqí qufaqa mi-maqannáasa moómoosa Yísunara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qíqau. ⁴⁰Miqí qímasee óoqureeqa Yísunara maasá fáqa ani márianneera afeekaiká mándee fuki faakí qímasoofanoo Yísufa misá fáqa qaara fáasaana márinau.

⁴¹⁻⁴²Miqóo moómoosa Yísuna óokinaa ufa iriséeqa kúqaa ánoonee qímasee quandáfufaqa mi-anaaseená qímamiqa qíqau. Dóo maqee maasá sía aní ufara káifáa ánoonee qífarau. Narí óokinaa ufa iriséeqa minára kúqaa aiqáma maa-maqa maaqánakinaasa mandáindainakinaana maréeqee asumu máriranaki quqánnisaaína fee qídaqa.

Yísufa úriqarara fasiqa faiqi andeéqaisóo ufafa.

⁴³Yísufa Sikaa máqanna faqa qaara fáasaana márinoo quqáseenoo Kariree máqa maaqai narí maqa maaqai finau. ⁴⁴Yísufa narí maqa máaqara maaqí qinau. Tamummáqara fasiqa maqúsa maqusa fídanoo faiqí ánaasee minára áaquqaifanoo miná ufa íriaqaifaranoo. Narí miná maqúsanaasa níkoó níkáa másee sía minúfa írifaranoo. ⁴⁵Yísufa Kariree máqa maaqai óonuroofaqa miqóoqaraasa qáfamaseeqa asasídaqamma minúfa íriqau. Kariree máqannaasa akaqáusa fáqa Yeerusaree máqusai óorureeqa áinaaqarara qoomaqaki miqóo Yísuna qáfamaqoosa faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina áuqusoofaqa qáfamaseeqa óorurandee qumu márufanoo Yísufa Kariree máqa maaqai qumuroofaqa asasamásee uru áfiqee múquseeqa faiqí ánaasee ámiqimaseeqa minúfa íriqau.

⁴⁶Yísufa Kariree máqa maaqakinaa káqikaa máqusa áuqu Kannaana máqusai óoqai nári uáinna nammari taikáfufanoo nammárinnaí áuqu

maqusanaki óonuranau. Mi-maqusánaki faiqí firaafá úriqararafa moó márínau. Miná ámaaku kúqira aurira aurídanoo Kapeeranaumma máqusai márídanoo kúqirari marínau. ⁴⁷Mi-fasiqáfa Yísunara Yudeeaa máqa maaqaindari Kariree máqa maaqaki animárúnara iriséenoo miqóo óonureenoo Yísuna irámmirinoo qínau. Óo ufasáa rakísirafa amanée anée qíní faqa Kapeeranaumma máqusai óonuree qíní qímaaku kúqira aurira aurímarina andeeqáqisaa. ⁴⁸Yísufa miná iriséenoo maaqí qímaseenoo narí qímaminau. Ínniki sía moó fannoo qíníara káqi kúqaa fee qímasee qíníkina írifaranoo. Ínnee firaa ainaina faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina áuqamásaanaqa qáfeeqa kai qíníkina írifaranoo.

⁴⁹Mi-uriqarara fasiqáfa minára iriséenoo qínau. Óo qíní karaambáiqqa qíní faiqí kúqirarammidanoo dóo qíní faqa ánia.

⁵⁰⁻⁵¹Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qínau. Dóo fíndifi fúa aní maqúsai dóo aní ámaaku fíndifuannoo. Mi-fasiqáfa mi-ufána iriséenoo dóo kúqaa fee qímasee dóo quqáseenoo quándakufanoo aatáta fídanoo qáfoofaqa mi-uriqarara fasiqána saika faiqiuqa aanái ani paqúrimandee qímamiqa qíqau. Dóo aní ámaaku fíndifinoo, sía kúquannoo.

⁵²Miná ákoofa miná iriséenoo fíndifuna óosanara irámmirufaqa misá qíqau. Eendá súani qámbaana máriifanoo miqínni qúmifanoo dóo aní faiqí afaaqa dóo asooéenoo. ⁵³Miná ákoofa Yísunara óonumafi iriséenoo qínau. Óo mi-kamú qóo kai aní faiqí fíndifuannoo fee qífaqa írúnna qóo kai dóo fíndifinoo. Dóo mi-uriqarara fasiqáfa narí faiqí ánaasee faqa narí áiku ásauku faqa Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fée qímasee kúqaa miná saqárikíqau.

⁵⁴Dóo Yísufa qaara kari Yudeeaa máqa maaqaindari aniréenoo Kariree máqasaa qaara ainaina firaa ainaina kooroomásoofaqa qáfaqau.

Yísufa farúmma áfainni faiqí moó andeeqáqisoo ufafa.

5 ¹Yísufa Kariree máqamaaqai káqikaaqóo márinoo dóo miqóoqari fíndimaqeenoo Yuda máqannaasa amaanara qoomáqirafa firaafá kambíqaaninnanara qufanoo Yísufa irisée minní óoru fínau. ²Yeerusaree máqusa faandaamura kooqí sipsípa kooqí fée qímarufa márínau. Mi-kooqína aaqá nammári fárúmma fíraafa márínau. Mi-farummána áfainni aaná fíqú ímarunnai qaindairá moodáanai qísauku qaindaira márínau. Mi-farummána áuqu Beetasata fárummee qímaríqau. ³Mi-qaindairána ámeemaanai auqaánai aurírana óosana óosana máree marúsa misá miná ámeemaanai óoqumari marée mi-farummána áfaiqara fíqummámbi máriqau. [⁴Karaambáiqqa qangiroo moó fannoo inaarúnaindari narí kai iriséenoo moodáa kari moodáa kari áqufufanoo mi-nammarína áuqeesoofanoo indaarú mi-nammarínaki kéeqoofa mifá kéeqafufanoo narí aurírana taikásee fímarínau. Miqí márúnara misá aurímarusa

moómoosa Beetasata námmani áfainni rakísida maríqau.] ⁵Faiqí moó kísaaqasaa aurímarufa misáki márinau. Moo fásiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee dínni aíku taikásee dínni óonu qaaramoó marasée (38) aukwana dinee uqée marúfa márinau. ⁶Yísufa mi-fasiqána qáfoofanoo maqásaa faiqaqée ufanoo Óo kísaaqasaa aurímaru fee qímaseenoo mi-fasiqána maaqí qímasee irámmirinau. Anée fíndifirara áididanoo fee.

⁷Mi-dinee fasiqáfa miná iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa, Ánutuna qangiroo maa-nammarína áuqamásaifaqa yáfee qiní maréeqee minakí quqáannoo fee qinée anúqi márúnaqa moó fannoo kai káqi káqi áqufida taikásaida fídaqa.

⁸Yísufa miná iriséenoo quándaki qímaminoo qinau. Dóo fíndi fínana aneenná qaarí raqándaamamareena dóo fúa. ⁹Dóo mi-fasiqáfa aaqee uqanná dóo mi-karí kai dóo fíndi finoo narí qaarí maramáree finau. Mi-faasaanná Yísufa andeeqásoo fáasaana Yuda máqannaasa Sariríqa misá amaana fáasaana márinau.

¹⁰Yuda máqannaasa úriqararousa mi-fasiqána aurímaruna qáfamasee áqiqa qiqu. Maaná amaana fáasaana máridanoo maasá sándufa rukíeenana aneenná qaarí áakai máqeenana nánaree sándufa rukíaidanee.

¹¹Mi-fasiqáfa qinau, qiní andeeqáqísaiifa aneenná qaarí raqándaamamaree fúannee qifaqa qeeqá qaarí dáakai maqa máree fídaqa.

¹²⁻¹³Misá miná iriséeqa irámmiriqau. Yáfee aníara aneenná qaarí raqándaainana fúannee qifanée mi-fasiqáfa sía Yísuna áuqu írinau. Faiqí ánaasee moómoo márufanoo misáki kukéeqafufanoo mi-fasiqáfa sía ámiqimasee qáfanau.

¹⁴Kásooqaqee marikínoo amaana máqaki mi-fasiqána paqúrimandee Yísufa maaqí qímaseenoo qímaminau. Dóo fee maqee qáfeenee Dóo fíndifuananoo dóo maqee aneenná mandáinaina mínimasaa. Sía miqínanoo kafáa mandáinaina firaafá uqanna anísaa áqufuanoo.

¹⁵Mi-fasiqáfa miná iriséenoo óonuree Yuda máqanna rakísirousa paqúrimaseenoo qímanniminoo qinau. Yísufa kai qiní ámiqí mándaifaqa fíndi fíqa. ¹⁶Rakísirousa miná iriséeqa dóo miqóoqari Yísuna árira úfa qímaríqau. Yuda máqanna amaana fáasaana andeeqáqísóonara árirariqau. ¹⁷Yísufa miná iriséenoo rakísirousa maaqí qímasee qímanniminoo. Qiní qíkoofa sía moo fáasaana minnísaidanoo aiqáma fáasaana aináinidanoo. Qinée fáqa miqíkaimmianáuranoo.

¹⁸Yuda máqannaasa mi-ufána iriséeqa dóo kuqá áriraree qiqu. Misá Yísunara amaana fáasaana sándufa rukiásaifaqee qímaríqau. Sía minára kai mifá Ánutunara narí ákoo fee qunára minára fáqa árirari maríqau. Mifá Ánutunara qiní qíkoofa fee qunára misá nánaree maqásaa

fasiqa fannoo únna qídana Ánutuna amanakái márídee qídanee qímasee árirariqau.

Ánutufa narí ámaaku Yísuna aiqáma ainaina afeeka ámu ufafa.

¹⁹Yísufa kafáa qímannimínoo. Qínée kúqaa ánoona ufa ínna qímannimídaqa. Qínée sía moo áinaina qeeqáaraa áuqaidaqa qeeqá qíkoona qáfamasee mifá indéekai ídaqa. Ákoofa moo áinaina áuqaifannoo ámaaku miqíkaimmídanoo. ²⁰Qíní qíkoofa narí ámaaku qíníara káaqa ámuqusifannoo mínára qíníara rídanoo narí aiqáma ainaina áuqaina qíní faqa kai uqaqífiqaidanoo. Maqee maa-fasiqáfa fíraa teeroo máraidanoo áukuana áukuana apatara aupúree márifannoo qíní qíkoofa dadaqifaqa andeeqásaua ínnee míná qáfée fee. Kasóoqaqee qíní qíkoofa fíraa áinaina dadaqínaqa áuqaanaqa qáfée tautífanoo náaquqeenoo nímudaani faqa kai qumooqúkámasaannoo. ²¹Qíní qíkoofa kúqira fásiquaqa fíndifumánnisaidanoo. Qínée fáqa miqíkai íqa qeeqá dídirannoo kai káqi márirana akaqáusa nímianaura. ²²Qíní qíkoofa sía maa-maqánasaaqaraasa mandúfa irisée andeeqánnisaannoo. Narí ámaaku qíní qimiqaifaqá qeeqá qíkoona Ánutuna íriramau misá mandá ufa andeeqánnisaanaura. ²³Aiqámausa qíní qíkoona Ánutunara náaquqaanifeera miqínau. Qíníara náaquqaíndée kai íqa qíní qíkoonara náaquqaanifeera miqínau. Faiqí moó fannoo moóna ámaaku sía míná áqoondikinafa míná ákoona fáqa miqíkai ínana miqandá qísakoosa sía niqoondikinnaranoo.

²⁴Yísufa Yuda máqanna rakísiraua káqi qímannimídanoo qínau. Qínée kúqaa ánoona ufa ínna qímannimídaqa faiqí moó fannoo qíní ufa irisée qíní diqíqámaqoona saqárikinafa mifá dóo náaru máriranaki márídanoo. Miqínna fasiqafa sía Ánutuna árirufaki máriannoo. Ánutuna nárirana dóo máq maqee áiqaaqareenoo káqi máriranaki dóo kéeqanoo márídanoo. ²⁵Qínée ánoona ufa ínna qímannimídaqa. Moo áukuana dóo adeedí ranoo márída dóo animáridanoo maa-maqánasaa káqi márídaqa Ánutuna náriranaki máriusa kuqufusá Ánutuna ámaaku qínaqa iriséeqa dóo nárírafa áinaaqaráinaqa káqi máriranaki kéeqeeqaranoo. ²⁶Káqi márira óosana qíní qíkoonaki kai márifannoo faiqí ánaasee nímídanoo. Miqíkai ínnoo narámaaku qíní faqa kai káqi márira nímira óosana dóo qíní qimiqaísá márídaqa. ²⁷Mifá Ánutufa narí ámaakuara faiqí nimaaku fee qímasee faiqí ánaasee mandáinaina andeeqánnisarana narí ámaaku qínísáa quqáqaisa márídaqa. ²⁸Ínnee qíní mi-ufána irisée sía taútiqa. Kásooqaqee moo áukuana aniráinaqa aiqáma madikakí kúqiraua máriasa misá faqa Ánutuna ámaaku qíní ufa iriséeqa madikakíqari fíndi fífáranoo. ²⁹Akaqáusa andeeqára oosana máree marúsa fíndifi káqi máriranaki fífaranoo. Akaqáusa mandá oosana máree marúsa misá fíndi fíqa Ánutuna ufa firaanáki áqufífaranoo.

Yísuna óosana akooroou úfafa.

³⁰Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Sía qeeqáraa moo áinainianaúra. Ánutufa dadaaqínaqa faiqí ánaasee ufa irisée andeeqánnisaánaúra. Sía qeeqá íriranamau afeekaikámandee fídaqa. Qíní qíkoofa qíní diqiqámaqaimáú kai fídaqa.

³¹Qinée qeeqáraa ufa qímannimianaqa síamma írifaranoo naríkai qídaqinoo únna qidaqiifoo qifáranoo. ³²⁻³³Ánutufa qíní dadaaqímarifa márídanoo mifá ánoona úfa kai qíníara qímarifa márídanoo, sía qeeqá kai qianáúra mifá dadaaqiánnoo. Ínnee Yuda máqanna rakísiraua ufa ánoona íriannee qímasee faiqí niqiqaiifaqa Yoohaneefa nammári nímimarifunnai óoquree íriqau. ³⁴Qinée sía maqásaa fasiqa moó qíní dadaaqíranara randáidaqa Yoohaneenara qídaqa. Ínnee náaru máríranaki fuaqée qímasee maa-ufána qímannimidaqa. ³⁵Yoohaneefa nammári nímimarifa qóomara fooqána márinoo káaqa qáidanoo rupannoo ináu. Ínnee miná káaqa qáranaki qúsasaa kai kéeqafíqa asasída maríqau. ³⁶Yoohaneefa nammári nímimaruna ufa ánoona máru fanoo qíníndi mináindi arusée úriqaranoo márídanoo. Qinée anirée faiqí sía amana áuquaqaa ira ainaina qíní qíkoofa qímuna áuqaqa fímarunna ainainna fannoo qíní dúqu fíraaqóo uqéeraannoo. Uqéerainaqa qáfamásee qíníara Ánutufinaindari qúmu fee qifáranoo. ³⁷Sía qinée áuqee márúnafa kai qíní dúqu uqéeraidanoo. Qíní qíkoofa qíní diqiqámaqaiifa mifá fáqa qíníara ufa qídanoo dadaaqídanoo. Ínnee Yuda máqanna úriqararaua óoqaindari sía miná ufa írimariafanoo. Ínnee sía miná áfiri qáfaanara sía uqanna miná íriranamau íranara írimariafanoo. ³⁸Ínnee qíní qíkoofa diqiqoonara sía miná írimariafanoo minára ínniki sía miná ufa márídanoo. ³⁹Ínnee Mooseena sándufa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ákarakínaa ufa ásaana rídaqa náaru márira aanara randáidaqa mi-sandufáfa kai qíníara qímannimimarifaqa sía írimariafanoo. ⁴⁰Ínnee minára íridaqa sía qinée únnannai anirée náaru márírana máree maríafanoo.

⁴¹Yísufa Yuda máqanna rakísiraua káqi qímannimidanoo qinau. Qinée sía ínni naanna ráida faiqí qimooqiaqée qírainainara randáidaqa. ⁴²Qinée ínni írirana ámiqimasee íridaqa níqafauna ínni naundurá nímuqusaki Ánutunara rírafa sía márídanoo ⁴³Qíní qíkoofa Ánutufa qíní diqiqoofaqa qumu márúnaqa sía ínnee qíníara irisée asasamásee qífíqee animáriefanoo. Moó fannoo kásooqaqee narí mandá ádiranafaqaafa aniráinaqa ínnee miná asasamásee óonu áfíqee ánífanoo. ⁴⁴Ínnee káaqa narámooqírana narámooqíranara rídaqa Ánutuna amooqíranara sía rímariafanoo. ⁴⁵Ínnee qíníaree quandáfinoo Ánutufinnai maasá dárira ufa qíannoofee fee qídee sía qianáúra. Mooseefa mifá kai ínniara nímaarusirufa qíannoo. Ínnee maasá minásaa kai mundímaríasee

qímariafanoo. ⁴⁶Ínnee Mooseena sándufa fífau ásaana rímariafanoo miná ufa írídaqau qiníara írini, qiníara ákara rúmaqoofa máridanoo. ⁴⁷Ínnee miná ufa rirímma sía írmariafanoo náqimasee qini ufa írifaree. Sía amana írifaranoo.

Yísufa faifa tauséenna fasiqa nárana nímu ufafa.

(Mataioo 14:13-21; Mareekoo 6:30-44; Ruka 9:10-17)

6 ¹Yísufa Yuda máqanna rakísiraua mi-ufána qímannimiseenoo miqóoqari Kariree firaa farumma dínni afainni finau. Mi-farummána áuqu moó márinau, Tibeeriasa fárummee qiqau. ²Faiqí ánaasee Yísufa ámiqi ámiqunara aurímarusa fíndifunara iriséeqa moómoosa uqanna áfaqee fiqau. ³Yísufa nammári áfainni káqikaa ámuuqunamusaa narí faiqi námu fáqa óruree óoqumarinau.

(Óoqai Isaraee máqanna nikeekú nikaakú Isipa máqanna karafúsaki márufanoo Mooseefa qufaqa sipsípa ánaaqiúqa arusée miná fidíkauqa tatúiseeqa nári kooqímau raaramásoofanoo Ánutuna qangiroo fannoo nárirara aniréenoo fidíka qáfamasee áinaaqareenoo Isipa máqannaasa kai óoqa faiqiuqa nárinau. Miqóoqari Isaraee máqannaasa óosana arasée Ánutuna qangiroo áinaaqaroo qoomaqána sakasáida néemariqau.)

⁴Mi-ainaaqarara qoomaqána Yeerusaree máqusai qúsasaa kambíqararee qímarufanoo mi-fasannái Yísufa Kariree námmani áfainni márinau. ⁵Yísufa nínदाfoofaqa faiqí ánaasee moómoo narí márunnai ámuuqunamusaa úrimarufanoo nínдаfeenoo Firipina irámmirinoo qinau. Yísufa fáasai Firipifa íaninnanara iriséenoo Firipina káqi amanamásee qáfarara maaqí qímasee iranau. Firipi faiqí ánaasee moómoo nífanaindari úri maríafaqa yái fee misá nárana feefaurú mándee nímianauree. ⁶(-)

⁷Firipifa mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau. Faiqí ánaasee múduka moómoo máriafaqa moómoo óoni maramáree óonu féemu moómoo feefaurú mámaree mínisaifanoo sía misá nimana máriannoo. Moodáa moodáakai námasee náarara fífaranoo.

⁸Yísuna faiqi námukiqari moó mina áuqu Andurufa, Simoona moó áuqu Peetooroona ákaqa márufa mifá miná iriséenoo qinau. ⁹Kumaaráa moó káqikaafa maí máridanoo narí sakuma féemu moodáanai qísauku fáqa noodáanna qaaraqánda fáqa uaqée ídanoo. Amanée miná maréennaree. Óodaa sía amanaikíannoo.

¹⁰Yísufa miná iriséenoo qinau. Ínnee faiqí ánaasee qímannimifáqa qúsau rasooqnóokamasee óoqumaríafa. Qúsau moómoo misaqá márinau. Faiqí ánaasee miná iriséeqa aiqáma óoqumariqau. Faifa tauséenna fasiqa maríqau. Óoni saqárimma áuqiga máriqau. ¹¹Óoqu marifufanoo Yísufa mi-kumaaraaná sakuma féemu qumáreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo dóo ruqí ruqímmeeqeenoo faiqí ánaasee níminau. Noodáanna qaara fáqa míqikaimásee níminau. Nimisoofaqa námasoofanoo aiqáma nímuuqu inau.

¹² Aiqáma nímuaqumásoofanoo Yísufa narí faiqi námu qímanniminoo qinau. Átaraasa maréeqee uqá ruaqa sía káqikaana rairaaíani. ¹³ Misá irisée eedóo qímasee átaraasa rúmasee ásaana rúmasee qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaaraqánda marasée uqá qumbiqánoo márinau. Mi-ataraasána moodánaai qísauku sakuma féemusaqaraana uqáriqau.

¹⁴ Mi-fasiqa anaasesá miná qáfoofanoo sía faiqí undéufanoo náaquqanau. Náaquqamasoofaqa qiqau óoqai tamummáqara fasiqauqa moo támummáqara fasiqa kambíqaaninnanara ákara rúmaqoofa dóo maaná narímma animáridanoo. ¹⁵ Yísufa misá írirana iriséeno misá afeekaikámasee qíní qumáreeqee maa-maqána sáaqaraa karaambáiqaika máqimaqée foora qímasee quqáseenoo dóo naríaraa quqásee áaqanai óoruree miqóo márinau.

Yísufa nammári ámuuqumaufu ufafa.

(Mataio 14:22-23; Mareekoo 6:45-52)

¹⁶⁻¹⁷ Yísufa áaqanai fufaqa mi-eendánaki sía kafáa qúmuna miná faiqi námu Kariree námari áfainni óoqureeqa sípaki akarámfiqa námari dínni afainai Kapeeranaumma máqusai nammári ámuuqumau fítaqáree qiqau. ¹⁸⁻¹⁹ Misá kanúqaki fídaqa áikannai nammári ruakáírsaidaqa fímarufaqa qaara maqusa fíaaqarana amanasáa káiqaaqoo kísaaqasaa óonuroofanoo úfai firaafá úqinoo nammári faqa misá kanúqa faqa ámakaurinau. Ámakaurufaqa qáfoofanoo Yísufa naríaraa misúnnai kanúqaaqa animárinau nammári ámuuqumau áiku rámasaida áninau. Misá miná qáfamasee tautúmasee káaqa náaquqoofaqa ruffaqa. ²⁰ Ruffoofanoo Yísufa níndafeeno qinau. Sía ruffaqa, qinée márídaqa. ²¹ Misá Yísuna maréeqee sípaki quqásee fíraree qu máqusanaí aaqee kái dauní óonuraqau.

Faiqí ánaasee Yísunara randóo ufafa.

²² Yísufa nímu feemuna noosá nímuqoo kai faiqaqau. Kanánaana iqáqoofaqa fíndifi sípara randóosia moodáakai miqóo márúna. ²³⁻²⁴ Yísuna faiqinámu moo kánuqaki fufaqa Yísunara sía misá fáqa fíífoo qímasee Tibeeriasa máqusai maqee maqee nímaru kanuqáusa aniroofaqa dóo minánuqaki akarámáfufaqa Kapeeranaumma máqusai Yísunara randárara minánuqaki fiqau.

Yísufa naríara náaru náaru naranara foo máriranara qímaqoo ufafa.

²⁵ Misá Kariree námari fítaqee múqu áfainai óonureeqa Yísuna paqúrimasee maaqí qiqau. Óo ufasáa rakísirafa anée yáiree fee maí aniréenee.

²⁶ Yísufa iriséeno quándaki qímanniminoo qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimídaqa. Qinée qeeqá afeeka uqannífiqaunnaana ínnee

sía minára kai irisée qíníara randáidaqa. Ínnee féemu námasaafanoo nímuquino maqee qúmiqaraanínna ainainara ínnee minára kai qíníara randée maríafanoo. Yísufa kaifáa quandáfufanoo qímannimino qinau. ²⁷Ínnee sía dauní putaa íra náránara aináiniaqa. Náaru márirana nímira náránara minára aináiniaqa. Qinée maa-naranná qinée faiqí nímaaku ínni nímianaura. Qíní qíkoofa Ánutufa qíníara áidimarifanoo narí aiqáma ainaina qíní dáaku qímaqasaina ínni amaná mi-naaru marira naranná nímianaura.

²⁸Misá minára iriséeqa Yísuna irámmiriqa qiqau. Nánee qímasee Ánutuna aináianiauree.

²⁹Yísufa iriséeno maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee maaqímasee Ánutuna aináinamaasaaqa. Narí aqiqáinna fasiqana miná saqárikíqa minásaa naundurá rusíaaqa. Ánutuna aináinirafa miqímminoo máridanoo.

³⁰Misá mi-ufána iriséeqa kaifáa irámmiriqa qiqau. Anée nána moo áinaina firaa ainaina áuqainaqa maasá qáfamasee aníara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qianáuree anée nána ainainee áuqinnaree. ³¹Maasá qísaifaqausa aadána máqa maaqaki pupúsamuara foora áqufuna nárana néemariqau. Mooseena ákara minára maaqí qinau. Innaarúnaidaraa féemu nárana mifá níminau foo qinau. ³²Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa qímannimino qinau. Mooseefa máru áukuanna pupúsamuara foo íra nárana sía mifáu nímimarinau. Ánutufa innaarúnaindari nímimarinau. Sía ánoona nárana nímimarinau. Dóo maa-aukuanná qinée qumu márúnnaqoo qínísaqari ánoona náránara foora ínni nímidanoo. ³³Ánutufa nímunnaranna innaarúnaindari qumu máridanoo maa-maqánasaa máriasa náaruara márirana nímidanoo.

³⁴Mi-fasiqa anaaseesá iriséeqa qiqau mi-feemúna náaru náaru maasá qíminaa náa.

³⁵Yísufa kaifáa qímanniminau. Qinée káqi márira nímira nárana márúnausa márídaqa. Faiqí moó fannoo qinée márúnannai aniréeno qíní saqárikinafa mifá sía kafáa náránara foora áararáannoo sía kafáa nammáriara foora áidiannoo. ³⁶Fáasai ínni qímannimundee kai ínnee ímaríafanoo ínnee qíní qíqafaidaqa sía ánoonee qímasee qínísa naundurá rusímariafanoo. ³⁷Qíní qíkoofa eedóo qíra írirana níminausa misá qinée únannai nári naundurá ubeekámáqimaqéefaranoo. Miqí máriasa qinée ianánnai animáriasa sía niqiqáanaqa fifáranoo. ³⁸Qinée qeeqá qíkoona íriranamau innaarúnaindari sía qinée qeeqá qúmiqa, qipaqeená ufara miná aináinirara qúmiqa minára qinée sía mooná aqiqáananoo fúannoo. ³⁹Miná aináina áuqarafa maaqínoo márina qíní qíminau. Aiqaqa qíní qíkoofa qíní qútaaqama qímaqaisá kai sía moó fannoo káqinni fúannoo. Aiqaqa uqanna taikára fáasaana qinée misá uqéereeqee qeeqá náaru máriranaki quqánaura. ⁴⁰Qíní qíkoofa maanári rídanoo. Miná ámaaku qíqafee maríasa minásaa írirana rusímariasa mi-

kamuqoo kai náaru márirana máreefanoo. Taikára fáasaana qinée misá uqéereeqee náaru máriranaki quqánnisánaura.

⁴¹Yuda máqannaasa úriqararasa mi-fasiqa anaaseesáki máriasa misá Yísuna ufa irisée mifá naríaraa innaarúnaindari qúmuafanausa máridee qídanoo. Miqí qímasee dapi dápi ufa qímariqau. ⁴²Misá maaqí qiqau maafá Yísufa Yoosefaana ámaaku máridanoo. Miná ánausa ákausara maasá írídaqa. Náqi fee qídanoo fee naríara innaarúnaindaraasee qídanoo fee. Akooqooqaraafa máridanoo.

⁴³Yísufa iriséeno qinau sía ínnee narínni narínni qiníara mandá ufa qiaqa. ⁴⁴Sía faiqí moó fannoo káqi qinée ianánnai ánifaranoo. Qíní qíkoofa rarisámeeqee quqáinna fasiqa ánaaseesa misá kai qíní naundurá ubeekáma qímaqefaranoo. Misá miqífaqa taikára fáasaana misá uqéereeqee náaru máriranaki quqánnisánaura. ⁴⁵Óoqai tamummáqara fasiqa maaqí qímasee ákara riqau. Ánutufa aiqámausa naamúqira ufa qímannimiannoo. Qinée mi-ufána írídaqa maaqí qímasee ínni qímannimídaqa. Aiqámausa qíní qíkoona ufa iriséeqa miná aamúa qíra ufa írimariasa qinée ianánnai ánídaqa. ⁴⁶Sía moó fannoo qíní qíkoona qáfeeno. Ánutufnaindari qúmufa kai mifá kai qíní qíkoona qáfeeno.

⁴⁷Qinée ánoona ufa uqanna qímannimídaqa faiqí moó fannoo írirana qínísaa rusímarinafa náaru márirana dóo máreenoo. ⁴⁸Qinée káqi márirá feemuara foora márunausa máridaqa. ⁴⁹Óoqai ínni níkeekú nikaakú Mooseena faqa káasau maqa maaqakina nímaru aukuanna innaarúnaindaraa féemu mináúqa manna féé qímariqau. Mi-feemúfa úfaasu márifandinna feemuna námasaida kísaaqasaa moómoo aukuaana máriufaqa káqi kúqimariqau. ⁵⁰Máa qinée káqi márirá feemuara foora máridee qímarunausa faiqí námasee sía kúqifandinna feemusa máridaqa. ⁵¹Qinée káqi márirá féemu innaarúnaindari qumu márunausa máridaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée ámianna feemuna námasainafa náaru náaru máriannoo. Qinée nímianna feemufa qíní qimaqí máridanoo. Maa-maqa maaqána afaaqasáa máriasa káqi máriaqeera nímidaga.

⁵²Yísufa miqí qímasoofaqa Yuda máqannaasa narí áfumau narí áfumau áanoo qídaqa qiqau. Náqimásee maa-fasiqáfa narí amaqí maasá qíminaqa naanáuree qídaqino fee.

⁵³Yísufa iriséeno qímannimino qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa qímannimídaqa. Ínnee qíní faiqí nímaaku qimaqí fidíka sía náifanoo sía káqi márirafa ínniki máriannoo. ⁵⁴Moo fásíqa ánaasee fannoo qíní qimaqí faqa qíní fidíka faqa námasainafa náaru márirana dóo máreenoo, márainara taikára faasaana miná uqéeraanura. ⁵⁵Qíní qimaqí nárana uqanna máridanoo qíní fidíka nammári uqanna máridanoo. ⁵⁶Faiqí ánaasee moó fannoo qíní qimaqí fidíka néemarifa qíníki máridanoo qinée minakí faqa máridaqa. ⁵⁷Qíní qíkoofa Ánutufa káqi márirá óosana faqaafa qíní diqifoofaqa maaqóo máridaqa minásaaqara márirana

máraidaga. Miqí kai ínoo qiní námasainafa qinísaaqaraa márirana máraanno. ⁵⁸Dóo qinée innaarúnaindaraa náranara foora máridaga. Sía ínni nísaifaqausa néemaru náranasara foora máridaga. Misá miná námasee máriiqa aiqáma faiqí faiqí óosanamau fíqa kúqimariqau. Maa-naranná námaseeqa náaru náaru káqi márifaranoo.

⁵⁹Yísufa mi-ufána Kapeeranaumma máqusai ufa suqíra maqaki qímanniminau.

Náaru náaru máriranaki fifandinna ufausa ákiaqa.

⁶⁰Yísuna faiqí námu akaqáusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Óo yáfee maa-ufána amana írianno fee. Irisée sía áuqaaqaa ira úfa máridanoo.

⁶¹Misá miqí qímasee nóori runúsee randóofanoo Yísufa narí kai iriséeno qímannimino qinau. Ínnee qiní ámiqira afeeka ufara ruffíasee qiní minnísararee qídee. ⁶²Qinée kafáa uqéeree qúmuafannannai óoru fúanaqa ínnee miná qáfamasee náqi fee ífaree. Mi-karí qiní ufara kúqaa ánoonee qímasee firaqóo ruffíefaranoo. ⁶³Amaqíara qúnnana amaqí fífaú ainaina máridanoo sía miná naaqée qíqa maraquna fannoo kai ánoona máridanoo mifá káqi márirana nímidoano. Qinée qeeqá dóokinaa ufa qímannimimarunafa mifá maraquna máridanoo káqi márirana ánoona máridanoo. ⁶⁴Dóo qinée akooqóo kooroomásee qímannimunaqa ínnee akaqáusa síamma írimariafanoo. Yísufa narí faiqi námu óosana fáasai írinau. Misáki akaqáusa miná ufa sía írusa fáasai Yísufa nín-dafanau. Misáki moodáa fannoo ueeqáaninnana fáasai qáfanau. ⁶⁵Yísufa minára maa-ufána átiki kafáa qímanniminau. Qinée minára fáasai qúnnana sía amana moó fannoo narí kai qinée ianánnai ánianno. Qiní qíkoofa dadaaqínanoo kai qinée ianánnai ánianno.

⁶⁶Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu moómoo Yísuna minnísee sía kafáa miná fáqa fírara qiqau. ⁶⁷Yísufa míquna nín-dafamásee quandáfi narí faiqi námu (12) qísaukuqara taikásee qíkunnoo óoqu qaara marasée faiqi námu maaqí qímasee qímannimino qinau. Ínnee faqa misá naanna reefáree qiní minníqiseeqa fífáree.

⁶⁸Simoona moo áuqu Peetooroofa miná iriséeno Yísuna qímaminoo qinau. Óo karaambáiqua aní minnísee yánasaa fee atooqánauree. Náaru márirana nímira úfa anée kai márananuananoo. ⁶⁹Dóo maqee maasá aníara kúqaa ánoonee qídaqa aníara Ánutufinaindari náaquarafa máriifoo qídaqa.

⁷⁰Yísufa iriséeno kafáa qímannimino qinau qinée qeeqá kai qísaukuqara taikásee qíkuqara marasée fasiqa náarauna qiní faqa nímariafanoo. Moó fannoo ínniki áfaanna máridanoo. ⁷¹Yísufa áfaannee quná Yudasinara narí qumeé qímírínau. Yudasifa Keerioota máqusanaafa moo fásiqa Simoona ámaaku márinau. Yudasifa Yísuna (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqínámu misáki márufa márinau.

Kásooqaqee mi-fasiqáfa Yísuna uqeeqásainaqa aunírira saqarisaa árifandinnanara Yísufa minára óonu mafi iriséenoo áfaanna fée qinau.

Yísufa narí áinaina faqa ufaqu úfafa.

7 ¹Miqóoqari Yísufa Kariree máqa maaqaki nímarinau. Sía Yudeeaa máqa maaqai finau. Yuda máqannaasa miqóo miná árira ufa qímarunara sía finau.

(Óoqai Isaraee máqannaasa Isipa máqusaindari qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana nífuru faiqáqá úqiqaana maaqaki fímarufanoo Ánutufa innaarúnai máridanoo narí afeekannái Isaraee máqannaasa maqásaaqaraasa qumeé dadaaqídanoo aandáu nárana nímmarufaqa naqáfimariqau. Kásau maqa maaqai níni íusa óonu randée nári maqásaa Isaraee máqasaa animáridaqa áukuana áukuana Yeerusareenni suqúfidaqa úqiqaanarasaida faiqéunara iriséeqa minára áfaarurumánaida nári naambeéqa nári naambeéqa úqiqaana maqa usakásaida dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasáida (7) faasaana minakí faiqáida qoomáqa sakasáida námasaida minára susú ímariqau.)

²Yuda máqannaasa qoomáqa firaafá úqiqaana maqa qoomáqa adeedí roofaqa Yísuna ákaqaafasaa Yísuna qímamiqa qiqau. ³Máq Kariree máqa maaqa minníseenana Yudeeaa máqa maaqaki fúa. Ónurainaqa miqóo aní úfa írimariasa firaa ainaina áuqee máriannana misá fáqa uqannífiqaa. ⁴Faiqí moó fannoo narí áuqu uqéeraanee qímasee sía moo áinaina áuqee maríana kukéeqaidanoo aiqáma ainaina kooroomásainaqa aiqámausa miná qáfaaqa, anée faqa miqíqaana.[⁵Yísuna ákaqaafasaa sía Yísunara írimariqau. Fífaa maqasaa fasiqa fee qímariqau.]

⁶⁻⁷Yísufa iriséenoo qímannimínoo qinau. Qíní ánoona aukuana sía adeedí ránoo máridanoo. Ínnee faiqí faiqi aiqáma fáasaanara maasá áukuane qímariasa máriafanoo. Maa-maqa maaqánasaaqaraasa sía ínniara fídiaqaaidanoo. Qíníara kai fídiaqaaidanoo. Qinée maqee maqee misá mandá ainainara kooroománnimaqáunaqa minára kai qíníara fídiaqaamáqimaqee maríafanoo. ⁸Yísufa narí ákaqaafasaa káqi qímannimínoo. Ínnee kai Yeerusareenni óoru fúaqa. Qinée sía mi-qoomaqánara ínni naanna rée akooqóo óoru fúanauara qíní ánoona aukuana sía qusá ráidanoo. ⁹Yísufa miqí qímaseenoo miqóo Kariree máqa maaqaki káqi marínau.

Yísufa uíqaana maqaki qoomáqa néemaru ufafa.

¹⁰Miná ákaqaafasaa Yeerusaree qoomaqai óoru fúfanoo Yísufa ínaaqianna qumeé moo áatata óoru finau. ¹¹Yeerusaree máqusa qoomaqaki Yuda máqanna rakísirausa Yísunara randóosia narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Mifá yái fee márinoo fee.

¹² Qímasoofaqa faiqí ánaasee Yísuna áufakiana qumeé narí qímami narí qímami qímaríqau. Akaqáusa Yísunara ámiqira fasiqee qímaríqau. Akaqáusa faiqí ánaasee níkaru qímari fee qímaríqau. ¹³ Sía moó fannoo Yísunara akooqóo qímaríqau. Narí Yuda máqannaá úriqarararsara ruffasee qumeé kai qímaríqau.

¹⁴ Qoomáqa taikárara ímarufanoo Yísufa Yeerusaree amaana máqaki kéeqafinoo faiqí ánaasee ufa qímanniminau. ¹⁵ Yuda máqannaá faiqí firaasá miná qáfamasee firaqóo tautíqa qíqau. Maa-fasiqáfa sía sukúráki kéeqeamarifa. Náqi fee mándeenoo firaá irirana íridanoo fee.

¹⁶ Yísufa minára iriséenoo aiqámausa qímanniminoo qinau. Qinée qímannimira ufa sía qeeqáindi máridanoo qiní diqiqoofa Ánutufa miná ufa qímannimidaqa. ¹⁷ Qiní ufa Ánutunaindi fee qinée qeeqá fee qídee. Faiqí moó fannoo Ánutuna íriranamau fírarimarifa qiní ufara Ánutufa fee qíannoo. ¹⁸ Faiqí moó fannoo narí ufa kái qídanoo narí auqu kai uqeeraidanoo. Faiqí moó fannoo narí aiqáinna fasiqana áuqu uqéerararee qímarifa mifá kúqaa ufa qídanoo, sía níkaruqirafa minakí máridanoo. ¹⁹ Mooseefa sándufa ákara rúmaqoona ínni nímufaqa ínnee miná qumáree mi-maú fímarunaasee qímasaídaqa fífau qídaqa ínniki moó fannoo sía mi-maú fímariafanoo. Ínnee moo máu fídaqa qiní kuqá dárirara qímariafanoo.

²⁰ Yísufa miqí qímasoofaqa misá aiqáma maaqí qímasee narí qímamiqau. Aní aunduráki áfaanna márifana anée miqí qímariananoo. Yáfee moó fannoo aní kúqáruannoo fee sía moó fannoo.

²¹ Miqí qímasoofanoo Yísufa maaqí qímasee nári qímanniminau. Qinée faiqí sía áuqaaqaa ira ainainna moodáa áuqaunaqa ínnee aiqáma taútiafanoo. ²² Mooseefa faiqí ánaaqiuqa nipata aukímarunara fáinanduqu nísaaqee qímarinau, ínnee minára irisée maasá amaana Sariríqasaa míqímariafanoo. Sía Mooseefáu mi-oosanná áranau. Narí akeekú akaakúndi máreenoo miqí qinau. ²³ Ínnee Mooseena sándufa rukíaanoo qímasee faiqí ánaaqiuqa maasá amaana Sariríqasaa fáinanduqídaqa nipata aukímariafanoo ínnee amaana Sariríqasaa káqi faiqí nipata aukídaqa nánaree Sariríqasaa aurímari fasiqana idaaqamásaunnaara ínnee áanoo qída fee. ²⁴ Ínnee fífau dapi iriranasáa faiqí ufa nímimarifanoo miná minnísaaqa. Kúqaa ánoona íriranannai kai faiqí andeeqáaqa.

Faiqí ánaasee Yísunara ásauku mundíra fée qímasee iroo úfafa.

²⁵ Yeerusaree máqusanaasa Yísuna qáfamasee miná ufa íriqa maaqí qíqau. Maaná misá kúqariraree qídaqa. ²⁶ Qáfaa mifá faiqí qámbaana faiqí nifusaa kikíqamambi ufa qímannimimarifaqa sía misá miná qumárannee qídaqa. Ábee maasá úriqarararsa faqa minára kúqaa Ánutuna ásauku mundírafee fée qídee. ²⁷ Ánutuna ásauku mundírana

óosana maasá síamma írianaura. Káqi tautúmannaqaannoo. Maasá maa-fasiqána óosana írídaqa, Nasareeteendáraafa márídanoo.

²⁸ Yísufa firaa amaana máqaki faiqí ánaasee qímannimidanoo mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee firaaqóo qímannimainau. Kúqaa fee ínnee qiníara írídee. Qinée yáindaraasee márúnaqee ínnee kúqaa qiníara írída fee. Sía qinée qeeqá kai animáridaqa qiní diqiqaiifa mifá kúqaa ánoona márídanoo. Ínnee kúqaa minára sía írimariafanoo. ²⁹ Qinée minára írídaqa qinée mindári qímuafanausa mifá qiní diqiqoofaqa qumumáridaqa.

³⁰ Yuda máqannaá úriqararaura mi-ufána irisée qumárararee qímasoosa minnísaqau. Yísuna kúqira aukuaana sía adeedí roofanoo Ánutufa qumeé misá ititánnisoonara minnísaqau. ³¹ Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qiqau. Misá maaqí qímasee narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Ásauku mundírafa aniréenoo náqi fee mándeenoo maa-fasiqána úraaqaráinanóo fee moómoo faiqí dadaaqímari firaa ainainna uqannífiqaannoo fee. Sía amana. Dóo maaná mifá uqanna márídanoo.

**Amaana máqasaa rakísimarusa nári firisuaiqáúqa
Yísuna rumbáaqeera niqiqoo úfafa.**

³² Faiqí ánaasee miqí qímasee narí qímami narí qímami qímarufaqa Farisai ámaana úfa qímarusa iriséeqa tautúmasee amaana máqasaa rakísimarusunnaí óonuree qímannimiqa qiqau. Qímannimisoofaqa misá amaana máqasaa rakísimaru poorisaua qímannimiqa. Ínnee óoru Yísuna rumbásee máree ániaqa. ³³ Misá óonuroofanoo Yísufa maaqí qímasee faiqí ánaasee qímannimimarinau. Qinée qúsasaa ínni faqa márianaura. Quqáseeqa qúsasaa qiní diqiqoófinnai fuanáura. ³⁴ Ínnee qiníara randée sía paqúrifaranoo qinée fúanannai sía ínnee amana fifáranoo.

³⁵ Yuda máqannaá úriqararaura mi-ufána iriséeqa narí qímami narí qímami qiqau. Mifá yái fee fínaqa maasá sía amana fuanáuree. Mifá ánaamuru Kirisa máqannaá máriannai fee fúannoo fee. Yuda máqannaasa miqóo máriasa faqa márídaqa Kirisa máqannaasa narí ufa qímannimiraree fídanoo fee qída qinóo fee. ³⁶ Mifá qinoo ínnee qiníara randásee sía paqúrifaranoo. Qinée fúanannai ínnee sía fifáranoo. Miná ufóosana sía maasá írídaqa.

Arumufáqaa námariara foo qúmíarakai ímarina miná ufa.

³⁷⁻³⁸ Úqiqaana maqa qoomáqa taikára fáasaana úriqarara fáasaanee qiqau. Mi-faasaanná Yísufa fíndifinoo faiqí ánaasee firaa kari qímannimainau. Yáfasiqa ánaasee fée nammáriara ádidanoo fee qinée íqannaqoo nammári uqanna ani náa Ánutuna tamummáqara fasiqa moó

óoqai maaqí qímasee ákara rinau. Káqi márirana nímira námmani misá nímuqusa óokiqari ururée fúannoo fée qinau. Yáfasiqa ánaasee fée qinára kúqaa ánoonee qínafa misá nímuqusa óokiqari mi-nammarífa ururée fúannoo. ³⁹Yísufa nammáriara quná Ánutuna maraqunara nammári kíkíqa úsinau. Kásooqaqee Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qifándinausa misá mi-maraqunná máreefaranoo. Mi-aukuanná Yísufa káqi máru áukuanna sía maraquna nímira márinau. Yísufa kúqiranakiqari fíndifinanoo afaaqa aréenainanoo miqóo narí afeeka maraquna nímiannoo fée qinau.

Faiqí ánaasee miná Yísunara ufa rainóo ufafa.

⁴⁰Faiqí ánaasee Yísuna ufa iriséeqa qiqau. Maafá Ánutuna tamummáqara fasiqa kambíqaannoo fee qufá maafá mifá máridanoo. ⁴¹Akaqáusa minára maafá Ánutuna ásauku mundíra fee qiqau. Akaqáusa maaqí qímasee fúrufaramásee qiqau. Ánutuna ásauku mundírafa sía Kariree máqusakiqari kambíqaannoo. ⁴²Tamummáqara fasiqa akara minára Ánutuna ásauku mundírafa Dafidina áti máriannoo. Dafidina óoqeenáa máqusaki Beetareeqeemma miqóo kambíqaannoo fee qiqau. ⁴³Faiqí ánaasee misá raináfufaqa akaqáusa moo úfa qufaqa akaqáusa moo úfa qufaqa qímariqau. ⁴⁴Akaqáusa dóo Yísuna qumárasee rumbáannee qímasee sía qumáree rumbáqau.

Yuda máqannaa faiqí firaasá Yísunara sía Ánutuna faiqi fée qu úfafa.

⁴⁵Amaana máqasaa rakísira póorisauqa Yísuna ufa káqi irisée amaana máqasaa rakísiraua faqa Farisai ámaana úfa qímariasa fáqa máruqoo óonuroofaqa iráidaqa qiqau. Náqaa fee ifaqée sía rumbásee máree ánidee.

⁴⁶Poorísauqa qiqau, sía moo fásíqa ufa fannoo maa-fasiqána aanna ráidanoo.

⁴⁷⁻⁴⁸Farisai ámaana úfa qímarusa miná iriséeqa níqidaqa qiqau. Dóo mi-fasiqáfa ínni faqa níkaruqinoo fee. Maasá úriqarararusakiqari moó fannoo miná ufa írinoo fee. Farisai ámaana úfa qímarífa moó fannoo írinoo fee. Sía uqanna íria. Maasá Mooseena sándufa írimarunaua máridaqa. ⁴⁹Maaqóoqaraasa káqíqee fasiqa anaasee Mooseena sándufa sía írianara Yísunara ánoonee qídaqa. Ánutuna áqira úfa misásaa máridanoo.

⁵⁰Nikoodeemusafa mifá fáqa misáki márinau. Mifá óoqai qumeé Yísufinnai fímarufa márinau. ⁵¹Mifá misá Yísuna áqira úfa iriséenoo Yísuna sáaroo qinau. Mooseena sándufa maaqímmínoo máridanoo. Sía fífau faiqí moó árirafa máridanoo. Miná ufa náree irisée miná mandáinaina márinaqa minára qímasee áruananoo amana máriannoo qinau.

⁵²⁻⁵³Misá mi-ufána iriséeqa Nikoodeemusana áqidaqa qiqau. Anée fáqa Kariree máqannaa fee máridanee. Anée tamummáqara fasiqauqa

ákarauqakiaqa ásaanarumasee íria. Sía moo támummáqarafa Kariree máqasaa kambíqaannoo. Miqí qímasee aiqáma dáraani mámbufanoo Yísufa amaana máqakiqari ráudamakufanoo Oorifa áaqanai óorufinau.

Ánaasee moó fannoo úmmuarimaruna paqúru ufafa.

8 [1-2 Oorifa áaqanai káqimma óoru faiqéeno iqáqoofanoo Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki kaifáa óoquree kéeqafufafa faiqí ánaasee moómoosa suqúfufafa miná fíqu fíqumma márufanoo óoqumarifi Ánutuna ufa qímannimarinau. ³Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisái ámaana úfa qímarusa faqa ánaasee moo fásiqa qúmmuari márufafa aaqee óonu qáfamasee qumáree dóo máree ániqau. Yísufa máruqoo míni quqáseeqa maaqí qímasee qímamiqau.

⁴Óo ufasáa rakísira maa-anaaseefá qúmmuari marífaqa maasá qáfamasee qumáree ánídaqa. ⁵Mooseena sándufa miqíasara óonisamú kai náriqa níni íqa kuqá nurusaaqée qínoo márídanoo. Anée minára nána ufee qídane.

⁶Misá mi-ufánannai puteera foora fufídaqa qiqau. Yísufa áruanifeera qímasaida miqí márufanoo Yísufa narí iriséeno fífau kummaramafufanoo ásaukunoo maqá ákara rinau. ⁷Mifá maqá fífau ákara rímarufafa misá fuki faakí qídaqa mi-anaaseená óonisamu áruanauree sía fee áruanauree rítidaqa iréemariqau. Káqikaqoo marikínoo Yísufa fíndifi qímanniminau. Yáfee ínniki moó fannoo numóo síainafa mifá kai óonisamu indaarú áunqa atufínoo maa-anaaseená áruanno fee. ⁸⁻⁹Yísufa miqí qímaseeno kafáa kummáramáfinoo maqá ákara rímarufafa dóo misá moodáa kai qaara kái ídaqa nári áaqaranara nisaurúsee fíndimeeqaida dóo fífainimariqau. Faiqí firaasa náaree fufafa kafáa miqóo óorudupiraua fufafa kumaaráa ínaaqianna dóo fífíqau. Misá fífufanoo mi-anaaseefá kai miqóo kikiqinoo márínau. ¹⁰Yísufa fíndifinoo mi-anaaseená irámmirinau, misá yái fee fífee. Sía fee moó fannoo aní kúqira ufa ámianinafa márídanoo fee. Aiqáma fífee.

¹¹Mi-anaaseefá qinau. Óo rakísira sía kúqira ufa moó fannoo qímimarifa márídanoo. Yísufa iriséeno qinau. Dóo qinée fáqa sía kúqira ufa aní ámiana. Dóo fúa, sía kafáa mandá óosana máraa.]

Yísufa maa-maqa maaqánaki qóomara foora qu úfafa.

¹²Moo kári Yísufa Yeerusaree ámaana máqaki faiqí ánaasee maaqí qímasee qímanniminau. Qinée maqásaaqaraasa qóoma márídaqa. Yáfasiqa ánaaseesa qiní fáqa fínausa misá káqi márira qooma márefaranoo sía uqanna asukunakí fífáranoo.

¹³Farisai ámaana úfa qímarusa miná iriséeqa qímamiqa qiqau. Anée aneennára kai ufa qídana aneenná áuqu uqéree máriananoo. Miqíanna ufafa sía ánoonaidanoo. Fífau ufa kái qímariananoo.

¹⁴Yísufa miná iriséeno qinau. Kúqaa qinée qeeqáaraa ufa qídaqa. Qinée miqí qídaqa ánoona ufa kai qídaqa. Qinée qeeqá kambíqafi ániafannanara írídaqa qeeqá fuannánara írídaqa. Ínnee sía qinée kambíqaaafannanara írimariafanoo. ¹⁵Ínnee faiqí faiqí ufa irisée dapi iriranannái faiqí ánaasee rainánnimaqee maríafanoo. Sía qinée moo fásíqa ánaaseera rainánnimaqée marúnausa márídaqa. ¹⁶Qinée akaqásara rainánnimaqaidaqau andeeqásee rainánnisaunaiqini. Sía qeeqárafau márídaqau ufa nímidaqau. Qeeqá qíkoofa qiní diqíqámaqoona faqa márídaqa dadaaqí marífaqa ufa qímannimidaqa. ¹⁷Ínni sándufa ákara ufa moó maaqímminoo márídanoo. Qaara fasiqa moo áinaina nári nífunnai qáfamasee múnu kooroo qímasaifaqa aiqámausa minára ánoona ufa fee qifáranoo. ¹⁸Qinée qeeqáaraa ufa qídaqa qiní qíkoofa qiní diqiqoofa mifá fáqa qiní dadaaqifaqa ánoona ufa tia qímannimidaqa.

¹⁹Miqí qímasoofaqa Farisai ámaana úfa qímarusa maaqí qímasee irámmiriqau. Aní ákoofa yái fee márídanoo aní dadaaqídanoo fee qufanoo Yísufa qinau. Ínnee qiníara fáqa qiní qíkoonara fáqa sía írimariafanoo. Ínnee qiníara írífau qiní qíkoonara fáqa írini. Ínnee sía maaqandára írimariafanoo.

²⁰Yísufa maa-ufáusa Yeerusaree firaa amaana máqaki qímannimimarínau. Mi-amaana maqánaki óosirafa moó márínau. Amaana máqaki quqée marú munnimma difaanífa minakí márufanoo mi-oosiránaki Yísufa márídanoo mi-ufáusa qímanniminau. Misá Yísuna qumáraanee qímasee sía qumáraqau. Sía miná kúqira áukuana adeedí ranoo márúnara Ánutufa qumeé rafáaqafusoofaqa sía qumáraqau.

Yísufa qinau, qinée fuanánnai ínnee sía fifáranoo qímaqoo ufafa.

²¹Moo kári Yísufa maaqí qímasee Yuda máqannaá úriqararausa qímanniminau. Qinée moosáa fúanaqa qiníara randáinaisia ínneeqa mandáinainaki kúqifaranoo. Qinée fúannaqoo ínnee sía amana fifáranoo.

²²Yuda máqannaasa úriqararausa mi-ufána iriséeqa narí qímami narí qímami qiqau. Mifá maasára sía narí innái fuaqéera qídaqinoo. Maasá sía miná ufa írídaqa. Mifá narí fee narí áruannoo fee miqí qídanoo fee.

²³Yísufa iriséeno qímanniminau. Ínnee maindáraasa máriafanoo qinée miríndaraasa márídaqa. Ínnee maa-maqánasaaqaraasa máriafanoo qinée sía maa-maqánasaaqaraasau márídau. ²⁴Qinée minára qúnnaa ínnee ínneeqa mandáinainaki kúqifaranoo. Ínnee sía qinée márunnanara ánoonee qímariafanoo minára kúqaa ínnee ínneeqa mandáinainaki kurídifaranoo.

²⁵Misá úriqararausa miná iriséeqa qiqau. Anée yáfee márídane qufanoo Yísufa qinau. Indaarú qímannimianausa misá kai márídaqa. ²⁶Qinée moómoo ainainara ínniara qímannimianaúra. Qiní diqíqámaqoofa mifá ánoona ufa kai qímarifa mifínaindaraana kai ínni maa-maqánasaa máriasa qímannimidaqa.

²⁷Yísufa narí ákoona áufakiana qímannimimarufaqa síamma írimariqau. Minára Yísufa kaifáa maaqí qímasee qímannimainau. ²⁸Kásooqaqee ínnee qiní faiqí nímaaku uqéereeqee aunírira saqarisaa quqáqísáseeqa mikamúqoo qinée máriaafannanara írifaranoo. Qíní qíkoofa qímaqimiqoo úfana kai ínni qímannimidaqa. Mi-karí ínnee minára faqa ámiqimasee írifaranoo. ²⁹Qíní diqiqoofa qiní fáqa márídanoo. Qinée miná ádira oosanamau kai fídaqa minára sía minníqisaifaqau qeeqáraafau márídaqau. Mifá qiní fáqa márídanoo. ³⁰Faiqí ánaasee moómoosa mi-ufána iriséeqa Óo kúqaa mifá Ánutuna ásauku mundíra fee qímasee minásaa mundíqau.

Rumbárausara faqa idukírausara faqa qímaqoo ufafa.

³¹Yísufa minára iriséeno qímannimainau. Ínnee qiní ufa qímannimunnana irisée mi-maú maqee maqee fífaqa kúqaa qiní faiqí námú márifaranoo. ³²Ínnee kúqaa ánoona ufa kái írifaranoo. Ánoona ufa fannoo ínniqa mandáinainakiqari ínni idukúanno.

³³Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá Abarahaamana áti márídaqa, sía mooná rumbáranaki márídaqa. Nánaree anée maasára idukúaqee qídane.

³⁴Miqí qufanoo Yísufa kafáa qímannimino qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo mandóosana máree marífa mi-manda oosanáfa miná rumbáqaifa márídanoo. ³⁵Faiqí moó fannoo mooná aináina ínoo óosana oosana ainaina naríndiara foora ínoo. Kásooqaqee dóo aináini taikáseeno mi-aiqama ainainná narí amiséeno dóo káqisamu fúanno. Mi-ainainná faqaana faiqi fannoo sía amana taikáanno káqi narí akoona ámaaku márianno káqi narí ákoona ámaaqa maqa fínoo miná qumífasana maraséeno sía aináinira faiqi naanna réeno taikáanno, káqi miqóo márianno. ³⁶Qinée Ánutuna ámaaku márídaqa. Qinée ínniqa mandá oosanakiqari idukúsaanaqa ínnee kúqaa idukíqa márifaranoo. ³⁷Ínnee Abarahaamana áti máriafaqa qinée minára írídaqa sía ínnee miná aanna réemariafaqa, qiní ufa sía márararee qídaqa qiní dáriraree qímariafanoo. Abarahaamafa sía miqí márufa minára ínnee sía Abarahaamana faiqi námú uqanna máriafanoo. ³⁸Qíní qíkoofa qiní uqaqífiqoona kai ínni qímannimidaqa. Ínnee miná minníseeqa ínneeqa níkoona moó Sadannana ufa írimariafanoo. ³⁹Misá mi-ufána iriséeqa maaqí qiqau. Maasá qíkoofa Abarahaamafa márídanoo. Yísufa minára qinau. Ínnee Abarahaamána faiqi námú márídaqau miná ufamáu fini. ⁴⁰Qinée qeeqá qíkoonasaaqaraa ufa kái ínni qímannimimarunaqa ínnee quandáfiqa qiní dárirara qímariafanoo Abarahaamafa sía mi-oosanná máranau. ⁴¹Ínnee ínneeqa níkoona uqanna óosana máraidaqa miqí marífanoo. Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá sía qúmmuara faiqifau márídaqau. Maasá moodáa fásiqa faiqi Ánutufa narí uqanna maasá qíkoofa márídanoo.

⁴² Yísufa misá ufa iriséeno maaqí qímasee qímanniminau. Ánutufa ínni níkoofa márinaqau kúqaa ínnee qiníara rini. Qinée Ánutufinaindari maaqóo qumumáridaqa. Qinée sía qeeqáfau qúmiqau mifá diqiqoofaqa qúmiqiafana. ⁴³ Ínnee náqaa fee ifaqée sía qiní ufa óosana írīdee. Ínnee qiní ufa íriafanoo níkoofaidanoo miqídaqa sía írimariafanoo. ⁴⁴ Áfaanna níkoofa Sadannafa máridanoo. Ínnee miná faiqi námu máridaqa miná aanna rée maríafanoo. Óoqaindari faiqí kuqánnárimarufa máridanoo. Sía ánoonufakifau mapukínoo máridanoofau. Anoonu ufa sía uqanna minakí máriafa máridanoo. Mifá únna ufa qínoo narí óosanamau kai fidanoo. Mifá únna ufa qímarifa máridanoo únna ufa qímariasa níkoofa máridanoo. ⁴⁵ Qinée kúqaa ánoonu ufa kai qímannimi marúnnanara ínnee sía írimariafanoo. ⁴⁶ Qiní mandá óosana moodáa máridanoo fee sía fee máridanoo. Ínnee qáfee qiqá qímaqimiaqa. Qinée kúqaa ánoonu úfa kai ínni qímannimunaqa náqi fee ifaqée ínnee sía minára ánoonee qídee. ⁴⁷ Ánutufa dadaaqifaqa miná faiqi námu áraamummaakaikímariása kai Ánutuna ufa írifaranoo. Ínnee sía Ánutunaindaraasau máriafanoofau sía qiní ufa írimariafanoo.

Yísufa Abaraahamanara qímannimu ufafa.

⁴⁸ Yuda máqannaa úriqararasa Yísuna ufa iriséeqa áqíqa qíqau. Anée mandá Samaria maqannaa máriananoo áfaanna moó aní aunduráki máriafa máriananoo. Maasá kúqaa fee qídee, sía fee.

⁴⁹ Yísufa iriséeno qináu. Áfaanna sía qiníki máridanoo. Qinée qeeqá qíkoona áuqu uqéeraidaqa ínnee qiní dúqu maqásaa quqéemariafanoo. ⁵⁰ Qinée sía qeeqá dúqu uqéeraranara randáidaqa. Moó fannoo qiní dúqu uqéerarafa máridanoo. Ínnee qiní dúqu maqásaa quqéemariafanoo Ánutufa kai qiní dadaaqínoo ínni rafáaqa fúannoo. ⁵¹ Yáfasiqa ánaasee fée qiní dóokinaa ufa irisée mairainafa mifá sía kúquannoo náaru máriannoo.

⁵² Yuda máqannaa úriqararasa mi-ufána iriséeqa qíqau. Dóo maasá aní óosana iriséeqa anée kúqaa áfaanna faqaafa máriananoo, Abaraamafa maasá qíkoofa dóo óoqai kúqináu. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa dóo kúqíqau. Anée náqi fee másee maa-ufána qídanee qiní ufa írimariasa sía kúqifaree qídanee. ⁵³ Maasá qíkoofa Abaraamafa kúqináu. Anée miná úriqarara fee máridanee qídanee. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa maqásaa fasiqauqa kuqufufaná anée aneennáraa náqira fasiqee máridee qídanee. ⁵⁴ Miqí qímasoofanoo Yísufa qímannimináu. Qinée qeeqá dúqu fífau uqéerasaana sía ánoonaianni, fífau máriannoo. Qiní qíkoofa Ánutufa qiní dúqu uqéeraidanoo dadaaqídanoo, ínnee únna qímasee minára maasá Ánutunee qímariafanoo. ⁵⁵ Ínnee óoqaindari sía miná áuqu írimariafanoo. Qinée miná áuqu íridaqa. Qinée minára sía íridau ínni naanna réemarunasa únna ufa qímarunausee qiní. Qinée qeeqá qíkoonara

írídaqa miná ufamáu fímarunausa máridaqa. ⁵⁶Ínni níkoofa Abarahaamafa óoqai káqi máridanoo qinée maqee márunnanara káaqa qáfaaqa ímarufa márínau. Dóo qíqafamaseenoo asasinau. ⁵⁷Yuda máqanna úriqararaura mi-ufána iriséeqa maaqí qíqau. Anée kumaará máriananoo. Anée náqimásee Abarahaamana qáfanée inau, óoqai máriufa máridanoo. ⁵⁸Yísufa minára maaqí qímasee qímanniminoo qínau. Abarahaamafa sía kambíqoo áukuanna qinée máa márunausa mikamúqoo máriqiafana. ⁵⁹Yuda máqannaasa miná iriséeqa óo maa-fasiqáfa nariara Yaawee fee qídaqinoo qímasee ánoomasee óonisamu qumáree áruaneerufanoo mifá kukéeqakinoo amaana máqakiqari ráudamaki moosáa finau.

Yísufa innaamunaindári áfu qimbárana áfu maqáisóo ufafa.

9 ¹Yísufa aatáta fídanoo moo fásiqa miná ánoofa innaamunai áfu dimbárana maqaqooná qáfanau.

(Mi-aukuanná nífu níku mandáikirausauqa maí máriandee sía amana aináinamásee náaqa ímaríqau. Fáasaana kaqi márida nárana feefauríra munnimara iréemarufaqa nímimarufaqa marasáida néemariqau misá núqu irámásaida néemariasee qíqau.)

²Yísuna faiqinámu mi-afu qimbarána qáfamasee Yísuna irámmiríqau qíqau. Óo ufasáa rakísirafa maa-fasiqáfa yána mandáinainasaa fee maaqínoo áfu dimbánoo máridanoo fee. Narí ákoona ánoona mandáinainasaa fee naríndisaa fee miqínoo máridanoo fee.

³Yísufa iriséeno qímanniminoo qínau. Sía narí ánoona ákoonasaa qaraanau, sía naríndisaa áfu dimbánoo máridanoofau. Ánutuna afeeka kasirana qiníkiqari kooroo íanifeera miná áfu dimbánoo máridanoo.

⁴Qiní diqíqoofa qiní qimiqoo áinainirana sía amana asukunakí áuqaanaura maasá fáasaana áuqaanaura. Dóo káqikaaqoo eendínaqa sía miqóo faiqí moó fannoo áuqaanno. ⁵Qinée maa-maqa maaqánaki máridaqa misá qóoma máridaqa, káaqa qámannaqaanaura.

⁶Miqí qímasee Yísufa maqásaa áqara fidaqúseenoo ásaukukoo doonáikamáseenoo áfu dimbára fasiqa áfusaa akuséeno qímaminoo qínau. ⁷Dóo fúa. Dóo óonu Sirooamma fárummaki aneenná óori áfuakai rúquanee qínau. Sirooamma fárumma áuqu óosana niqíqámáqai fárumma fee qínoo márínau. Mi-afu qimbara fasiqáfa eedóo qímasee óonu narí óori áfuakai rúqufanoo áfu aiqámaqara ámiqimásee qoofanoo óonu quándakufanoo sandée kafáa áninau.

⁸Mi-fasiqána aqóónausa miná qáfamasee moómoosa miná qáfeemarúsa miná qáfamasee qíqau. Maa-fasiqáfa maaqóo máridanoo nárana munnimara iréemari fasiqa fee mifée.

⁹Akaqáusa dóo mifá kai fee qíqau, akaqáusa moó fannoo miná fooqáa fee qíqau. Mi-fasiqáfa narí irisée qínau. Qinée qífu dimbárausa maaqóo marúnausa máridaqa.

¹⁰Misá miná iriséeqa iraqau. Náqimásee áfu máqeenee qufanoo mifá qinau.

¹¹Faiqí moó miná áuqu Yísufa qáqara fidiséenoo doonáikamaseenoo qiní qífuki akuséenoo dóo fúa Sirooamma fárummaki óori nammári úqua qufaqa miqí qifaqa nammári uqusáunanoo dóo qífu máqeenoo.

¹²Miqí qímaasoofaqa misá qíqau. Miqímasaifa yái fee fínoo fee qufanoo mifá sía qinée írída fee qinau.

**Farisai ámaana qímarusa Yísufa áfu qimbárana
áfu maqáisonara randóo ufafa.**

¹³Miqí qímasoofaqa misá mi-fasiqána áfiqeeqa Farisai ámaana úfa qímarusa uqannífiqanau. ¹⁴Mi-faasaanná Yísufa mi-fasiqána áfu máqoo faasaana misá amaana Sariríqa márúnara Farisai ámaana úfa qímarusa márunnai áfiqee fiqau. ¹⁵Farisai ámaana úfa qímarusa mi-fasiqána áfu máqoonara iroofanoo qinau. Mifá dooná qiní qífusaa akusaifaqá dóori nammári úqunanoo qífu máqeenoo.

¹⁶Farisai ámaana úfa qímariasa akaqáusa Yísunara maaqí qíqau. Maa-fasiqána áfu máqaiifa sía Ánutunaindarifau amanasáa aináinímarifa mandá fasiqa márídanoo. Akaqáusa miná iriséeqa qíqau. Náqimasee mandáinaina máree marínafa maa-fíraa ainainná ámiqira ainaina áuqararee sía amana fée qímasee mi-ufánannai raináqau.

¹⁷Miqí qímasee Farisai ámaana úfa qímarusa áfu dimbárana irámmiriqa qíqau. Anée mi-fasiqána aní áfu máqainaree qídane. Anée minára nána úfee qídane. Áfu dimbárafa miná iriséenoo qinau. Mifá Ánutuna tamummáqara fasiqa márídanoo fee qinau.

¹⁸⁻²⁰Yuda máqannaasa úriqararausa miná iriséeqa maaqí qíqau. Maaná sía áfu dimbárafau moo fásiqa márídanoo qímaseeqa misá miná ánoona ákoona náaramasee irámmiriqa qíqau. Maa-fasiqáfa inniqara faiqi fee. Kúqaa fee anée miná maqóonna kari áfu dimbáranee máqanau. Náqimasee maqee áfu máqeenoo fee qufaqa miná ánoofa ákoofa úriqararausa amaana máqaki kéeqeemariana qáoo qímaqiseefoo qímasee ruffeeqa qímannimiqa qíqau. Maa-fasiqáfa maasá qímaaku márídanoo maasá minára írídaqa. Óoqai ánaaqisaa innaamunai miqírana máqaafanafa márídanoo maasá minára fáqa írídaqa. ²¹Miná áfu máqainara yáfasiqa fée miná áfu máqeenoo fee síamma írídaqa faiqí márídanoo irámmirifanoo qímannimiannoo. ²²Yuda máqannaá úriqararausa Yísunara fáasa maaqí qímariqau. Faiqí moó fannoo Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qínnana maasá amaana máqakiqari aqíqáananoo ráudamaki áqoosai finoo sía kaifáa kéeqaannoo. ²³Mi-ufánara afu dimbárana ánoofa ákoofa dóo faiqímmifoo narí iraaqée qíqau. Misára rufíasee miqí qíqau.

²⁴Yuda máqannaá úriqararausa miná iriséeqa áfu dimbárana kafáa áaramásee qíqau. Anée Ánutuna áfusaa kúqaa ánoona úfa kai

maasá qímannimia. Aní áfu máqaiifa mifá mandáinaina máree marífa márídanoo.

²⁵Áfu dimbárafa miná iriséeno qímannimiau. Mi-fasiqáfa mandáinaina máree marí fee sía qinée miná óosana írídaqa. Moodáa ainainará kai qinée írídaqa qinée qífu dimbárausa máriafanausa maqee qíní qífu máqee márifaqa márídaqa minára kai qinée ámiqimasee írídaqa.

²⁶Misá miná iriséeqa kaifáa irámmiriqa qiqau. Mi-fasiqáfa nána ainainee áuqu ámifanoo aní áfu máqeenoo fee.

²⁷Áfu qimbárafa níqino qinau. Dóo fáasai qímannimisáunaqa sía írimariafanoo. Nánaree ínnee kaifáa qíana írífaree ínnee faqee miná faiqínámukifaree.

²⁸Misá miná iriséeqa ánoomasee miná áqiqa qiqau. Anée mi-fasiqána ufa írimarianafa máríananoo. Maasá Mooseena ufa írimarunausa márídaqa. ²⁹Ánutufa Mooseenannái maasá qímaqimufaqa maasá írídaqa. Mi-fasiqáfa Yísunara maasá sía miná óosanara írídaqa.

³⁰Áfu dimbárafa miná iriséeno níqino qinau. Ínnee moo írirana máree máriafanoo mifá qíní qífu maqáqísaiifaqa ínnee nánaree mi-fasiqánara yáindari fee ánidanoo fee qídee. ³¹Ánutufa sía mandá óosana máree maríasa dadaaqídanoo. Faiqí ánaasee minára rímariasa miná úfa írimariasa misá kai Ánutufa dadaaqídanoo. ³²Óoqai óosana ároo aukuannasáaqari sía faiqí moó fannoo áfu dimbáрана nífu maqannísanau, maqee kái. ³³Maa-fasiqáfa sía Ánutufinaindari áninaqau náqimandee maa-firaa ainainná áuqararee, síamma amanaikianno.

³⁴Yuda máqannaa úriqararaura miná iriséeqa qímamiqa qiqau. Anée mandáinainaki kambíqoonafa mandóosanaki fíndifuanafa dóo sée fífuannee qímaseeqa misá amaana máqakiqari aqiqoofanoo ráudamaki finau, sía kafáa ánianifeera dóo atekáqau.

Faiqí naundurá nífu qimbáranara Yísufa qímaqoo ufafa.

³⁵Misá áfu qimbárana aqiqoonára Yísufa iriséeno paqúrimasee irámmirinau. Anée faiqí nímaakuara Ánutuna ásauku mundíra fee fee qídane minásaa írirana rusídane.

³⁶Mi-fasiqáfa Yísuna sía qáfoofa márídanoo maaqí qinau. Dóo miná uqaqífiqainaqa minára ánoonee qímasee minásaa atooqánaura.

³⁷Yísufa qinau dóo anée qáfaananoo dóo miná fáqa ufa qímariananoo.

³⁸Mi-fasiqáfa miná iriséeno qinau. Óo Karaambáiqá aníara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qídaqa qeeqá qímuqusa írirana aníki rusídaqa qímuqusanoo aní amooqímamaqaidaqa. Miqí qímaseeno mi-fasiqáfa Yísuna óorinni maqásaa kummáramáfinoo amooqinau.

³⁹Yísufa miná qáfamasee miqóo marúsa qímannimino qinau. Qinée maa-maqánasaaqarasaa rainánnimaqarara qúmuafanausa márídaqa. Qinée nífu dimbárausa máqaaneera qúmuafanausa nífu máqaraura dimbáneera qúmuafanausa márídaqa.

⁴⁰ Farisai ámaana úfa írimarusa miqóo márusa miná iriséeqa irámiriqa qiqau anée maasára faqee nífu dimbárasee qídane. ⁴¹ Yísufa qinau. Ínni nífu dimbánoo márinaqau ínni numóo sía márinini ínnee únna qímasee maasá qífu káqi márifaqee qímaríanara ínni numóo káqi máridanoo nífu dimbárausara foora máriafanoo.

10 (Yuda máqannaasa fíri marú aandaufa sipsípa márinau. Misá akaqána arusáida néemarufa márinau. Moómoo rakísidaqa asausí aukúsaidaqa minánnai qamunnaina áuqimariqau. Sipsípa reendeénimarufa sía áanoo ímarufa márinau. Anée miná asausí aukídane miná kúqarínanoo fee sía ufa qíannoo káqi muqúrinoo máriannoo. Mi-aukuanná sipsípasaa rakísimarufa nífunni fufaqa aiqáma sipsípa miná áfaqee fiqau. Isaraee máqannaasa sipsípa káqi miqídaqa. Misásaa rakísimarifa indaarú fifaqá sipsípauqa miná ánaaqianna fídaqa.

Sipsípasaa rakísirafa óni moómoo marasée áaku aaku máseenoo quqúsa áuqusee eendáki sipsípa minakí quqúsee kooqísaa narí faiqáidanoo. Káasau faini fee qúmmuarimari fasiqa fee arunáandoora rakísidanoo. Sipsípa níkoofa núqu rámaqaisá kai máridaqa. Kanánaana fíndifinoo núqu raifaqá kai aniréeqa ándandara randáidaqa.

Sipsípa rakísimariasa nári sipsípara rídaqa rakísidaqa nári sipsípasaara kúqifaranoo. Sipsípauqa fáqa nári rakísimariasa ufa írídaqa minára rídaqa. Akaqáusa moodáanaki óni ququsa áuqusee minakí nári sipsípa aiqáma eendáki quqúsaafanoo faiqí moó fannoo kooqísaa rakísidanoo. Kanánaana iqáqaifanoo sipsípasaa rakísirafa moó fannoo aniraifanoo kooqísaa rakísirafa atúasaifanoo sipsípa ákoofa narí sipsípa núqu rámasaifaqa narí sipsípauqa kai írìqa ráudamaki ándanda nárara fídaqa.)

Sipsípa faiqee maríana miná kíkiqusira úfa.

¹ Yísufa kafáa miqóoqaraasaa qímannimidanoo sipsípara qínoo faiqára qinau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo sía sipsípa ququsa kooqiki kéeqemarifa káqinaindari quqúsasaa akaréemarifa mifá qúmmuarimari fasiqafa máriannoo. ² Sipsípa kooqiki kéeqee márifa mifá sipsípasaa rakísimarifa máridanoo. ³ Sipsípa níkoofa moó fannoo aniráinanoo kooqísaa rakísirafa kooqí atúasaifanoo sipsípa ákoofa narí sipsípa núqu rámasee nárainaqa miná ufa iriséeqa ráudamaki narí fáqa nífiqainaqa ándanda nárara fifáranoo. ⁴ Sipsípauqa nári rakísimarina ufa írìqa ráudee qúmuráifanoo mifá indaarú fifaqá misá miná ánaaqianna fídaqa. ⁵ Sipsípa sía moo fásíqa áfaqee fifáranoo miná ufa irisée moó fannoo fée qímasee sandéefaranoo.

⁶ Yísufa mi-quandara ufána qímannimufaqa síamma írìqau.

Yísufa ámiqira sipsípasaa rakísirafa mi-ufáfa.

⁷ Minára iriséeno káfáa kooroomásee qímanniminoo qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa qinée qeeqá kai sipsípa kooqí

máridaqa. ⁸Óoqai qiní dóorini indaarú ánusa qúmmuari marú fasiqausá kai animáriqau. Sipsípauqa sía misá ufa íriqau. ⁹Qinée Ánutuna quqúsa kóoqi máridaqa yáfasiqa ánaaseefée kooqísaarafoo qinísaa kéeqee marínafa Ánutufa mi-fasiqanaaseesá kúqíranakinaana marasée innaarúna asumu máriranaki quqáannoo. Mi-fasiqanaaseesá Ánutuna quqúsaki sipsípara foora kéeqee ráudeeida nárana néemarifaranoo.

¹⁰Qúmmuarimari fasiqafa qúmmuaramásaina taikáanifeera fífau faafau qúmmuarianifeera faqa kuqánnáruanifeera faqa kurídinnimaqaanifeera faqa ániannoo. Qinée faiqí ánaasee asumu márirana nímianeera ánídaqa. Sía káqi dapi máriranarau qídau. Asumu márirana ámiqirana moó faqa moó faqa rairaáirana nímírara miná kai nímíraree qímasee qúmidaqa.

¹¹Qinée sipsipasaa ámiqimasee rakísimarunausa máridaqa.

Sipsipasaa ámiqimasee rakísimarifa narí sipsípasaara kúquannoo.

¹²Feefaurúara aináinímarifa sía miqíannoo káasau faini aniráinanoo rufíasee sandáannoo. Sandámafinanoo káasau faini aniréeno sipsípa qumárainaqá dáraanifaranoo. ¹³Feefaurúara aináinímarifa sía sipsípara ámuqusiannoo feefaurúara kai rakísidanoo. ¹⁴Qinée sipsípasaá ámiqira rakísirausa máridaqa. Qíní qíkoofa qiníara íridanoo. Qinée miqí kai íqa qeeqá qíkoonara faqa íridaqa. ¹⁵Miqí kai íqa qeeqá sipsípara íridaqa misá fáqa qiníara faqa íridaqa. Qinée qeeqá sipsípasaara amaná kúquanauree qídaqa. ¹⁶Sía maaqóoqaraasá kai qiní quqúsaki maríaqeera. Qíní quqúsa fannoo moómoo maqusanaasaki fáqa máridanoo. Minakínaasauqa fáqa nífiqa quqánaura. Misá faqa qiní ufa irisée eedóo qifáranoo. Miqóo moodáanaki márifaranoo moodáa rakísirafa misásaa máriannoo.

¹⁷Qeeqá sipsípara qímuqusina qeeqá márirana misá nímaaqa maqaséeqa kúqírinaki quqásee kaifáa qeeqá márirana minakíqari máraanura. Qinée miqíaree qúnnanara qiní qíkoofa qiníara rídanoo asasídanoo. ¹⁸Sía moó fannoo narí afeekannái qiní márirana máraannoo. Qinée qeeqákai qeeqáara irisée qeeqá márirana kúqíranaki quqánaura. Qíní qíkoofa qínaqa qeeqá márirana kúqíranaki quqáree qímasee quqánaura. Quqásee kafáa márararee qímasee maráanuranoo. Qíní qíkoofa miqí qímasee ufa qímaqimifaqa íridaqa.

¹⁹⁻²⁰Yuda máqannaasa miqóoqaraasa Yísuna mi-ufána iriséeqa raináfufaqa akaqáusa qiqau. Maa-fasiqána audurái áfaanna máridanoo, márifanoo dapi dápi ufa qídanoo, nánaree ínnee miná ufa íridee.

²¹Miqí qímasoofaqa akaqáusa misá qímannimiqa qiqau. Akasáa áfaanna aunduráki márinafa sía maa-fasiqáfa indéemasee ufa qíannoo. Áfaanna fannoo amanée áfu dimbárana maqáiseeno fee sía amanaikíannoo.

Yuda máqannaasa Yísuna minnísoo úfafa.

²²Mookári Yuda máqannaasa Yeerusaree máqusai suqúfufaqa amaana máqara qoomáqammásaida néemariqau. (Óoqai namuqáa amaana

máqaki míni madaapeé quqásoofaqa miná á nukamáquseeqa dóo miqóoqari áukuana aukuana á nukara qoomaqaqee qímasaida sakasáida néemariqau.) Suara áukuana mi-qoomaqána ímariqau Yeerusaree máqusai. ²³⁻²⁴Yísufa Yeerusaree máqusai óorureenoo amaana máqa átisaa tidá áuquqoonasaa aakuara rufíasee minakí nímarinau. (Faiqí ánaasee moómoo aaku suarara rufíaseeqa minakí kai máriqau.) Amaana máqa átimau tidásaa kísaaqa firaqóo márinau. Yísufa Sooroomoona amarána máqaqa atimau tidásaa nímarufaqa Yuda máqannaá úriqararausa ititáseeqa irámmiriqa qiqau. Anée sía quandaqáandia, ámiqimandee akooroomásee maasá qímaqimia, kúqaa fee Ánutuna ásauku mundíra fee máridanee.

²⁵Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Dóo qímannimuna síamma írimariafanoo. Qinée moómoo qeeqá qíkoofinaidaraa ainaina áuquseeqa minánnoo ínni uqannífiqaunausa máridaqa. ²⁶Ínnee sía qinée fírimarunna aandau sipsípauqau máriafanoofau minára sía qiníara ánoonee qímariafanoo. ²⁷Qiní sipsípauqa qiní ufa íridaqa qinée misára fáqa íridaqa, misá minára aiqáma qiní faqa fidaqa. ²⁸Qinée náaru náaru márirana nímidaga sía kúqifaranoo. Sía amana moó fannoo qiní qísaukukinaana rafíeefaranoo. ²⁹Qiní qíkoofa qiní sipsípauqa qímufa aiqámausa úriqararafa máridanoo, sía moó fannoo miná ásaukukinaana rafíeefaranoo. ³⁰Qiní qíkoofa fáqa qinée fáqa moodáa márunnana sía amana rafíeefaranoo.

³¹Yuda máqannaasa mi-ufána iriséeqa áanoomasee óonisamu qumáree Yísuna árirarufanoo qinau. ³²Qinée moómoo ámiqira ainaina áuqaidaqa qiní qíkoofa qímu ainaina áuqaidaqa ínnee nána ámiqira ainainara irisée fee minásara óonisamu qiní dárirara qídee.

³³Yuda máqannaá úriqararausa miná iriséeqa kafáa áranaiqi qímamiqa qiqau. Sía ámiqira dadaaqíra ainaina áuqaananarau áriraridau. Aneenáraa Ánutuna mandáikammámaqaidana anée aneennáraa maqásaa fasiqa márianafa anée Ánutufaikina máriannanara áriraridaqa.

³⁴Yísufa miná iriséenoo qinau. Ínni sándufa ákaraki Ánutufa qinau. Ínnee faiqí faiqí Ánutunaikammida máriafanoo. ³⁵Sándufa andeeqánoo máridanoo náaru náaru sía áaqee maríafanoo, ínnisaimbaqa minára íridaqa. Ánutufa narí ufa misásaa quqáseenoo misára Ánutu fee qinau. ³⁶Ánutufa qiní maraseenoo maa-maqa maaqánaki diqiqámaqoonaki máridaqa. Qinée qeeqáraa Ánutuna ámaaku fée qúnnanara náqimasee fee minánnai Ánutuna mandáikamma amaqánauree sía amanaikíannoo. ³⁷Qinée qiní qíkoofa áuqamáqai ainaina áuqaanaqa qáfamasee kúqaa ánoonammifoo qiaqaana. Qiní qíkoofa sía áuqamáqai ainainna áuqaanaqa qáfamasee únammifoo qiaqaana. ³⁸Ínnee qeeqáraa ufa qúnnanara únna fee qímasaida qinée faiqí sía áuqaaqaa ira ainainna áuqaanaqa qáfamasee qiníara kúqaa ánoona fee qímasee kúqaa miná

ákoofa minakí márinara miqídanoo fee qiaqaana kaifáa mifá faqa naríki márinara miqídanoo fee qiaqaana.

³⁹Yísufa miqí qímasoofaqa misá qumáraaneerufanoo káqimbinau.

⁴⁰Yísufa Yooradanna námmarinni óoquirenoo óoqitaqa máreenoo óoqai Yoohaneefa máridanoo nammári nímiuqoo miqóo óoqu marínau.

⁴¹Faiqí ánaasee moómoosa suqúfufaqa Yísufa máruqoo máridaqa narí qímami narí qímami maaqí qiqau. Yoohaneefa nammári nímmimarufa sía moo áinaina firaa ainaina áuqanau. Yoohaneefa maa-fasiqánara qufá dóo aiqámmainaina ánoonaikidanoo. ⁴²Miqóo faiqí ánaasee moómoosa Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qímasee miná saqárikiquau.

Rasarusafa kúqu ufafa.

11 ¹Faiqí moo áuqu Rasarusafa mifá Beetani máqusaindaraafa aurída marínau. Rasarusafa narí ásookiqanda Máriana amarána faqa Maratana faqa misá Beetani máqusaindaraasa máriqau. ²Máriafa maafá kásooqaqee ámiqira áfundimaru fadameena Yísuna áikusaá adíaseenoo narí ákiaqa asaúsí kísaqaannai rukáaninafa maaná mi-Mariáfa máridanoo. Sía Yísuna ánoofau miná ámarafa márinau. ³Mi-Mariána áfasaafa Rasarusafa kúqira aurira mároofaqa miná ásookiqanda qáfamaseeqa faiqí moó aiqéeqa anée Yísuna óoqu áfiqee úruannee qufanoo ooqu fínau. Mifá maaqí qinai aní afaaqasáa áqoondi Rasarusafa kúqira aurirana máraidanoo.

⁴Yísufa mi-ufána iriséenoo narí faiqi námu qímanniminai. Rasarusafa aurída máridanoo. Sía kúqiranaki fírarau Rasarusafa mi-aurirána máraidanoofau miná auríranannai Ánutufa narí ámaaku qiní dúqu uqéeraanifeera mi-aurirána máraidanoo.

⁵Yísufa miqandá qísanasaasa faqa misá nísookinara fáqa káaqa misára rímarinai. Yísuna afaaqasáa áqoondi márunara rímarinai. ⁶Rasarusana auríranara iriséenoo sía dauní finau qaara afuru faiqanau. ⁷Qaara afuru faiqée iqáqoofanoo narí faiqi námu qímanniminai. Uqéeraifaqa ínnisaimbaqa kafáa qumurandée Yudeea máqa maaqai Rasarusafa aurída qina óoru qáfa.

⁸Miqí qufaqa misá tautúmánde maaqí qiqau, Óo ufasáa rakísirafa ínnau kai Yuda máqannaa úriqararansa óonisamu aní árirara qufaná kafáa fee miqóo fídanee.

⁹Yísufa iriséenoo qinai, iqáqai fanoo kai súani ururéenoo káaqa qáidanoo. Faiqí miqí máriqoo nídaqa sía sáamuridaqa. Misá maa-maqánasaa káaqa qárafa máriafa qáfai da sía sáamuridaqa. ¹⁰Faiqí moó fannoo asukunái nídanoo óonisaa áikuamaki sáamuridanoo, sía káaqa qárafa minakí márinara miqídanoo Ánutufa qi fáasaana óoru fíqa sía sáamuriana káaqa qéemarína óoru fúanaura. ¹¹Yísufa maaqí qímasee qímanniminai. Rasarusafa maasá qíqoondi dóo faiqaqée ifaqá qinée óorureeqa afáurianaura.

¹²Miná faiqi námu miná iriséeqa qiqau. Óo karaambáiqua mifá fífau faiqaqée idanoo fíndifuanoo ámiqirafa.

¹³Yísufa kúqiranara faiqéefoo qímasoofaqa misá sía írīqau. ¹⁴Minára Yísufa kooroo qímasee qinau. Rasarusafa dóo kuquaraasinóo máridanoo. ¹⁵Dúfi dúfi sía qinée miqóo máridaqa ínniara írīdaqa kásooqaqee Ánutuna afeeka qáfēēqa kúqaa qiníara Ánutuna ámaaku fée qifáranoo dóo uqéeraifaqa fúa Rasarusáfinnai.

¹⁶Toomasina áuqu qaara auqu márinau. Moo áuqu Toomasifa moo áuqu Qaaraqánda máqara fee qímariqau. Toomasifa Yísufa Yudeeaa máqa maaqai óoru fíranara iriséeno qinau. Dóo uqéeraifaqa maasá ufasáa rakísirana fáqa Yeerusareenni óorureeqa moodáanaki kúquanauree qímasoofaqa misá aiqáma Yísuna faqa Yooradanna námmarindari óoru fīqau.

**Yísufa kúqiranakiqari fíndifirana faqa káqi
márirana faqa faqaafa máridanoo mi-ufáfa.**

¹⁷Narí Yísufa iriséeno Beetani máqusai óoruroofaqa qímamiqau Rasarusafa dóo ínnau kuqufufaqa akúndamáqaafanoo qaara faqa qaara faqa eendá madikakí faiqaqée idanoo. ¹⁸Beetani máqusa Yeerusaree aaqá uqanna máridanoo. (Beetani máqusa Ubandéenara foora márida Yeerusaree máqusa Faarúmaaqaírá foora márinau.) ¹⁹Yeerusaree adeedí márunara moómoo mindáraasa qumurée Maratasa Mariasa dadaaqí ikífáfau qída rooípee maríqau. Nári nífasaafa Rasarusafa kúqunara ikíraqée maríqau.

²⁰Maratafa Yísufa áni qu úfana iriséeno ráudamakufanoo óonu áfiqaidanoo minára qímamirara fufanoo Máriafa káqi máaqaki márinau. ²¹Maratafa Yísuna qáfamasee qímamino qinau, Óo Karaambáiqua anée aniráinanoo sía qiní qífasaafa kúqiqini. Qaara fáqa qaara fáqa fáasaana dóo kuqufufaqa akúndamasee máridaqa. ²²Miqínnoo máriafa máridaqa, aneenná kai maqee nána ainainaree Ánutufinnai nána ainainaree innaaru qínanoo aní ámianno.

²³Maratafa narí ásookifa kúqunara írīdanoo miqí qímasee qímaminau. Yísufa irisée qímamino qinau, Ánutufa aní áfasaana kaifáa mara fíndifumaiseeno káqi márirana ámianno.

²⁴Maratafa miná iriséeno qinau maa-maqa maaqáfa taikára fáasaana Ánutufa qiní qísookina uqéerese káqi márirana ámianno qinée minára írīdaqa.

²⁵Yísufa qímaminau, kúqiranakiqari mara fíndifirafa qiníki máridanoo. Káqi márirana márirafa qiníki máridanoo. Yáfasiqa ánaasee fée qiní saqárikino kúqino káqi maríanno kúqiranakiqari fíndifirafa qiníki márinara káqi maríanno. ²⁶Yáfasiqa ánaasee fée káqi máridanoo qiní saqárikino náru sía kúquanno káqi márirana márirafa qiníki márinara náru náru sía kúquanno. Marata anée minára kúqaa fee qídane.

²⁷Maratafa iriséeno qinau, eéó karaambáiqá anée óoqai maa-maqa maaqánaki qúmuaneera ásauku mundírafa Ánutuna ámaaku uqanna márianafa márianaqa qinée minára kúqaa írídaqa.

Yísufa ikíraqoo ufafa.

²⁸Maratafa miqí qímaseeno quándaki maqúсай ónureeno qumeé kai Máriana áaramasee qímaminau. Ufasáa rakísirafa ánidanoo aní áaraidanoo. ²⁹Máriafa mi-ufána iriséeno káqi káqi findimeeqee káqi únnaqufanoo óonu áfiqarara finau. ³⁰Yísufa sía maqúсай áninau. Aanái Maratafa paqúruqoo miqóo kai káqi márinau. ³¹Máriafa ráudamaki káqi únnaqufanoo fufaqa Yuda máqannaasaa miná faqa máriusa miná qáfamasee minára madikaí ikíraqárara fídanoommifoo qímasee áfaqee fiqau.

³²Máriafa Yísufa márunnai óonu qáfeeno óorindari maqásaa áqufínoo ufa qímaminau. Óo karaambáiqá anée animáriananoofau sía qiní qífasaafa kúqiqini.

³³Yísufa Máriana ikíraqarana qáfoofanoo ámuqusufanoo Yeerusaree máqannaasa faqa ikíraqoona qáfoofanoo ámuqusínoo miná aunduráki mandáikinau.

³⁴Miqímasee Yísufa irámmirinoo qinau. Ínnee yái fee Rasarusana ákundee fee qufaqa misá qiqau Karaambáiqá dóo maí aniréé qáfa. ³⁵Miqí qufanoo Yísufa faqa ikíraqanau. ³⁶Yeerusaree máqusanaasa miqóo máriusa miná ikíraqarana qáfeeqa qiqau. Óo qáfa mifá minára káaqa rímarifa ikíraqaidanoo. ³⁷Miqí qufaqa akaqáusa níqira ufa qiqau. Mifá nífu dimbárausa ámiqimannisee marífa nánaree Rasarusana qáo qínanoo sía kúquaqaana.

Yísufa Rasarusana kúqíranakinaana uqéeroo ufafa.

³⁸Yísufa narí kai misá miqí qu úfanara ákooqoofanoo narí aunduráki mandáikufanoo mi-ufánara áiaaée qímaseeno madikaí ónurano. Rasarusana irí óoni áamaraki quqásee óoni firaatiá qumáree ititáqoofanoo márinau. ³⁹Yísufa qímänniminoo qinau. Ínnee maa-oonína rafáqaameeqeeqa quanda quandammá áquaqa. Miqí qímasoofaqa Maratafa Rasarusana áuna qinau, Óo karaambáiqá mifá qaara fáqa qaara fáqa áfuru faififá máriafa afúnda mandáikammimarifaqa.

⁴⁰Yísufa iriséeno qímaminau. Qinée fáasai qímamunnana anée qiní saqárikinana anée Ánutuna afeeka eeraarirana qáfeennaranoo. ⁴¹Misá miná iriséeqa óoni firaatiá afeéqeeqee máfi quqásoofanoo Yísufa narí óori uqéeraseeno Ánutunara akooqóo innaaru qínoo qinau, Óo qiní qíkoofa dúfi dúfi anée qiní ufa írimarianafa máriananoo. ⁴²Anée maqee maqee qiní innaaru qírana írimarianafa márianaqa. Maaqóo máriasa íríaqera innaaru qídaqa. Maaqóo máriasa anée qiní

diqiqámaqoonnanara íriaqeera innaaru qídaqa. ⁴³Yísufa miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo firaa kari kúqirana áareenoo qinau. Rasarusa minakíqari ráuda. ⁴⁴Miqí qímasoofanoo qamunna afaaqa kukúqamaqoofa káqi márufanoo Rasarusafa fíndifinoo ráudee qumuranau. Miná ákiaqa faqa qamunna rumbáqoonarirandee qumuranau. Yísufa qímanniminoo qinau. Dóo qamunna idukúsaifanoo fúani, qímasoofaqa miqímandoofanoo andeeqásoofanoo finau.

Yísuna árirara tipúndaaru úfafa.

(Mataioo 26:1-5; Mareekoo 14:1-2; Ruka 22:1-2)

⁴⁵Yeerusaree máqusanaasa moómoosa Rasarusanara ikiráqeusa misá Yísufa Rasarusana fíndifumasoona qáfeeqa kúqaa Ánutuna faiqi fée qímasee minásaa mundíqa maríqau. ⁴⁶Misákíqari akaqáusa Farisai ámaana ufa qímarusa nímaaqaí Yeerusareenni óoruree Yísufa Rasarusana fíndifunara níranaqarufa qímannimíqau. ⁴⁷Misá miná iriséeqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa aiqáma faiqí firaasá rakísirausa faqa moodáa qoo suqúfi ufa qídaqa qiqau. Maasá náqi fee másee miná Yísuna rafáaqafuanauree. Maa-fasiqáfa Yísufa moómoo firaa ainaina náaquqara ainaina áuqaidanoo. ⁴⁸Maasá miná áfauaidaqa faiqí ánaasee maasá minnísee minásaa kai atooqéfoora. Miqifanoo Roomma máqanna sundíauqa aniréeqa maasá faiqí ánaasee faqa dáru taikáidaqa maasá náaquqara amaana maqa faqa rapéepamma áqifaranoo. Miqífaqa maasá Yuda máqanna kurídianaura.

⁴⁹Misákina úriqararana áuqu Kaiafasafa mifá qímanniminoo qinau. Ínniki moó fannoo sía írirana fáisa máriafanoo. ⁵⁰Faiqí ánaasee maasá aiqáma kúquanoora moodáa fannoo aiqámausara kúqifaqa amaná maasá ámiqimandee márianaura. [⁵¹⁻⁵²Kaiafasafa sía narí kaifau mi-ufána qímanniminau. Ánutufa qímamunara kai mi-ufána qímanniminau. Kaiafasafa Yísunara Yuda máqannaasa níkiaqara kúquannoo Ánutuna faiqi námu miná ufa írimarinausara faqa moodáa íriranasaa máriaqeera kúquannoo fée qinau.]

⁵³Dóo mi-faasaannásaaqari Yuda máqanna úriqararaura Yísuna árirara ufa óosanarasee deedaqíqau. ⁵⁴Yísufa miná iriséeno miqóoqari sía Yudeeaa máqa maaqaki akooqóo nímarinau. Maqúsa moo áuqu Eefaraimma máqusai narí faiqi námufaqa óoqu marínau. Eefaraimma aadána máqa maaqa átisaa márinau.

⁵⁵Yísufa Eefaraimma máqa maaqaki márufanoo Yuda máqanna qoomáqa firaa qoomaqa áinnaaqarara qoomaqa adeedí ranau. Áukuana aukúana Yuda máqanna óosana áinnaaqarara qoomaqa adeedí ramáfufaqa faiqí ánaasee aiqáma suqúmaree miqóo Yeerusaree máqusai óoruraidaqa nári mandáinaina findauké maríqau. Áukuana aukúana miqímariqau. ⁵⁶(-) ⁵⁷Amaana máqasaa rakísimarusa faqa Farisai

ámaana ufa qímarusa faqa Yísunara faiqí ánaasee qímannimiqau. Ínnee nínnabaqa Yísuna paqúrimasee dadí ónurandee míni qímaqimifaqa maasá miná qumáraanaura. (v 56) Faiqí ánaasee firaa amaana maqaki Yeerusareenni suqúfufaqa Yísunara randáidaqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qiqau. Yísufa firaa qoomaqaki aniféeráannoo sía fee aniráannoo. Ínnee minára nána írree íridee.

Beetani máqusai ánaasee moó fannoo Yísuna áikusaa ámiqira afúndimaru fadameena adía amaqóo ufafa.

(Mataioo 26:6-13; Mareekoo 14:3-9)

12 ¹Mi-ainnaaqarara qoomaqáfa Yeerusaree máqusai adeedí reenoo dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa faasaana áiqaqáinanoo mi-qoomaqáfa kambíqarara ímarufanoo Yísufa Beetani máqusai ónurana. Yísufa Rasarusana kúqíranakinaana fíndifu maqusanaki anirana. ²Yísufa aniroofaqa (Rasarusana mara fíndifunara iriséeqa miná ákiaqara qoomáqa firaaná suqásee náida amíqau.) Maratafa qoomáqa sákeeqaida nímimarufanoo Rasarusafa Yísuna faqa óoqumarifi nárana nanau.

(Misá óosana maaqímminoo márinau. Misá qaindásaa fífandírifiqa nísaaataa sáunarasáida níku uqusáida néemarusá márida miqímandee néemariqau.) ³Néemarufanoo Rasarusana ásookifa Máriafa Yísuna ánoona amaráfa fadaméena táqu firaaná firaa feefauru áqusaida máreemaru qumáreenoo ámiqira afúndimaru fadameena miná áuqu narada fadameena Yísuna áikumau adía amaqánau. Adía amaqáseenoo narí ákiaqa asausí kísaaqa qumáreenoo minánnai utitíqanau. Miqímasoofanoo áfunda firaafá misá máru maqanaki qumbíqanau. ⁴Yísuna faiqi námukiqari moó fannoo miná áuqu Yudasifa Keerioota máqannaafa Yísuna ueeqáaninna fasiqafa márinau. Mi-fasiqáfa Yudasifa ámiqira afúndimaru fadameena moómoo qáfamaseenoo maaqí qinau. ⁵Maa-fadameenná firaa feefauru máreemaria fadameenafa. Nánaree fífau adíeenee. Sáina márínana qumíasana faqaana amiséenana moómoo munnimma 300 maraaqaana. Maraséenana kudi fasiqa anaaseeuqa káqi nímiqaana. (Mi-aukuanná Yuda máqannaasa Mooseena ufa qaindúsidaqa kudi fasiqauqá aiquáa ainaina dadaaqíqa nímimariqau.) ⁶Yudasifa sía kudi fásiqara írimarufa káqi fífau ufa márúnara miqí qinau. Mifá úmmuarimarufa márinau Yísuna faiqi námu páusakinaana káqi úmmuarimarufa mifá márídanoo miqí qinau.

⁷Yísufa miná iriséenoo narí maaqí qímasee qímaminau. Márianara sía miqí qía. Sáina miqíani. Áfundi fadameenna átaa káqi márína qiné kúquananoo qiní qifaaqái akuqímaqaaani. ⁸Anée kudi fasiqa anaaseeuqara qínanandee. Kudi fasiqa ánaaseeuqa náaru náaru ínniki márifaranoo. Qiné sía kísaaqasaa máríanaura qúsasaa taikánaaura. Sáina fadaméena adíaqimaqaani.

Rasarusana árirara tipúndaaru úfafa.

⁹Yísufa Beetani máqusai animárufaqa Yeerusaree máqusaindari moómoosa qáfarara óoqu fíqau. Kúqiranakiqari fíndifuna Rasarusana faqa qáfararee qímasee óoqu fíqau. ¹⁰⁻¹¹Faiqí ánaasee moómoosa Yeerusareendari Yísunasaa atooqáidaqa moómoo óoqu fíqau. Miqíufaqa amaana máqasaa rakísimarusa oommásee qíqau. Rasarusafa kúqiranakiqari fíndifunara irisée misá Yísunasaa atooqárara óoqu fímarifaqa sáina Rasarusana faqa áruanauree qímasee deedaqíqau.

Yísufa Karaambáiqua iúndée toonkísaa Yeerusaree máqusai kéeqoo ufafa.
(*Mataioo 21:1-11; Mareekoo 11:1-11; Ruka 19:28-40*)

¹²Faiqí ánaasee áinnaaqarara oomáqara maqúsa maqusaindari Yeerusaree máqusai suqúsee máriusa Yísufa aanái úrufaqa áfiqarara moómoosa óoqu fíqau. ¹³Óoqu áfiqarara óoqu fídaqa koopéena ámanee fooqána moómoo atekámaree óoqu fíqau. (Misá náriqa qímiríqa Yísunara maaqí qíqau. Óoqai Ánutuna ásauku mundírafa kambíqanoo márifa úridanoo. Mifá maasá qiqá karaambáiquaikirara úridanoo.) Misá óoqu fídaqa maaqí qímasee firaa kari fáaqariqau. Ánutuna amooqía miná áuqu uqéeraa. Ánutufa qufanoo kambíqarafa úridanoo, Ánutufa miná ámiqi ámiqiani, Ánutufa Isaraee máqanna Karaambáiqua ámiqi ámiqiani.

¹⁴Yísufa doonkí moó maqee innooqée marúnnaasaa paqúrimasee minásaa akarámafi óoqumari fínoo Yeerusareenni óoru fínau. Miqíuna óoqai tamummáqara fasiqa ákara rúmaqoomau óoru fínau. ¹⁵Yeerusaree máqusa moo áuqu Sioona máqusee qimarinau. Minára óoqeenaa tamummaqara fasiqafa maaqí qímasee ákara rinau.

Ínnee Sioona máqusanaasa sía rufíaaqa. Ínni karaambáiqua ínnee iannai úridanoommi, doonkísaa óoqu marifí úridanoo.

¹⁶Yísuna faiqi námu faiqí ánaasee qámbaana Yísuna faqa óoru fíqau. Misá tamummáqara fasiqa ákara íridaqa ánoonara sía íridaqa fíqau. Kásooqaqee Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa misá óonumafi iriséeqa qíqau. Maasá óoqai ákara rúmaqoomau Yísuna faqa Yeerusareenni óoru fíqafana.

¹⁷Yísufa Rasarusana áaroofoanoo fíndifuna qáféeusa Yeerusaree máqusaki suqíqa márusa Rasarusanara qímannimiqau. ¹⁸Faiqí ánaasee moómoo mi-ufána iriséeqa maaqí qíqau. Firaa ainaina áuqemarina óoqu áfiqamaree úruaqee qímasee óoqu áfiqee úriqau. ¹⁹Farisai ámaana ufa qímarusa oomásee maaqí qíqau. Qáfaa dóo maasá kadíqaidaqa faiqí ánaasee mínnikai quandáidaqa.

Kirisa máqannaasa Yísuna qáfararee qu úfafa.

²⁰Yeerusareenni áinaaqarara qoomaqara súqimarusakí Kirisa máqannaasa nánai nári maqúsaindari ánusa faqa miqóo Yuda

máqannaasa faqa animáriqau. Misá faqa Ánutuna qoomáqa sakasée námasee Ánutuna amooqíralee qímasee animáriqau. ²¹Kirisa máqannaasa anirée Firipina irámmiriqa qiqau. Óo maa-fasiqa, Yísuna qáfararee qídaqa amanée maasá qífiqee fínaqa qáfaanauree. Firipifa Beetasaida máqusaindaraafa Kariree máqa maaqákinaafa márufa.

²²Firipifa Anduruna paqúrimasee misándiri Yísufuqoo óonuree Kirisa máqannaasara qímamiqau. ²³Yísufa misára iriséenoo qímannimino qinau. Ánutufa faiqí nímaaku qiní dúqu firaqóo uqéerara áukuana dóo animáridanoo. Sía máq maqee ímariasa ímariandeeafau máseenooafau qiní dúqu uqéeraannoofau. Qiní firaa aupurara kuqiranannai qiní dúqu uqéerainanoo aréenaanno. ²⁴Qinée ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Nandí asumu naríaraa káqi máridanoo áaduma máridanoo. (Yísufa narí kúqiranara qídanoo nandí asumu kíkíqa úsinau.) Mifá maqáki úmmaqusaifanoo putaa ínanoo moómoo kambíqaanno sía naríraa márianno. ²⁵Yáfasiqa anaasee fee maaqóo narí máriranara rímarifa nandí asumuára foora sía kafáa kambíqaanno mifá narí márirana kukupáanno. Yáfasiqa anaasee fee maaqóo maa-maqánasaa narí máriranara ákooqainafa maqáki úmmaqusaianoo narí márirana afeedúiseenoo náaru márirana máraanno. ²⁶Ínnee Kirisa máqannaasa qímannimia. Yáfasiqa ánaasee fee qiní aináinira faiqíkiraree qímaseenoo aufadéemarifa mifá narí maaqóo márirana quqásee qiní faqa fínafa qinée fúannannai mifá faqa miqóo óonu marida qiní dadaaqíanno. Yáfasiqa ánaasee fee qiní dúqu uqéeraanno miná áuqu faqa qiní qíkoofa uqéeraanno.

Yísufa narí kúquaninna úfana qímannimu ufafa.

²⁷Yísufa Yeerusareenni óorufidanoo narí aaqá márusa qímanniminau. Maqee qiní daundura fifau faafau ínoo márifaqa nána úfee qianáuree. Qinée náqimasee qeeqá qíkoonara qána qiní kúqiranara qáoo qíanno fee. Qinée firaa aupurarana marasée máq márundanee fúka kúquanauree qímasee qúmuafanausa márídaqa dóo qúsasaa márídaqa náqimasee qáoo qíralee sía qáoo qianáura. ²⁸Miqí qímasee narí aaqá márusa qímannimiseenoo Yísufa quandáfinoo narí ákoonara Ánutunara innaaru qínoo qinau. Óo qípoo, aneenná áuqu amooqírana uqéeraa. Miqí qímasoofanoo Ánutuna ufa inaarúnaindari qúminoo qinau. Dóo qinée qeeqá dúqu amooqírana uqéereeqa dóo kafáa uqéeraanauree qinau.

²⁹Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee moómoo Yísuna faqa Yeerusareenni óoru fímarusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Innaarúnai qíifoo qufaqa akaqáusa qiqau. Qangiroo moó fannoo miná faqa ufa qídanoommi.

³⁰Yísufa misá ufa iriséenoo qímannimino qinau. Sía qiníarau qídaqinoo ínniara qídaqinoo. ³¹Dóo maqee Ánutufa maa-maqa maaqánakinaasa qiní dárifandínnanara narí áanooqira ufa nímianno.

Dóo maqee maa-maqa maaqánaki úriqararafa Sadannafa taikáannoo. ³²Qiní daruséeqa auníriranasaa quqáseeqa maqáki rakíqasee uqéeraqisaiifaqa maqásaa aiqámatinaindaraasa suqú moodáaqoo qeeqá daaqa quqáanaura. ³³Miqímasee Yísufa narí kúquaninna óosana qímanniminau.

³⁴Qímannimufaqa misá qiqau. Maasá sánda ákarakinaa ufa ásauku mundíranara náaru náaru máriannoo fee qídaqa. Anée faiqí nímaaku aunírira saqarisaa kúqiraree qímariannana, náqi fee qídane miqí qídane. Faiqí nímaakuara anée qíanafa yáfee mifá máridanoo fee.

³⁵Miqí qímasoofanoo Yísufa miná iriséeno qinau. Káaqa qárafa ínniki qúsasaa máriannoo. Káaqa qárafa máriqoo mi-kaaqa qaranásaa kai máriaqa. Miqímmasee márifanoo asukuna fannoo sía rafáaqafuannoo. Asukunakí nímarifa sía aaná qáfaidanoo káqimbidanoo. ³⁶Káaqa qárafa máriqoo ínnee minára ríqa ánoonee qímasee mi-maú fuaqa miqíqa ínnee káaqa qáranafaqaasa máriaqa.

Yuda máqannaa faiqí firaasá Yísunara sía Ánutuna faiqi fée qu úfafa.

Miqí qínoo qímannimiseeno naríaraa moosáa finau. Miqóo óonu kukéeqanau. ³⁷Yísufa óosana óosana firaa ainaina faiqí ánaasee nífusaa áuqeemarinau. Sía misá minára óonumafi íriqau. ³⁸Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqa moo áuqu Eesaia mifá misá óosanara ákara rúmaqoofa máridanoo. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Oo karaambáiq, yáfee moó fannoo maasá ufa írinoofeeinau sía moó fannoo. Karaambáiq narí afeeka yáu yáusee uqannífiqoofafee ánoonee qídee. Sía moó fannoo kúqaa fee qinau.

³⁹Miqí qímasee óoqai ákara rúmaqoofa márufafa umímmaqidaqa sía Yísunara ánoonee qiqau. Eesaiaafa misára kaifáa maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

⁴⁰Ánutufa misá nífu dimbáqaiifaqa márídaqa. Mifá misá nitikúra ititáquqaiifaqa máriaqeera. Misá nífu sía qáfaaqeera misá náaqoo sía íriaqeera. Qinée únnannai faqa sía quandáfifaqa sía ámiqimannisáqeera.

⁴¹Eesaiaafa sía fifaufau maa-ufána qímasee ákara rúmaqoofau márídanoofau. Mifá óoqaindari Yísufa sía kambíqooqoo áfu pispasamáfinoo Yísuna afeeka eeraarirana qáfaidanoo ákara rímarufa márídanoo.

⁴²Kúqaa moómoosa Ánutuna tamummáqaraura ufamáu fídaqa Yísunara sía íriqau. Miqídaqa Yuda máqannaa úriqararaura akaqáusa moómoosa Ánutuna tamummáqaraura ufamáu fídaqa Yísunara sía íriqau. Miqídaqa Yuda máqannaa úriqararaura akaqáusa kukéeqasee Yísunara íri maríqau. Farisai ámaana ufa qímarusa amaana máqakiqari maasá diqíqamasaiifaqa sía kaifáa kéeqaanauroo qímasaida qumeerée maríqau.

⁴³ Misá sía Ánutuna áfusaa eedóo qíranara rímariqau. Faiqí nífusaa eedóo qíranara kai káaqa rímarunara Yísunara kukéeqee maríqau.

**Taikára áukuana Yísuna ufa fannoo faiqí ánaasee
rainánimaqara ufa qímariannoo.**

⁴⁴ Yísufa kafáa moo kári faiqí ánaasee qímanniminoos qináu. Yáfasiqa ánaasee qiní saqárikidanoos fee. Mifá sía qiní kai, qiní diqíqámaqoona miná faqa saqárikidanoos. ⁴⁵ Yáfasiqa ánaasee fee qiní qíqafaidanoos fee mifá qiní diqíqámaqoona miná faqa qáfaidanoos. ⁴⁶ Qinée káaqa qárausa maa-maqa maaqánaki animáridaqa. Qíniki máriasa sía asukunakí máriaqeera animáridaqa. ⁴⁷ Yáfee moó fannoo qiní ufa irisée sía áuqainnana sía qinée qeeqá ufa ámianaura. Sía qinée dóori runíra ufa nímiraree qímasee qúmuafanausa máridaqa. Qinée faiqí ánaasee Ánutuna nífairirnakinaana qumárasee asumu márirana nímianeera qúmuafanausa máridaqa. ⁴⁸ Yáfee moó fannoo qiní minnísainafa qinée ufa qímarunnana minnísainaqa sía qeeqá ufa miná ámianaura. Kásoo taikára fáasaana Ánutufa qiní dóokinnaa ufa maqee qímannimimarunnana maraséenoos minánnoos náruannoos. ⁴⁹ Qinée sía qeeqá íriranannai ufa qímannimidaqa qiní diqíqámaqoona qiní qíkoona uqaqífiqoo ainainá kai qímannimidaqa uqannífiqaidaqa. ⁵⁰ Qinée qeeqá qíkoona ufa íridaqa miná ufa fannoo kai náaru náaru márirana nímidanoos. Qinée minára íridaqa qeeqá qíkoona ufa kái qímannimidaqa.

Yísufa narí faiqí námu níku namári uqu ufafa.

13 ¹ Ánutuna áinnaaqarara qoomaqa adeedí ramáfufanoos
Yísufa maa-maqána quqásee dóo narí ákoofinai fírafafa adeedí réemarufanoos minára Yísufa írimarináu. Maa-maqa maaqánakinaasa narísaa atooqéemariasara ámuqusufanoos rídanoo káqi misára áidimarufanoos fídanoo kasaqaí múnu kúqináu.

² Yísufa nárana eendáki sakasáida narí faiqí námufaqa néemarináu. Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa indaarúqaa Simoona amarána ámaaku mifá Yísuna faiqí námufaqa miqóo márufa fáasai Sadannafa miná dadaaqufanoos Yísunara ueeqáraree qídanoo deedaqímarináu.

³ Ánutufa aiqáma afeeka innaarúna faqa maqá faqa Yísuna áramandunnai quqáqoofanoos márufanoos Yísufa miná írida marínáu. Narí Ánutufinaindari qúmufa íridanoos marínáu. Narí kaifáa Ánutufinnai óoru fírafafa adeedí ranóo márufanoos minára faqa írida marínáu. ⁴⁻⁵ Yísufa narí faiqí námufaqa nárana námaseenoos fíndifinoos narí siuta raipáqusee táura qumáreenoos narí áranandáuqanna rumbáseenoo dífaani maraséenoos nammári minakí adíaseenoos narí faiqí námu níku nammáruqusaidanoos táurannai rukánnimaqéemarináu.

(Yísufa máru aukuana miná máqannaa óosana maaqímminoo marínáu. Faiqí moó fannoo moo máqusaindari narí áqoondi qáfararee qímasee ani

miná máaqaqi kéeqafinanoo máaqa akoofa mi-fasiqána qáfeenoo narí aináinira fasiqa uréeqarana áaramasee qímaminoo anée maa-fasiqána áiku nammáruquseenana táura qumáree rukásainanoo óoqumariani. Mi-oosanna níku nammáruqira saika sía úriqararausa máree maríqau uréeqarausa faaqa fásiqa fooqáasa miqímariqau.)

⁶Yísufa Simoona moo áuqu Peetooroona áiku nammáruqirarufanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa qinau. Óo Karaambáiqu kúqaa fee anée qiní qíku nammáruqiraree qídane. Sía miqía, anée úriqararafa máriananoo.

⁷Yísufa qinau, Eeóo nammári úquanaura anée maqee sía qiní óosana írimariananoo kásooqaqee írinnaranoo.

⁸Peetooroofa qinau, anée maasá úriqararafa máriananoo náaru náaru sía uqanna qiní mandá qíku nammáruqua.

Yísufa miná iriséenoo qinau. Qinée aní áiku sía nammári úquanana maaqóoqari anée sía qiní faiqikínnaranoo.

⁹Simoona moo áuqu Peetooroofa mi-ufána iriséenoo qinau. Óo karaambáiqu sía qíku kai nammáruqua qísauku faqa qíkiaqa faqa aiqáma nammári úqua.

¹⁰Yísufa miná iriséenoo qinau. Faiqí nammári áuqeemáriasa aiqáma nifaaqa ámiqinoo máridanoo níku kai dooná kookoomma ákinoo máridanoo. Ínnee aiqáma ámiqiga máriafanoo moodáa fannoo mandáikinoo márifaaqa qáfaiqa. ¹¹Yísufa fáasai narí ueeqée marúna qáfaidanoo miqí qinau. Ínni nifaaqa aiqáma nammári úqinoo máridanoo. Moodáa fannoo kai sía nammári áuqara fee qinau. Narí ueeqáninnanara iriséenoo miqí qinau.

¹²Yísufa narí faiqi námu níku nammári úquseenoo kafáa narí siuta afisúmaree kafáa misá faqa óoqumari fínoo qímanniminoo qinau. Qinée ínni níku nammári úqunnanara íridee sía fee íridee. ¹³Dóo maqee miná nammári úqunnana óosana kooroo ianáura. Ínnee qiníara ufasáa rakísira fee karaambáiqee qímariafanoo. Dóo miná kúqaa qímariafanoo qinée miqírausa máridaqa. ¹⁴Qinée ínni ufasáa rakísirausa ínni karaambáiqu máridaqa uréeqarausa saika máreemariana misá naanna ráidaqa ínni níku nammári úqidaqa ínnee miqí kai íqa qiní daanna réeqa uréeqara fasiqa anaaseera foora narí dadaaqí narí dadaaqí. ¹⁵Qinée uqannífiqaunnana qáfeeqa qinée únandee kai iaqanani. ¹⁶Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Aináinira fasiqa fannoo sía narí rakísirana úriqararafa máridanoo. Ufa máree fímari fasiqafa sía aqiqéemarina úraaqararafa máridanoo. ¹⁷Ínnee maqee maa-ufána ánoona náaqooki írimariafanoo. Ínnee maa-ufána irisée áuqaifanoo asasírafa máriannoo.

¹⁸Yísufa kaifáa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminoo. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqeenaa ákara óosana maaqímminoo máridanoo.

Ínnikiqari moodáa fannoo qiní nárana qiní faqa néemarifa mifá qiní namuqáakinoo áranaiqi dárúannoo.

Maa-akarána óosana ínniki kambíqaannoo, sía ínni aiqámara qídaqa. Qinée óonu maréeqee qeeqáindikamaqaunausa máriafanoo moodáa fannoo kai. ¹⁹Qinée maqeesáa qímannimidaqa sía kambíqai kamuqoo qímannimidaqa. Kambíqainaqa ínnée qiníara írifaranoo. Qinée qeeqáara ufa qúnausa dóo misáki máridaqa. ²⁰Qinée ánoona ufa kúqaa qímannimidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée ínni niqiqámáqaanausa níqoondikinafa qiní faqa qíqoondikidanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo qiní qíqoondikammáqimaqáinafa qiní diqiqámaqoona faqa kai áqoondikidanoo.

Yísufa narí uqeeqéefandinna úfana kooroo u úfafa.

(Mataioo 26:20-25; Mareekoo 14:17-21; Ruka 22:21-23)

²¹Yísufa minára qímanniminsoo fanoo narí aunduráki óonumafi írufanoo ámuqusufanoo kafáa kooroomásee qímanniminau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa ínnikiqari moó fannoo qiníara ueeqáannoo.

²²Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa tautúmaku faqa narí qáfee narí qáfee ídaqa randáqau. ²³Yísuna afaaqasáa aqoondi fannoo miná aaqá óoqumarifi márinau. ²⁴Simoona moo áuqu Peetooroofa mi-fasiqána áuqamaseenoo qinau anée karaambáiqá írámmirisee íria. Yáfasiqanaree qídanoo fee yáfee aní ueeqáannoo fee.

²⁵Miqí qufanoo mi-fasiqáfa Yísuna aaqá írambáqafufanoo maqándanai írámmirinau Karaambáiqá yáfee aní ueeqáannoo fee. ²⁶Yísufa qinau, qinée féemu rakéemandeeqa sáuna anoona fooqáanaki raaramándeé ámianana qáfa. Mifá kai qiní ueeqáannoo. Miqí qímasee Yísufa féemu rakémaseenoo sáuna anoona fooqáanaki raaraméeqeenoo Yudasifa Keerioota máqanna Simoona amarána ámaaku áminau. ²⁷Yudasifa mi-feemúna qumárasee námasoofanoo dóo Sadannafa miná aundurái kéeqanau. Miqúfanoo Yísufa Yudasina qímaminoo qinau. Dóo anée aneenná ína ainaina dóo dauní dauni ía. ²⁸Miqóo márusa sía Yísuna ufa óosana íriqau. ²⁹Yudasifa Yísuna faiqi námu munnimmasáa rakísimarufa márufanoo Yísufa aqiqoofaqa misá nárana aina fí fí máraanifeera aqiqée foo qiqau. Kudi fásiquaqa munnimma nímiannoo fee qiqau.

³⁰Yudasifa mi-feemúna mara námaseenoo fíndimeeqeenoo aaqee kái eendáki ráudamaki finau.

Yísufa fúka aaquqíra úfa qímannimu ufafa.

³¹Yudasifa fufanoo Yísufa kaifáa narí faiqi námu qímannimino qinau. Dóo maqee faiqí nímaaku qiní ámiqi ámiqira afeeka eeraarirafa dóo kooroo inóo máridanoo. ³²Ánutuna áfeeka eeraarirafa qinísaa kooroo inóo máridanoo, Ánutufa narí uqanna quándaki qiní qifaaqa firaqóo

aréenaannoo, qúsasaa maqee uqanná miqíannoo. ³³Qiní faiqi námu sía kúsaaqasaa inniki márianaura. Yuda máqannaa qímannimifannandee kai inni qímannimidaqa. Ínnee qiníara randée sía paqúrifaranoo. Qinée fúannaqoo sía ínnee amana fifáranao. ³⁴Dóo maqee qinée fúka aaquqíra ufa qímannimidaqa. Ínnee naríara naríara nímuqusidaqa naríara naríara ruaqa. Qinée inniara qímuqusufaqa inniara rímaríqia ínnee faqa qiní daanna raaqa naríara naríara ruaqa. ³⁵Ínnee naríara naríara rímarífaqa aiqámausa inni nínrafeeqa inniara bóo Yísuna faiqi námu miqídammiafoo qiaqa.

Yísufa Peetooroofa naríara qáoo qíaninna úfana koorooú úfafa.
(*Mataioo 26:31-35; Mareekoo 14:27-31; Ruka 22:31-34*)

³⁶Yísufa miqí qímasoofanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa irámmirinoo qinau, Óo Karaambáiqá anée yái fee fínaqee maasá sía aní faqa fuanáuree.

Yísufa iriséenoó qinau, Qinée maqee fúanannai anée sía amana qiní faqa finnáranoo, kásooqaqee anée qiní faqa finnáranoo.

³⁷Simoona moo áuqu Peetooroofa iriséenoó qímaminau, Karaambáiqá anée náqi náqee qinée sía aní faqa fuanáuree. Qinée aníara kúquanauranoo. ³⁸Yísufa mi-ufána iriséenoó qímaminoo qinau, Kúqaa fee anée maqee qiníara kúqinnaree, qinée ánoona ufa aní qímamidaqa fáfaa eendáki kookoorána sía ufa qínnakamuqoo anée kúqiranara rufíaseenana qaaramoo kári qiníara sía qáfaunausee qínanoo kookoorána ufa qíannoo.

**Yísufa naríara narí ákoofa márinnai fímaria
aanausa qinée márídee qu úfafa.**

14 ¹Yísufa miqí qímaseenoó aiqáma qímanniminoó qinau. Ínnee sía nimukée márínaqa mapáraaiaqa. Ínnee Ánutuna saqárikí máriafanoó dóo qiní faqa saqárikiaqa. ²Qiní qíkoona innaarúna máqusaki moómoo maqa narí aqa narí aqa márídanoó. Qinée maindári óoruree ínnee óoru fifandinna maqana áuqirara óoru fidaqa. Minára qinée kúqaa ánoona ufa kai inni qímannimidaqa. Sía ánoona márínaqau sía qímannimunaiqini. Kuqáa ánoona márífaqa qímannimidaqa. ³Qinée innaarúnai óorureeqa ínnee óoru fifandinna máqusana deedaqamásee qumu nífiqee minní múrunnisánaura. Ínnee qiní faqa máriaqeera miqíánaura. ⁴Ínnee qinée márunnannai fímaria aanara írimariafanoo.

⁵Toomasifa mi-ufána iriséenoó qinau, Anée fímariananara maasá sía írídaqa. Náqimasee fee mi-aannára írianauree.

⁶Yísufa iriséenoó maaqí qímaseenoó qímaminoo qinau, qinée mi-aanáusa márídaqa. Qinée kúqaa ánoona úfa márídaqa. Náaru náaru márírafa qiníki márídanoó qinée misá márídaqa. Sía moó fannoo káqi

qiní qíkoofinnai fídanoo qinímau kai fifáranoo. ⁷Ínnee qiníara írifau qiní qíkoonara faqa írini. Maqee máriaqooqari qiní qíkoonara íriqa qiní qíkoona qáfee maríafanoo.

⁸Firipifa mi-ufána iriséeno Yísuna qímaminoo qinau, Óo karaambáiqua aneenná ákoona uqaqífiqainaqa qáfamasee dóo fee qianáura.

⁹Yísufa miná iriséeno ákooqoofanoo raiqáseeno qinau. Firipi qinée kísaaqasaa ínni faqa máriafanausa márunana anée sía írirana írimariananoo. Yáfasiqa ánaasee fee qiní qíqafainafa dóo qiní qíkoona qáfaidanoo. Anée nánaree qiníara aneenná ákoona uqaqífiqaannee qínanee. ¹⁰Firipi anée sía fee qiní ufara ánoonee qídanee. Qinée qipaqaenáki faqa máridaqa mifá qiníki faqa máridanoo sía fee anée mi-ufána íridanee. Yísufa kafáa narí faiqi námu aiqáma qímanniminoo qinau. Qinée ínni ufa qímannimimarunafa sía qeeqá daundurákinaana qímannimidaqa. Qiní qíkoofa qiníki máriafa narí írirana iriséeno qifaqa narí qimáú kai fídaqa qímannimidaqa. ¹¹Ínnee maa-ufána irisée ánoonee qiaqa. Qinée qeeqá qíkoonaki máridaqa mifá qiníki faqa máridanoo. Innee qiní ufara sía fee qímasee qinée áuqaannainaina faiqí sía áuqaqaa ira ainaina nífunnoo qáfamasee Ánutufa miná faqa máridanoo fée qiaqa. ¹²Qinée ánoona ufa qímannimidaqa faiqí ánaasee moó fannoo qiní saqárikinafa qinée íanandee íannoo. Qinée qeeqá qíkoofinnai fuannánara qiní saqárikinafa sía qiní daanna kái ráannoo qiní saika úraaqáranoo máriannoo. Miná óosana maaqímminoo máridanoo. ¹³Ínnee innaaru qídaqa qiní dúqusaa qímasee innaaru qífaqa nímianaúra. Sía moo áinaina sía nímianaúra innaaru qífaqa nímianaúra. Qiní qíkoona afaaqa aréenarafa qinísaaqari faqa aréenaanifeera nímianaúura. ¹⁴Ínnee qiní dúqusaa qímasee innaaru qífaqa qinée mi-ainainná miqímannisaaauranoo.

Yísufa náaquqara maraquana nímiree qu úfafa.

¹⁵Yísufa narí faiqi námu káqi qímannimidanoo qinau. Innee qiníara ríqa qinée qímannimíafánnufana andeeqásee qumáreefaranoo. Sía qiníara ríqa sía qinée qíafannufana qumáreefaranoo. ¹⁶Qinée ínni minnísee óoru fíqa qeeqá qíkoona irámmiriananoo Ánutuna dadaaqíra afeeka maraquana nímiannoo. Mifá kúqaa ánoona ufa qíróosana maraquana qumu máriannoo, mi-maraqunáfa náaru náaru ínni faqa máriannoo. ¹⁷Maa-maqánasaa máriasa sía qiní Yísusa mandaaqée marínausa sía amana mi-maraqunná máreefaranoo. Misá sía miná qáfaidaqa sía minára írimariafanoo minára sía máreefaranoo. Mifá ínni faqa mapukúsee máridanoo kúqaa ínni naundurái ánoona máriannoo. Mifá ínni faqa máriafaqa ínnee mi-maraqunná óosana írimariafanoo.

¹⁸Qinée sía ínni minínnisaaauraa qinée óorureeqa Ánutuna maraquana aqíqáananoo qumurée ínni faqa márida dadaaqíannoo. ¹⁹Káqikaqoo

maa-maqánasaaqaraa írirana faqaasa sía qiní qíqafeefaranoo. Ínnee kai qiní qíqafeefaranoo. Qinée káqi márirausa márídaqa minára ínnee káqi márirana máreefaranoo. ²⁰Qinée qeeqá qíkoonaki márídaqa kafáa ínnee qiníki máriafanoo qinée inniki márídaqa. Ánutuna maraquna qúmuanínna fáasaana mi-faasaanná mi-ufána óosana ámiqimandee írifaranoo.

²¹Yáfasiqa anaasee fee qinée qímannimíafanna úfana irisée máree marífindinausa misá kai qiníara rífindinausa márifara. Qiníara rímarina fasiqa anaaseesara qiní qíkoofa misára faqa rúannoo qinée faqa mi-fasiqa anaaseesára ruanáura qeeqáindi ánoona afeeka uqannífiqaanaura.

²²Yudasina amaráfa Yísuna irámmirinoo qinau, Óo Karaambáiqu náqimaseenane anée maasá qífusaa kai kooroo innáree maa-maqa maaqánasaaqaraa írirana faqaasa nífusaa kukéeqararee qídanee.

²³Yísufa iriséeno qinau. Yáfasiqa ánaasee fee qiníara rímarinafa qiní ufa máree mári fasiqa anaaseefa mifá qiníara rímarifa mariannoo. Miqínna fasiqa anaaseena qiní qíkoofa Ánutufa minára faqa rúannoo. Mifá faqa qinée faqa mi-fasiqa anaaseesá innannai óonuree umeé miná faqa márianaura, miqímáseeqa maasá inni nífusaa kai koorooianáura. Maqásaaqaraa írirana faqaasa nífusaa kukéeqaanaura. ²⁴Yáfasiqa ánaaseese sía qiníara rínausa misá qiní ufa sía írifara. Qinée qímannimíra ufa ínnee írimariafanoo, sía qiníndi máridanoo, qiní qíkoofa qiní diqíqámaqainaindi mináindi máridanoo.

²⁵Qinée maa-ufáusa inni faqa káqi márídaqa qímannimídaqa. ²⁶Ínni fúka dadaaqírafa náaquqara maraquna qiní qíkoofa kásooqaquee nímianninafa mifá aiqáma ainainara qímannimiannoo. Qinée faqa aiqáma ufa qímannimíafannana mifá minára inni náaqoo áuqainaqa óonumafi írifaranoo.

²⁷Qinée naundurá asooárana inni nímidaga. Qinée qiníki mári naundurá asooárana inni nímidaga. Maa-maqánasaa máriasa sía misá naanna rámassee inni nímidau. Ámiqimandee qeeqá asooárana nímiannaura. Sía inni naundurá rapikíani sía rufíaqa rufíaqiaqa. ²⁸Qinée maqee maaqóoqari kafáa óoru fúanaura óorureeqa marikíqa óorurandee qumureeqa inni faqa márianaura. Sía qinée óoru fúannanara ínnee minára rufíaaqa. Ínnee kúqaa qiníara rídau qinée qeeqá qíkoofinnai fuannánara susúmmaqimaqani. Qiní qíkoofa qiní úriqararafa máridanoo minára susúmmaqimaqani. ²⁹Qinée maqee sía kambíqaua kámuqoo aiqáma áinainara qímannimídaqa. Kambíqafinaqa ínnee qiníara íriaqeera qímannimídaqa. ³⁰Qinée sía amana inni faqa kísaaqasaa ufa qianáura. Maa-maqánasaa rakísirafa Sadannafa dóo ánidanoo qiní afeeka fannoo miná afeeka úraaqáranoo máridanoo. ³¹Maa-maqánasaaqaraasa qinée qeeqá qíkoonara rímarunnana minára íriaqeera miná ufamáu andeeqásee fidaqa qinée qeeqá kai irisée Sadanna ásauku ámeemaanai óonuree

kúquanaura. Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqi námuara dóo uqéeraifaqa maaqóoqari moosáa fuanée qímasee uqéereenoo moosáa finau.

Yísufa nariara qinée uáinna sanda ánoonanda márídee qu úfafa.

15 ¹Yísufa fídanoo maa-ufána narí faiqi námu qímannimainau. Qinée sáunara foora qinée márúnna saqarisa márídaqa. Qíní qíkoofa sáuna saqamasáa rakísimarifa márídanoo. ²Qíní qíkoofa Ánutufa mi-sauna saqarína sía írainanoo ateehá idaráannoo. Íreemari oosanna ámiqimandee íraani fee qímasee ánukamásaidanoo ámiqimasee rakísidanoo. ³Qinée qímannimimarunnufana ínnee irisée máraifanoo dóo ínni mandáinaina rukánnisáifaqa ánukaraoqoo máriafanoo. ⁴Ínnee saqári ásaanara foora qínísaa áriqa máríaqa. Ínnee sía qínísaa áriqa márídaqa sía qíní ámiqíra márira nírana máreefaranoo.

⁵Qinée saqári ánoona márídaqa. Ínnee ásaana miqírausa máríafanoo sía ánoonasaa arufínafa sía sáuna íraannoo. Qíníki márínausa qinée faqa misáki máríananoo sáunara foora moómoo íreefaranoo. Ínnee ínneeqáraa márínausa kudí márífaranoo qíní faqa márínausa sáuna ámiqimasee íreemarfaranoo. Ínnee minára iriséeqa ámiqimasee qínísaa atooqáifaqa qinée faqa ínniki márínaura. ⁶Faiqí moó fannoo sía qíníki márínafa sáuna asaana miqírafa aadánusidanoo márínanoo sáunasaa rakísimarifa ásaana qáfamasee aadánusinausa aiqáma ateehásee suqéeqeenoo idáki áqusainanoo qámataikaannoo. ⁷Ínnee qíníki márírara kai ídaqa márifaqa qinée qímannimunna ufafa ínniki márírara kai ímarinaqa ínnee nána ainainaree qíníra íráifaqa nímiánaura. ⁸Ínnee andeeqára márírana qaqqammara foora moómoo íraifanoo minánnai qíní qíkoona ámiqíra afeeka eeraarira areenarana kooroománnimaqaannoo. Miqíuqanna íqa qíní faiqínámukammáfífaranoo. ⁹Qíní qíkoofa qíníara firaaqóo rídanoo qinée faqa miqíkai íqa ínniara firaa qóo rídaqa dóo sía ínnee moó fannoo minakíqari aíaki fuaqa. Káqi kai qíní dídíranaki máríaqa. ¹⁰Ínnee qinée qímannimuna úfana irisée qumáreeqa qíní dídíranaki márífaranoo. Qinée míqikaimásee qeeqá qíkoona ufa iriséeqa qumáreeqa miná ádíranaki márídaqa.

¹¹Qinée sía káqi qímannimídaqa qíní susúirafa ínniki máríanifeera ínni susúirafa ánoonaikianifeera qímannimídaqa. ¹²Qinée ufa moó aaquqíra ufa qímannianaúra íriaqa Ínnee qíní daanna rámasée nariara nariara rídaqa nídiáni. ¹³Faiqí moó fannoo narí áqoondi ámaqa maqasée kúqinna fasiqafa miná ádírafafa aiqáma nídirana arusée úriqaramáqaraasa uqanna inóo máriannoo. ¹⁴Maqee maqee qíní aaquqíra ufa irisée mi-maú fímariasa misá kai qíní qíqoondiqa márídaqa. ¹⁵Qinée sía maaqóoqari ínniara qíní aináinira faiqí fée qianáura. Rakísirafa narí fúanínnanara faqa áuqaaninnanara faqa máraaninnanara faqa sía aináinira faiqiuqa qímannimidanoo miqímmianauree maaqímmianuree qídanoo narí

kai. Ainániaqée ufa kai qímannimidanoo. Qinée sía fífau saikíra faiqi fee qídaqa ínniara qiní qíqoondi fee qímasaídaqa qinée qiní qíkoofa áuqaaninna saika úfanara aiqáma ínni kooroománnimídaqa. ¹⁶Sía ínnee qiní rusandeesámumandee qiní qumáraafanoo. Qinée náaree ínniara rusandeesámumandee ínni qumáreeqa. Ínni márirafa nírafa qiní daanna rámasée máriaqeera qiníndikiaqeera qímasee ínni máreeqa. Mi-marira oosanáfa sía putaa íannoo afeeka kái maríannoo. Ínnee minára irisée nána sárauímari ainainaree qiní qíkoofinnai innaaru qímasee qiní dúqusaa innaaru qímasaifanoo nímiannoo. ¹⁷Dóo qeeqá aaquqíra ufa maaqí qímasee qímannimídaqa. Ínnee naríara naríara rídaqa nídiaqa.

**Maa-maqánasaaqaraasa Yísuna ufa írimarinausa
fídiqaamannimaqee fandínnanara qímaqoo ufafa.**

¹⁸Maa-maqánasaaqaraasa ínniara fídiqaammifáranoo maanára íriaqa indaarú qiní Yísusara fídiqaaiiasa máriafanoo ínnindi ínaaqianna fídiqaairafa máríannoo. ¹⁹Ínnee qiní faiqi námu maa-maqa maaqánasaaqaraasa faqa moodáa írirana faqaasa márifaqau misá ínniara maasáindi fee qímaseefau ínniara rini. Qinée ínni maa-maqa maaqánakinaasa rusandeesámumasee qumáraqaunausa máriafaqa maqee sía misáindi máríanara minára kaukaata qímannimaqáidaqa. ²⁰Maa-ufána qímannimunnana kaifáa íriaqa aináinira fasiqa sía narí rakísirana úriqararafa márídanoo. Misá qiní ínni rakísirana dáriqa quándaki ínni faqa qiní ufa írimariasa faqa nárifaranoo, misá qiní ufa íriqa quándaki ínni ufa faqa írifaranoo. ²¹Ínnee qiníndi máríanara óosana óosana mandainaina maa-maqánasaaqaraasa ínni nímfaranoo. Misá sía qiní diqiqoonára Ánutunara íridaqa miqífaranoo. ²²Qinée maa-maqánasaaqaraasa mandáinainara sía kooroománnimaqáananoofau sía misá mandá numoo máriqini. Dóo qinée misá mandóosanara kooroomásee misá qímannimiqáuna íridaqa Ánutuna nárira ufa ámeemaanai márídaqa sía amana únnufannai miná ititéefaranoo, nárirafa káqi náruannoo. ²³Faiqí moó fannoo qiníara fídiqaammidanoo qiní qíkoonara faqa fídiqaammidanoo. ²⁴Qinée misá nífusaa faiqí sía áuqaqaa ira ainaina áuqaafánnana sía maqásaa fasiqa moó fannoo mi-ainainná áuqoofanoo ánoona kambíqanau. Qinée sía miqímáseeqa mi-ainainná áuqaananóofau misá numóo sía máriqini. Qinée óosana óosana ainaina áuqaunaqa misá sía ámiqimasee maaqandá qísakoosara írirai maaqandára fídiqaamaqimaqáidaqa. ²⁵Mooseena sándufa óoqai misára ákara rúmaqoofa márídanoo. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Misá káqi fífau miqídaqa qiníara fídiqaaida márifara.

Ánutuna ufa miqínoo márídanoo náqimasee moosáa fífaree. Minára misá qiníara fídiqaaidaqa.

²⁶Yísufa káqi narí faiqi námu qímannimidanoo qinau. Qinée óoru fúananoo fúka dadaaqírafa qúmuannoo. Mifá kúqaa ánoona ufa qíra

óosana maraquana máriannoo qiní qíkoofinaindaraafa máriannoo. Qinée qeeqá qíkoofinaindaraana aqíqáananoo qumuréeno mifá qiníara qímannimiannoo. ²⁷Mifá ínni náakinaqa ínnee faqa qiníara ufa qifáranoo. Ínnee óosanakiqari qiní faqa níniaasa máridaqa qiníara ufa qifáranoo.

16 ¹Ínnee aanái fíqa níku rupáuraki sáamuriqa qiní minnísee foora minára naamúa qímarunausa máridaqa. ²Kásooqaqee faiqí misá náriqa amaana máqakiqarifée ufa suqíra maqakiqarifée áanóommasee ínni niqíqeefáranoo. Kásooqaqee náriqa áaqamasee kúqaa Ánutuna dadaaqídee qíqa ínni kuqá nárifaranoo. ³Misá qiní qíkoona Ánutunara faqa qiníara faqa sía írídaqa miqífaranoo. ⁴Maqee maa-kamúqoo qinée márúnnaqoo maa-ainainnáusara qímannimimariana írimarifanoo kásooqaqee kambíqainaqa ínneeqa náaqoonnai óonumafi íríaqeera qídaqa. Qinée indaarú sía qímannimiqa qinée ínni faqa káqi máridaqa qíqa sía qímannimíafanausa qinée qúsasaa fíraridaqa qímannimidaqa.

**Náaquqara maraquana fannoo qumuréeno
áuqaaninna ainainara kooroo qímaqoo ufafa.**

⁵Maqee qiní qíkoofa qiní diqíqámaqoonnai óoru fíraridaqa ínnikiqari moó fannoo sía qiní iráidanoo anée yái fee fidanee miqídanee. ⁶Dóo qinée fírara ínni qímannimunaqa ínni naundurá qumaara ráifaqa nóori runúsee máriafanoo. ⁷Qinée ánoona ufa qímannimidaqa qinée óoru fúanaqa ínnee ámiqiranaki máriaqeera óoru fúanaura. Qinée sía óoru fúananoo fúka dadaaqírafa sía qumurée ínni dadaaqíannoo. Qinée óoruree fúka dadaaqírana aqíqáananoo qumu ínni faqa máridanoo dadaaqíannoo. ⁸Fúka dadaaqírafa qumu máridanoo ínni maqásaaqaraasa írirana áaqaidanoo fee qíannoo ínni andeeqáranara faqa mandá oosanara faqa Ánutuna náriira ufa nímianinnanara faqa áaqee maríafanóommifoo qímasee qímannimiannoo. ⁹Maqásaa fasiqauqa qiníara sía írifaqee qídaqa minára nári mandá óosanara ámiqira oosana fee qímasaidaqa áaqaidaqa. ¹⁰Qinée qeeqá qíkoofinai óoru fíraridaqa maqásaaqaraasa sía kaifáa qiní qíqafeefaranoo, minára fúka dadaaqírafa maqásaaqaraasa andeeqára oosanara áaqee maríafanoo fee qíannoo. ¹¹Maa-maqánasaaqaraa rakísirana aakaaqaindáraa fasiqa dóo Ánutuna árira ufa dóo mi-manda fasiqánasaa máridanoo. Minára Ánutuna náriira ufa fannoo maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaaseesaa faqa máridanoo minára faqa misá sía andeeqásee írídaqa áaqaidaqa.

¹²Qinée moómoo ainainara qímannimianaqa qumaara ráinaqa síamma írifaranoo. ¹³Miqímarianara kúqaa ánoona ufa qíra maraquana fannoo qumuréeno ínni maréeqeenoo ánoona úfa máriranaki mara quqáannoo. Sía mi-maraqunáfa narí kai ufa qímannimiannoo qiní dóokinaana kai írinoo ínni qímannimiannoo. Mifá kásooqaqee kambíqaaninna ainainara tamummaqasée

iriséenoó ínni qímannimiannoo. ¹⁴Mifá qiní írira ufa maréeqee ínni níminaqa minánnai qiní Yísuna asasírana qímimarifaranoo. ¹⁵Qiní qíkoona Ánutuna aináina aiqáma qiníndi kai máridanoo. Minára qinée ínni maaná qímannimiqa kafáa qímannimidaqa. Qinée qeeqá írirana marasée ánoona ufa qíra maraquina qímamiananoo mifá quándaki ínni qímannimiannoo.

Nóori runíra ufa faqa asasíra ufa faqa qímaqoo úfafa.

¹⁶Yísufa narí faiqinámu káqi qímannimidanoo qinau. Káqikaaqoo ínné sía qiní qíqafeefaranoo káqikaaqoo marikíqa kaifáa qiní qíqafeefaranoo. ¹⁷Yísuna faiqi námu miná irisée akaqáusa maaqí qiqau. Maa-ufána nánaree qídanoo fee. Mifá naríara káqikaa qóo sía qiní qíqafeefaranoo fee qídanoo. Kaifáa káqikaaqoo marikíqa qiní qíqafeefaranoo fee qídanoo. Kaifáa naríara qeeqá qíkoofinai fíraree qídaqee qídaqinoo. ¹⁸Mifá káqikaa qóo fee qídaqinoo mi-ufána óosanara maasá randáidaqa. Maasá sía miná ufa óosanara írídaqa náqi fee qídaqinoo fee.

¹⁹Yísufa misá randáranara irisée maaqí qímasee qímannimianau. Qinée qíqa. Káqikaaqoo sía qiní qíqafeefaranoo. Káqikaaqoo marikíqa qiní qíqafeefaranoo. Ínné mináree narí qímami narí qímami qídee. ²⁰Qinée ánoona ufa qímannimianaura. Qinée kúquanna kamuqoo ínné ikífaafau qifáranoo. Ínné miqímariafaqa maqásaaqaraasa qiníara sía írimariasa susúifaranoo. Ínné nóori runúsee márifaranoo qinée kúqiranakiqari fíndi fúanaqa kafáa mi-noori runirána minnísee quándakinaqa asasífaranoo.

²¹Ánaasee moó fannoo ámuauqu uqafaqa máridanoo óori runúsee máridanoo, dóo aupúrarafa áidafirafa minakí márinara miqídanoo. Miqídanoo máriifanoo faiqi maqasaifanóo dóo aupúrarafa faqa áidafirafa faqa taikéefoo qímaseenoo dóo qiní faiqi kambíqaifaqee qímasee áidafirana aunúsee asasídanoo.

²²Ínné miná aanna reefáranoo. Maqee kámuqoo nóori runúsee márifaranoo. Kásooqagee qiní qíqafamasaiifanoo miqóo ínni nímuqusaki asasírafa firaaqóo qumbiqánoo máriannoo. Mi-asasírana sía moó fannoo máreemaría asasírafa máriannoo. Afeeka asasírafa ámiqirafa káqi maríannoo.

²³Qinée kúqiranakiqari fíndifíqa qeeqá qíkoofinnai óoru maríanaqa ínné sía kafáa qiníara moo áinainara irámmirifaranoo. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa. Ínné qiníara faiqi námu máridee qímasee qiní qíkoona irámmirifaranoo iráifandinna ainaina óosana óosana nímiannoo.

²⁴Máa mária kamu sía moo áinainara qiníara áqoondi fee qímasee Ánutufinnai innaaru qímariananoo. Irámmiriaqa. Irámmirifaranoo nímiiani. Ínné asasírafa ánoonaikianifeera Ánutufa nímiannoo.

Yísuna ufa írimariasa maa-maqanáasa márirana úriqararanara qímaqoo ufafa.

²⁵Qinée kukéeqara úfannai ínni qímannimimariafannana. Qúsasaa sía qinée kukéeqaanaura kooroománde qeeqá qíkoona Ánutunara akooqóo

qímannimianaúra. ²⁶ Mi-faasaanna aniráinaqa qiní dúqusaa Ánutunara innaaru qifáranoo. Ínnee innaaru qífaqa qinée sía qeeqá qíkoona áfusaa óonuree mi-ainainnára ínni fífaú dadaaqianáúra. ²⁷ Qiní qíkoofa narí kai ínniara áidimarifanoo iráifandinna ainaina eedóo qímasee nímmiannoo. Ínnee qiníara nídimarinaqa Ánutuna faiqi fée qífanoo ínniara faqa Ánutufa ádidanoo iráifandinna ainaina nímiannoo. ²⁸ Qinée qeeqá qíkoofinaindari maqásaa qúmuafanausa máridaqa dóo maqásaa taikéeqa qeeqá qíkoofinai óoru fúanaúra.

²⁹ Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa qiqau. Dóo íria, dóo maqee maasá kooroomásee qímaqimimariananoo. ³⁰ Dóo maqee maasá aníara aiqáma ainaina írimarianá fee qídaqa. Anée ufa qíananoo moó fannoo sía aní dadaaqímarifana aneennáraa kai qímannimimarianaqa maasá minára irisée kúqaa aníara Ánutufinaindari qúmi fee qídaqa.

³¹ Yísufa mi-ufána iriséenoo kafáa qímanniminau. Dóo ínnee maqee fée iriqaraasídee. ³² Dóo moo áukuana adeedí ranóo máridanoo misá kai ínni mara fúrufaramánnimaqeeffaranoo. Ínnee ínneeqa máaqa máaqa dáraanimambifaqa qinée qeeqákai márianaúra. Sía qinée káaqa qeeqáraa máridaqa. Qiní qíkoofa qiní faqa máridanoo. ³³ Ínnee qinísaa atooáqa marífindinnanannai asooáranaki márifaranoo. Maa-maqánasaaqarara írirana máreemariasa aupúrarana óosana óosana nímiannanara maa-ufána qímannimidaqa. Sía rufíaqa rufiaqiaqa dóo qinée maa-maqánasaaqarasa dóo rafáaqafuseeqa, minára káqi paasóosiaqa.

Yísufa narí faiqi námuara Ánutunara rakísinnimaqaannee qu úfafa.

17 ¹ Yísufa mi-ufáusa narí faiqi námu qímanniminau. Qimánnimiseenoo óori innaarúnai uqéeraseenoo narí ákoona Ánutuna innaaruqínnoo qinau. Óo qípoo dóo qiní kúqira aukuaana adeedí ranóo máridanoo. Anée aneenná ámaaku qiní qifaaqa aréenarana qímia. Qinée kafáa quándaki kaifáa anínna ámianeera qímia. ² Óo Ánutu, anée aiqámausa rakísianneera afeeka eeraarira maraquana qiníki quqáqanánnoo. Anée faiqí ánaasee qumeé rarisámeeqaidana qímimariannana qinée misá náaru náaru márirana nímiianeera mi-afeekána qímiqaananoo máridanoo. ³ Náaru náaru marirafa maaqímminoo máridanoo. Maqásaa fasiqa ánaasee misá aní moodáa kúqaa Ánutunara irisée mi-iriranamaú fírafa kafáa qiní Yísusa aní ásauku mundírausara anée diqiqoonáusara míqikaimásee irisée mi-iriranamaú fírafa, mifá kai náaru náaru márirafa máridanoo. ⁴ Qinée maa-maqánasaaqarasa dóo aní áfaaqa aréenarana uqannífiqeeqa. Anée aináinirana qímiannana dóo qinée taikáseeqa. ⁵ Óo qípoo qiní maréeqeenana aneenná márianaqoo mara quqáqisee qifaaqa aréenarana qímia. Óoqai óosana ároo aukuaana maa-maqa maaqáfa sía márunaki qifaaqa aréenarana qímunna miná kai kafáa qímia.

⁶Anée maa-fasiqáusa qiní faiqi námu maqásaaqaraasakinaana qímimarianaqa aníara kooroománnimiqa. Misá aníndi máridaqa. Anée misá qímimarianafa máriananoo. Misá aní ufa irisée eedóo qímariasa máridaqa. ⁷Dóo maqee misá qiní aiqáma ainaina anísaaqaraana dóo írifa. ⁸Anée qímunna úfana qímannimunaqa irisée dóo máreea. Qinée aníkiqari qúmuafannanara faqa misá kúqaa fee qídaqa. Anée qiní diqiqoonnánara faqa ánoonee qídaqa.

⁹Qinée anée íanannai misára dadaaqíaneera innaaru qídaqa, sía káqi qeesa maqásaaqaraasarau innaaru qídaqau. Anée qímianúsara kai aníndi máridaqa innaaru qídaqa. ¹⁰Óo qípoo qiní aiqáma ainaina aníndi máridanoo. Kafáa aní aiqáma ainaina qiníndi máridanoo. Qiní qifaaqa aréenarafa qiní faiqi námusaaqari kooroo ídanoo. ¹¹Dóo maqee qinée anée máriannaqoo óoru fíraridaqa dóo qinée maa-maqánasaa taikásee minní óoru fúanauranoo. Misá káqi maa-maqánasaa márifaranoo. Óo náaquqara qíkoofa. Aní áuqu afeeka eeraarirana misásaa ititánnimaqaani. Anée mi-auqúna afeeka eeraarirana qiní qímunafa mifá misásaa ititáni. Ititánnimaqasaanaqa maaqandá daanna rámassee moodáanakikiqa máriaqeera. ¹²Aní áuqu afeeka eeraarirana qímiannana minánnai maa-kamúqoo misá faqa máridaqa ámiqimandee qeeqá faiqi námu rakísidaqa márunaqa máridaqa. Qinée misá ititánnimaqeeqa, sía moó fannoo dapikíaqeera. Máaniki fímari fasiqafa Yudasifa mifá kai dapikínoo máridanoo. Sía káqi dapikínoo, aní óoqeenaa ákara anoona kooroo íanifeera dapikínoo. ¹³Dóo qinée anée íanannai óoru fíraridaqa. Qinée maaqóo káqi márunnaqoo ufa óosana óosana qímannimidaqa qímannimianaqa misá nímuqusakina asasírafa qumbiqánoo márianifeera qímannimidaqa. ¹⁴Qinée aní áufakiana qeeqá faiqi námu qímannimunaqa qímannimifaqa maa-maqánasaaqaraasa akaqáusa sía qiní ufa írimariasa misá iriséeqa qiní faiqi námu fídiqaamannimaqaidaqa. Qiní faiqi námu aní ufa irisée maqásaaqaraasakinaa íriranara níkoqaidanoo innaarúnaindaraa írirana marasaafaqa maqásaaqaraasa minára misá fídiqaamannimaqaidanoo. Misá qiní daanna ráidaqa sía maaqóoqaraasau máridau. ¹⁵Óo qípoo qinée aníara sía qiní faiqinámu maréeqee moosáa quqáanneera qídaqa. Maaqóo maqásaa máriaqoo kai rakísianeera qímamidaqa, aakaaqaindáraa fasiqa fannoo misá qumáraandoora qímamidaqa. ¹⁶Qinée sía maa-maqánasaaqaraasaindi máridaqa, misá faqa qiní daanna réeqa sía maa-maqánasaaqaraasaindiara foora máridaqa. ¹⁷Óo qípoo aneenná ánoona ufannái misá maréeqee aneenáindikia. Aní ufa fannoo andeeqára ufa ánoona máridanoo. ¹⁸Anée qiní maqásaa diqiqoonnána qinée faqa miqíkai íqa quándaki misá máaqanna máaqanna niqíqáidaqa. ¹⁹Qinée misároo qíqa qeeqá qifaaqa aní ámidaqa. Misá faqa nári márirana nírana kúqaa aníndi fee qiaqéera miqídaqa aníndi máriaqeera miqídaqa.

²⁰ Sía qinée qeeqá faiqi námu máa máriasara kaifau innaaru qídau, máaqanna máaqanna aiqámai misá ufa irisée qiníara írifandinausa misára faqa innaaru qídaqa. ²¹ Anée faqa qinée faqa moodáanaki márúnandee misá faqa maaqandá faqa moodáanaki máriaqeera innaaru qídaqa. ²² Maa-maqánasaaqaraasa miná qáfamaseeqa qiníara óo kúqaa innaarúnaindaraa fee qiaqéera. Anée qifaaqa áreenara eeraarirana qímiannana qinée miná maramáree misá faqa nímunaqa misá aníndiri qísakoosa daanna réeqa moodáanaki máriaqeera. ²³ Qinée misáki márianneera anée qiníki mária, miqímasainaqa kúqaa uqanna moodáanaki máriaqa. Miqímasaanaqa maa-maqánasaaqaraasa níqafamasee Óo kúqaa Ánutufa Yísuna aqiqanau fóo qiaqéera, narí ámaaku Yísunara faqa miná faiqi námuara faqa amanamana kái ámuqusinoo áididanoommifoo qiaqéera.

²⁴ Yísufa káqi narí ákoonara innaaru qídanoo qinau. Óo qípoo, máa qiní faiqi námu anée qímunausa kásooqaqee qiní faqa máriaqoo kai máriaqeera dídifaaqa innaaru qídaqa. Óoqai maa-maqa maaqána sía máru aukuanna anée qiníara áidunara anée qifaaqa aréenara eeraarirana qímunna qiní faiqi námu kásooqaqee mári íqa óorureeqa qáfaaqeera innaaru qídaqa. ²⁵ Óo andeeqára qíkoofa maa-maqánasaaqaraasa aní ufa sía írimariasa sía aníara íridaqa. Qinée kai aníara íridaqa máa qiní faiqi námu anée qiní diqíqámaqoonnana misá íridaqa. ²⁶ Anée qiníara ámuqusidana áidimarina qiní faiqi námu naundurái faqa márianifeera qímasee aníara maqee kooroo qímasaida qímannimiaafanausa maqee kafáa kafáa qímannimianaura. Maqee qinée faqa misá naundurái márianinnanara innaaru qídaqa.

Yísuna qumároo ufafa.

(*Mataio 26:47-56; Mareekoo 14:43-50; Ruka 22:47-53*)

18 ¹ Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo narí faiqi námu asukunai Yeerusaree máqusaindari nífiqeenoo Kidaroono nóopundu fítaqéenoo dínni afainni saqamakína auqaaná ándanda úmmaqiranaki idooáraree qímasee narí faiqi námu faqa óonu marínau. ²⁻³ Óoqai moómoo kari Yísufa Yeerusaree máqusaindari fímaruqoo fiqau. Yudasifa minní fímarunara írimarufa máridanoo Yísuna ueeqáaninafa mi-saqamánara faqa írimarufa miqóo fínoo fee qímasee sundíauqa faqa amaana máqasaa rakísimaria firisuaiqáauqa faqa Yudasifa eendáki nífiqee finau. Misá úriqarararusa faqa, Farisai ámaana ufa qímarusa faqa niqíqoofaqa sáamu faaqaaná indáaiqa asukuna márufaqa qóoma qumároofanoo Yudasifa mi-saqamánaki Yísuna qumáraaqee qímaseenoo nífiqee finau. ⁴ Yísufa aiqáma ainaina naríki kambiqaanínnanara írimarufa márufaqa misá óonuroofanoo Yísufa misá nóorinni aniréenoo iranau. Ínnee yáfasiqanaree randáidee, qufaqa misá qiqau.

⁵ Yísuna Nasareete mǎqannaanara randáidaqa qufanoo Yísufa qinau. Máǎ qinée misá máridaqa. Yudasifa Yísuna ueeqáaninafa misáki kikiqinoo márinau. ⁶ Yísufa miqí qímasee naríara kooroomásoonara misá tautúmasee rufíaseeqa nínaaqianaindari ónurandeeqa maqásaa áqufiqau. ⁷ Yísufa kafáa irámmirinoo qinau, ínnee yánaree randáidee qufaqa misá qiqau Yísuna Nasareete mǎqannaanara randáidaqa.

⁸ Miqí qufanoo Yísufa kafáa qinau dóo qinée kooroo íqa maana misá máridaqa. Ínnee qiníara kai randéaafanoo, máǎ qiní faiqi námu máriasa minnísaiqaqa fuaqa. ⁹ Yísufa narí innaaru qímaru ufafa ánoona kambíqaanifeera mi-ufána qímannimino. Mifá maaqí qímasee fáasasaa innaaru qinau. Óo qípoo aiqámausa anée qímimarinausa sía misákiqari moó fannoo fúrufarianifeera. Fáasasaa mi-innaarunná qinau dóo maqee miná ánoona kambíqaina misá minnísee qiní kai máraaqee qinau.

¹⁰ Simoona moo áuqu Peetooroofa misá sáamu faaqaaná qáfamaseenoo dárifoo qímaseenoo mifá narí rákira paipana kísaaqa qumáreenoo amaana máqasaa rakísirana aináinira faiqi áaqamasee ásauku uqannai áaqoo aiqáma atufú áqinau. Mi-ainainira fasiqána áuqu Marakusafa márinau. ¹¹ Yísufa miná qáfeenoo Peetooroona qímaminoo qinau. Saa, aneenná paipána narí ánaamuki upeekáa. Qini qíkoofa mandá námmani náannee qímaqoosa anée qiníara sía náannee fee qidanee. Qinée naanáura.

Yísufa Annasana óorini kikiqu ufafa.

¹² Yísufa miqí qímasoofaqa Roomma mǎqanna sundíauqa faqa misá úriqararafa faqa Yuda mǎqanna firisuaiqáuqa faqa aniréeqa Yísuna qumáreeqa sándannai ásauku rumbásee áfiqeeqa. ¹³ Kaiiafasana máaqaki quqáqau. Kaiiafasafa mi-aukuannái amaana máqasaa Ánutuna aanáiqiki márusa úriqararafa márinau. Annasafa Kaiiafasana áiraamaku miná máaqaki márunaki múnú minakí quqásoofanoo Annasafa ufa indaarú írinau. ¹⁴ Óoqai Kaiiafasafa naríkai tamummaqaséenoo Yuda mǎqannaasa qímannimino qinau Yuda mǎqannaasa maasákina moodáa fannoo maasá aiqámausa misá níkiqara kúqinaqa ámiqianauree qinau. Miná máaqaki Yísuna quqásoofanoo Annasafa náaree miná ufa írinau.

Peetooroofa Yísunara sía qinée qáfaiidee qu úfafa. (*Mataio 26:69-70; Mareeko 14:66-68; Ruka 22:55-57*)

¹⁵ Misá Yísuna rumbámaree fufanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa faqa Yísuna faiqi námukiqari faiqí moó fannoo faqa misá nínaaqiana nífaqee fiqau. ¹⁶ Misá Yísuna áfiqee amaana máqasaa aanáiqikirana máaqaki kéeqoofanoo nífaqee ánu fasiqafa amaana máqasaa aanáiqikirana áqoondi máridanoo káqi mi-maaqánaki kéeqanau. Misá Yísuna áfiqee mi-maaqánaki múnuseeqa mi-sandána idukúseeqa

káqi quqásoofanoo márínau. Peetooroofa maqúsai kooqí áfainni áqoosai márínau. Nífaqee ánu fasiqafa kafáa ráudamakinoo kooqísaa rakísimaru manaaqana qímamufanoo kooqí atúasoofanoo Peetooroofa faqa kéeqanau. Kéeqafufanoo máaqa kooqí adeedí óoru máridanoo qáfeemarínau. ¹⁷Maqúsa kóoqísaa rakísiu manaaqafa Peetooroona qáfamaseenoo irámmirinoo qináu. Anée Yísuna áqoondi fee qufanoo Peetooroofa qáoo qímasee sía fee qináu.

¹⁸Suara nárufafa aináinímaru fasiqausa faqa firisuáiqúuqa faqa Kaiafasana máaqa kooqínni maqúsa sáqanna idárasee fíqu fíqumma idá tóokusíqa márufanoo Peetooroofa misáki óonu kéeqafinoo idá qaaní marínau.

Annasafa Yísuna irámmiru ufafa.

(Mataioo 26:59-66; Mareekoo 14:55-64; Ruka 22:66-71)

¹⁹Amaana máqasaa Ánutuna aanáiqiki márusa úriqararafa Annasafa mifá Yísuna faiqi námuara faqa Yísufa faiqi ánaasee qímannimira ufausara faqa mi-ufánarámma Annasafa máaqaki Yísuna irée marínau. ²⁰Yísufa miná ufa iriséeno maqí qímasee Annasana qímamináu. Qinée faiqi ánaasee moómoo súqimaruqoo kai ufa qímannimimariqia. Suqíra máaqaki fee náaquqara amaana máqaki fee faiqi ánaasee moodáaqoo súqiraqoo fee miqóo kai qinée naamúaqira ufa aiqáma ufa qímannimimariqia. Sía qinée moo úfa kukéeqaranaki qímannimiqiafana. (Ínnee áaqamasee qiní kukéeqaranaki irámaqímaqéemariafanoo.) ²¹Annasa anée nánaree qiní iráidanee. Qiní ufa írimariasa irámmirinaqa qímamiaqa. Misá qiní ufa óosana írídaqa. ²²Miqí qímasoofanoo poorísa moó fannoo ásaukusamu Yísuna óori árinoo qináu. Anée nánaree amaana máqasaa rakísirana miqí qímasee qímamidanee. ²³⁻²⁴Miqí qímasoofanoo Yísufa qímaminoo qináu. Qinée áaqara ufa moó qánana maaqóo máriasa aiqáma kooroomásee qímannimia. Qinée andeeqára ufa qúnannara nánaree qiní dáridanee. Miqí qímasoofanoo Annasafa qináu, ínnee maaná kafáa rumbámaree Kaiafasafinnai áfiqee fuaqa. Kaiafasafa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirafa márufafa mifá máruqoo moo máaqaki minní Yísuna áfiqee fiqau.

Peetooroofa kaifáa Yísunara sía qinée qáfaidee qu úfafa.

(Mataioo 26:71-75; Mareekoo 14:69-72; Ruka 22:58-62)

²⁵Peetooroofa naambeéqai káqi idá qaanímarufanoo faiqi moó fannoo miná irámirináu. Anée Yísuna faiqi námukiqari márianafee kúqaa fee. Miqí qufanoo Peetooroofa sía fee qináu.

²⁶Amaana máqasaa aanáiqikirana aináinira faiqi Peetooroofa Marakusana áaqoo ateejóona miná áti fannoo Peetooroona qáfamaseenoo qímamináu. Fáasai anée saqamaí Yísuna faqa márianaqa aní qáfaunau.

²⁷Peetooroofa miná iriséeno káfáa qáoo kai qinau. Qáoo qímasoofanoo kookoorána ufa qinau.

Yísufa Piratoona óorinni kíkiqu ufafa.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Mareekoo 15:1-5; Ruka 23:1-5)

²⁸Kanánaana iqáqoofanoo sáarisufa námufaqa misá Yísuna Kaiafasana máaqakinaana áfiqee Roomma máqanna kiapana máaqaki múnu quqáqau. Yuda máqannaasaa sía kiapana máaqaki kéeqaqau. Dúna iqáqainaqa maasá Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomáqa naannáqoo fée qímasee kíapafa moo máqannaafa márufaqa afaaqasáa qaraa aisóra maasá qífaaqasáa áqufinaqa qífaaqa mandáikinaqa sía naannóo qímasee rufée sía miná máaqaki kéeqaqau, káqi naambeéqai mádaanai kai máriqau. ²⁹Roomma máqanna kiapafa Piratoofa misá nínfafeeno ráuda máfufanoo Yísunara irámmirinau. Ínnee nánaree fee qímasaidee maa-fasiqánara ufa qídee.

³⁰Yuda máqannaasaa iriséeqa qíqau, mifá sía mandá óosana máraina qau sía máree míni aní ámiaqini.

³¹Miqí qufanoo Piratoofa qímannimino qinau, ínnee ínnee qá kai ínnee qá sándufamau miná maramáree fuaqa. Yuda máqannaasaa miná iriséeqa qíqau, maasá sándufa fannoo maaqínna fasiqausa kuqánnaruqee qínoo máridanoo. Aunírira saqarisaa faiqí náriranara ínnee Roomma máqannaasaa maasára qáoo qímasaidaqa ínnee qá kai miqí maríafanoo. Minára maasá Yísuna Piratoo anísaa quqáidaqa. ³²Indaarú Yísufa narí kúqiranara narí faiqi námu qímannimuna miná ánoona maqee kambíqeenoo.

³³Piratoofa misá ufa iriséeno narí kóota maqaki kaifáa kéeqeenoo Yísunara maí úruannee qímasoofanoo Yísufa Piratoona kóota maqaki kéeqafufanoo Piratoofa Yísuna irámmirinau. Kúqaa fee anée Yuda máqannaasaa Karaambáiqee máridanee.

³⁴Yísufa iriséeno qímaminoo qinau. Anée aneenná kai fee mi-ufána qídanee moó fannoo aní qímamifanee qídanee.

³⁵Piratoofa minára Yísuna qímaminoo qinau. Anée qiníara Yuda máqannaasaa fee qímaqimidanee. Sía qínee ínne óosana írídaqa. Aní máqannaasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararasa misá kai qiní máaqaki quqásaafana máriananoo. Anée nána mandóosana máraanáqee miqí fee.

³⁶Yísufa qinau, qiní quqúsa sía maa-maqa maaqánasaaqaraa quqúsa máridanoo. Qiní quqúsa maa-maqánasaa márinqau qiní faiqínámu rákifaqau qiní maréeqeefau idukúqisani. Sía qiní quqúsa maa-maqánasaaqaraafa máridanoo.

³⁷Piratoofa miná iriséeno káfáa Yísuna irámmirino qinau, Kúqaa fee anée karaambáiqaa moó máridanee. Yísufa miná irisée maaqí qinau. Anée qíanandee kúqaa qinée Karaambáiqaa márídaqa. Kúqaa ánoona ufa

kai qímannimirara qínée maa-maqánasaa kambíqafi márídaqa. Kúqaa ánoona ufara randéemaria fasiqa anaaseesa misá qíní ufa írídaqa.

³⁸Piratoofa miná iriséeno maaqí qinau, kúqaa ánoona ufa qírafa mifá nánee márídanoo. Miqí qímaseeno Piraatoofa ráudamakufanoo Yuda máqannaasa náaramasee maaqí qímasee qímannimínau. Maa-fasiqánaki sía árirá ainaina moo márifaqa írídaqa.

Piratoofa Yísuna árifandinna úfana eedóo qu úfafa.

(Mataioo 27:15-31; Mareekoo 15:6-20; Ruka 23:13-25)

³⁹⁻⁴⁰Piratoofa káqi qímannimidanoo qinau. Áukuana aukúana Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomaqa faasaana qíní rumbáranaki máriasa áukuana aukúana moodáakai moodáakai karabúsakinaana idukú nímimarunausa márídaqa. Maa-aukuanná Yuda máqanna karaambáiqua idukúnnimianauree qufaqa firaa kari fáaqarumasee qímamiqa qiqau, sía maaná idukúa. Barabasina kái idukúa. Barabasifa faiqí nárinoo rákinoo ímarifa karabúsaki márídanoo. Miná kai idukúa.

(Roomma máqannaasa faiqí nárirana oosana maaqímminoo márínau. Sándá moómoo sáamu átisaa qusí íqoona márufanoo mi-sandána átinni arooqá aandáu amudaani rukámirana raiqáranauqa qusúsee rumbáqoosamuna mi-samúnannai aiqámausa rumbóosa nárimaruna. Misamúna náaree Yísuna ári isoofanoo ínaaqianna Piratoofa narí máaqaki mara quqásee miná ufara iranau.)

19 ¹Piratoofa Yuda máqannaasa ufa irisée Yísuna maréeqee narí sundía níminoo qímannimínau. Ínnee sáamu átisaa sándá qusíranannai afaaqa túrii umooqukámasaaqa qufaqa eedóo qímasee miqóo kai miqíqau. ²Afaaqa túrii qumooqukámaseeqa saatúnanda fooqána aukúseeqa saaeemmá qumáree kukúqamasee Yísuna karaambáiqua qafee féé qímasee afisúamaqaqau. Qafee afisúsee misá saasáakoona árirá qamunna sundía qamunna féé qímasee afisúamaqaqau. ³Sundíauqa náriqa sundía qamunna afisúamaqáseeqa aniréeqa ataasá átaasa qímamaqée maaqí qiqau. Yuda máqanna karaambáiqua afeeká anée máriana sía dauní kúqua miqídaqa ataasá átaasa qímariaqau. Miqí qímasee misá nísaukusamu óori áriqau.

⁴Misá miqí isoofanoo Piratoofa ráudamakufanoo narí naambeéqai Yuda máqanna moómoo márunnai qumuréeno qinau. Qínée Yísuna maréeqee ínna nífusaa quqánaura. Kúqira ainaina sía moó minakí márifaqa qínée qáfaiadaqa. ⁵Miqí qímasoofanoo Yísufa saatúnanda qafee afisírafa saasáakoona árirá qámunanda rumbárafa ráudamaki misá nífusaa kíkíqinau. Piratoofa aiqáma náaramasee qímannimínau. Ínnee qáfaaqa. Dóo mi-fasiqáfa márídanoo.

⁶Amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa faqa misá poorísauqa faqa Yísuna qáfamasee firaakarí fáaqariqa qiqau, aunírira

saqarisaa pirímma áruaqee qídaqa moómoo kari qímariqau. Piratoofa miná iriséenoo maaqí qímasee qímannimainau. Dóo ínneeqá kai mara máree aunírira saqarisaa pirímmannai áruaqa. Qinée miná qáfaunanoo sía moo númoo minaki márifaqa qáfaidaqa.

⁷Yuda máqannaasa Piratoona ufa iriséeqa maaqí qímasee qímamiqau. Maasá sándufa maaqínna fasiqafa kúquannoo fee qídaqa. Mifá naríara Ánutuna ámaaku fee qímarifa márifaqa miná ákiaqara arusáifanoo kúquannoo.

⁸Piratoofa Yísunara Ánutuna ámaaku máridanoommi qímaseenoo firaqóo rufíanau. ⁹Mifá kaifáa Yísuna áfiqeenoo narí máaqaki óorureenoo irámmirinau. Anée yáindari ánuna fee qímaseenoo iroofanóo Yísufa sía ufa qímaminau. ¹⁰Piratoofa miná qáfamasee Yísuna kaifáa qímaminoo qinau. Anée sía fee qiní qímaqiminnaree. Firímmannai aunírira saqarisaa áriraa ánoó qiníndi márídanoo. Aní idukíra ánoó írafa qiníndi márídanoo. Anée sía fee minára íridanee.

¹¹Yísufa miná iriséenoo maaqí qímasee Piratoona qímaminau. Anée qiníara ánoó íannana sía aneennáfau, Ánutufa qinára kai maqee aní ufa ámeemaanai quqáqisáifaqa márídaqa. Qinée minára maaqí qídaqa, qiní qumáreeqee aní ásaukuki quqéemaríasa misá numóo firaafá márídanoo aníndi káqikaafa.

¹²Piratoofa Yísuna ufa iriséenoo firaqóo miná aunduráki Yísuna idukíraree qímasee írinau. Yuda máqannaasa miná iriséeqa firaqóo fáaqarumasee qiqau. Anée maa-fasiqána idukínaqa maasá aníara Roomma máqannaa karaambáiqinnai óonureeqa qímamianaura. Faiqí moó fannoo naríaraa karaambáiqee qímarifa Roomma máqannaa karaambáiqá namuqáa máriannoo. ¹³Piratoofa misá ufa iriséenoo Yísuna áfiqee mádaanai ufa írimaru qaindanasaa óoqumarifinoo ufa írimaru qaindana aaqá óoni ausírirafa moómoo máruqoo qumu óoqumarifi ufa írimarinau. Yuda máqannaasa minára Kabatee qímariqau. Maasá ufakíqari óoni padíranee qídaqa.

¹⁴Dúna Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomaqa suqárafa mariannoo. Maqee súani qámbaana márufanoo Piratoofa ufa írira qaindasaa óoqumarifi Yuda máqannaa qímannimainau. Dóo maafá ínni karaambáiqá maaqóo márídanoo.

¹⁵Misá irisée fáaqa quqásee kuqáriraree kai qiqau. Aunírira saqarisaa firímmannai áriraree qiqau. Piratoofa miná iriséenoo Yísuna áriraree qusá qímanniminoo qinau. Ínnee kúqaa ínneeqa karaambáiqá aunírira saqarisaa pirímmannai áriraree fee qídee. Míqí qufaqa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa Piratoona ufa irisée fáaqa quqásee qiqau, maa-fasiqáfa sía maasá karaambáiqá márídanoo. Maasá karaambáiqá Roomma máqannaa karaambáiqá moodáa márídanoo miná áuqu Sisaafa.

¹⁶Piratoofa miná iriséenoo Yuda máqannaasa nísaukuki Yísuna quqánau. Ínneeqa máree múnusaifaqa sundíauqa aunírira saqarisaa pirímmannai áruaqa. Miqí qímasoofaqa misá Yísuna máree fiqau.

Misá Yísuna pirímmannai aunírira saqarisaa áru ufafa.
(*Mataioo 27:32-44; Mareekoo 15:21-32; Ruka 23:26-43*)

¹⁷Yísufa Yeerusaree máqusaindari narí aunírira saqari akumáree fímarinau. ¹⁸Fífiufanoo Eeburu ufakíqari faiqí níkiaqa amudaani féé qímaru amuaqunamusaa Koorookata ámuqunamusaa óoruree aunírira saqari maqái rúmasee minásaa Yísuna mara airísee firímmannai Yísuna narí aunírira saqarisaa áruqapíríqau. Aruséeqa faiqí qaaraqánda mandainaina máraqanuqanda miqandá faqa nári aunírira saqarisaa dínni dínni naruaqapíríqau. Naruséeqa uqéereeqeeqa maqá áamara áuquqoonaki rakíqau. Qaaraqánda dínni dínni Yísuna qámgaanai rakíqau. ¹⁹Piratoofa moo raufíqira saqarisaa ufa ákara rúmeeqeenoo narí rákira fasiqa moó ámufanoo óorureenoo Yísuna ákiaqa aunírira saqarisaa pirímmannai árinau. Miná ákara óosana maaqímminoo márínanu.

Maa-fasiqáfa Yísufa Nasareeteendaraafa Yuda máqannaasa karaambáíqa márídanoo.

²⁰Yísuna áru maqa maaqáfa Yeerusaree aaqá adeedí márúfaqa faiqí ánaasee moómoo miná ákara qáfáida ásaana rímariqau. Mi-akaráfa Yuda máqannaasa ufa moo áuqu Eeburu ufakíqari faqa Roomma máqannaasa ufa moo áuqu Ratínna ufakíqari faqa Kirisa máqannaasa ufakíqari faqa ákara rinoó márúfaqa ásaana rímariqau. ²¹Yuda máqannaasa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararausa mi-akarána ásaana rúmasee Piratoona maqúsai óorureeqa maaqí qímasee áaqara ufa qímamiqau, sáa sía Yuda máqannaasa karaambáíqa fee qímasee ákara rua. Káqi narí kai Yuda máqannaasa karaambáíqee qímari fee qímasee ákara ruaqana.

²²Piratoofa irisée maaqí qímasee kaukaataqímasee qímanniminu. Qinée ákara rúnafa dóo sáina mifá kai máríani.

²³⁻²⁴Roomma máqannaasa sundía qaara faqa qaara faqa Yísuna aunírira saqarisaa aruséeqa miná qamunna anaqí anaqí íseeqa nimana kái raináqau. Yuda máqannaasa kísaaqa qamunna moodáa afisírana sía áfu aina márúfa márúfaqa káqi uqára foora ámiqímasee áuqirafa márúfaqa sundíauqa miná qáféeqa dóo ámiqirafa márúfaqa sía anaqía, káqi káatara foora sararamásee úriqarainafa máraani. Miqí qímasoofanoo óoqeenaa tamummaqarausa akara ánoona mi-karí kambíqanau. Mi-ooqeenaa akaráfa minára maaqí qímaqoofa.

Misá qiní qamunna rainá rainámasee náriara náriara máreefaranoo.
Kísaaqa qamunna moodáa miná sararamásee máreefaranoo.

²⁵ Yísufa aunírira saqarisaa kúqirarifanoo miná aunírira saqari atukaki miná ánoofa faqa narí áuna qiní qínoona faqa moo ánaasee Karoopasana ánaaqa Mariana amaráfa Mariafa faqa moo ánaasee Makadara máqusaindaraa Mariana amaráfa Mariafa faqa minamúsa miqóo kíkíqíqa máriqau. (Qaaramoo ánaasee Máriana amaráusa kíkíqíqa máriqau.) ²⁶ Miríndari Yísufa qáfoofanoo narí Yísuna faiqi námukiqari narí afaaqasáa áqoondi faqa qaaramoo ánaasee miná ánoona amaráusa faqa kíkíqíqa máriqau. Yísufa kúqiraridanoo narí ánoona qáfamaseenoo qímaminoo qinau. Óo qinnaqéefoo maa-fasiqáfa Yoohaneefa aní ámaaku máriannoo qinéé kúquananoo anísaa rakísiani.

²⁷ Miqí qímaseenoo Yísufa quándakinoo narí afaaqasáa áqoondi maaqí qímasee qímaminau. Maafá aní ánoofaikinoo márinana qinéé kúquanana anéé minásaa rakísia. Dóo miqóoqari mi-fasiqáfa Yísuna ánoona áfiqeenoo narí máaqaki soofanoo márinau.

Yísufa kúqu ufafa.

(Mataioo 27:45-56; Mareekoo 15:33-41; Ruka 23:44-49)

²⁸ Yísufa naríara írufanoo aiqáma ainaina dóo maqee ánoonaikufanoo moodáa óoqeenáa ákara nammáriara qímaqoofa mifá kai sía ánoona kambíqaifaqee qímasee minára maaqí qinau.

²⁹⁻³⁰ Qinéé nammáriara dídimarifaqee qufanoo miqóo uáinna nammari taqu sundíauqa misá mandá uainna nammari sukáqee marú nammarifa miqóo máruna faiqí moó fannoo eeqaufooqána ateekásee minakí raaramásee qisoopa sáqari ásaana undáqiseenoo minásaa rutáqueeqee mara múru Yísuna áfaurusaa mundúsoofanoo qumbifíqia námaseenoo qinau. Dóo qiní aináinirafa taikéeno qímasee aunírira saqarisaa anuka rooraiqínoo dóo kúquqaraasinau.

Faaqaana atóofeesáqaanda Yísuna aqaasanaki raqúramu ufafa.

³¹ Kuqufufanóo Yuda máqannaasa úriqararausa Piratoofa narí máaqai márunnai óonuree maaqí qímasee qímamiqau. Dúna sabáta náaquqara sabáta máriannoo. Maqee kái aunírira saqarisaa máriasa níku itairísaana dauní kuqufífaqa níkundamásee dúna ámiqimandee sabáta máraanaura. ³² Piratoofa eedóo qufaqa sundíauqa óonureeqa Yísuna aaqá dínni márúnna áiku itairísee moo dínni máruna Yísuna faqa kúquna áiku itairísaqau. ³³ Yísuna áiku itairíanee qímasee qáfoofanoo dóo káaqa kúqinoo márufaqa sía áiku itairíqau. ³⁴ Sundía moó fannoo faaqaana qumáreenoo Yísuna aqaasanasáa raqúraminai. Raqúru ámufanoo fidíka faqa nammári faqa minakíqari aniranau. ³⁵ Aniroofanoo mi-ainainná qáfee marúfa minára ákara rinai. Mifá narí ufara kúqaa ánoonee qídanoo ínnee faqa kúqaa ánoonee qiaqéera ákara rinai. Yoohaneefa áfaqanoo nídanoo miqáa máaqaa ímarufanoo qáfeemarínai. (Yoohaneefa

maa-akarána ákara rúmaseenoo narí áuqu sía kooroo íraree qímaseenoo
maa-akaránaki naríara Yísuna afaaqasáa aqoondi márídee qínau.)

³⁶Maa-ainainnáusa Yísuna árunara óoqeenáa ákara ánoonaikianifeera
kambíqanau. Mi-ooqeenaa akaráfa maaqí qímaqoofa márídanoo.

Sía miná ámudaani moó fannoo raqáannoo. Sía uqanna moodáa

raqáannoo. Miqí qímaqoo ufafa ánoonaikufaqa sía miná áiku raqáqau.

³⁷Óoqeenaa ákara moó maaqímminoo márídanoo.

Faiqí moó fannoo faaqaanánnai ásauku mundírana raqúramisáinaqa
faiqí ánaasee kíkíqamambinaqa qáfeefaranoo.

Mi-ufáfa faqa aunírira saqarisaa kambíqanau.

Yísuna ákundoo ufafa.

(Mataioo 27:57-61; Mareekoo 15:42-47; Ruka 23:50-56)

³⁸Sundíauqa Yísuna raqúramisoofanoo Yooseefaana amaráfa Arimateea
máqusaindaraafa Piratoona máaqai óonureenoo Yísuna irí aunírira
saqarisaaqaraanara innaaru qínau. Mi-Yooseefaafá Yísuna ufa írimarufa
márídanoo narí aundurái kai iriséenoo sía faiqí nífusaa kooroo ináu,
káqi márínau. Yuda máqannaá úriqararusa írifoo qímasee ruffamaree
kukéeqakufanoo Yísuna iríara Piratoofunnai naríaraa óonureenoo innaaru
qínau. Amanée qíminaqa máree múnu ákundaanáuree qínau. Miqí qufanoo
Piratoofa eedóo qímaseenoo aqiqoofanoo Yooseefaafa Yísuna irí aunírira
saqarisaaqaraana tatúmareenoo finau. ³⁹Nikoodeemusafa óoqai indaarú
asukunakí Yísuna faqa ufa qíqíufa márídanoo mifá Yooseefaana dadaaqínau.
⁴⁰Mifá faiqí akunnímaqasaida níkundee marú marasinna moómoo uqanna
maraséenoo qamunnasaa adíeeseenoo minánnai Yísuna afaaqa kukúqíqau.
Miqandá nári máqannaasa óosana maraséeqa kukúqamasee ákundaqau.
⁴¹Yísuna áruqoo miná aaqá saqama márínau.

(Yísuna aukuana narí maqannaasa maaqímasee madika indufúsaida
kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaqa áamara áuquseeqa
minakí kéeqafufaqa dínni dínni moómoo aamara áuqíiseeqa kúqusa
minakíafa náadu náadu níkundee maríqau. Moodáa kai moo kári ákundeeqa
miná afunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqíkai ímaríqau. Sía
moodáa karífa níkundee maríqau. Moo kári moo kári níkundee maríqau.)

⁴²Mi-saqamánaki óoni áamara fúka márúnaki sía moó ákundoonaki.
Mi-ooni aamaráfa adeedí márufaqa dúna maasá Yuda máqannaasa
sabáta náaquarafa máriannoo qímasee káqi káqi ufaqá Yísuna irí óoni
áamaraki múnu ákundaqau.

Yísufa fíndimaqee fífufaqa fífau mádikakai qáfoo ufafa.

(Mataioo 28:1-8; Mareekoo 16:1-8; Ruka 24:1-12)

20 ¹Ákundamasoofaqa máríiqa amaanasáa kanánaana eendái
Mariana amaráfa Makadara máqusaindaraafa Yísuna óoni

áamaraki ákundamaqoona qáfaanee qímasee finau. Óonuree qáfoofanoo miná áamaraki ititáqoo oonina firaaná maréeqee káqinni quqáqoofanoo márída qáfanau. ²Máriafa miná qáfamaseenoo anirandéenoo sandéenoo óonureenoo Simoona moo áuqu Peetooroona faqa Yísuna afaaqasáa áqoondi qiní faqa qímanniminoo qinau. Misá Karaambáiqá irí óoni áamarakinaana mara máree moosáa fífífa. Sía maasá qáfeeqa.

³Yísuna faiqi námukiqari Peetooroofa faqa qinée Yoohaneesa faqa miná iriséeqa qáfaanee qímasee sandáqiafana. ⁴Maaqandá sandáidaqa qinée Yoohaneesa káaqa sandéeqa Yísuna madika kooqínni óonuraqiafana. ⁵Qinée sía kéeqiafana káqi óonu márídaqa áamaraki qáfeemaríašana. Miqóo márídaqa Yísuna kukúqamaqoo qámunnana miná kai qáfee máriqafana. ⁶Simoona moo áuqu Peetooroofa áidaaqareenoo káqi óonaamarai kéeqanau. Mifá Yísuna kukúqamaqoo qamunna miqóo quqáqoona qáfamaseenoo. ⁷Miná ákiaqa rumbáqoo qámunnana uturúqeeqeenoo áaduma kukúameeqee quqáqoofanoo márinau. ⁸Qinée Yoohaneesa Peetooroona ánaaqiana kéeqafi qáfamaseeqa dóo kúqaa fíndífífoo qiqíafana.[⁹Yísufa kúqiranakiqari fíndífuaninna ákaranara sía ámiqimandee íríqiafana. Mána mánammimáriqiafana.] ¹⁰Maaqandá qáfamasee dóo nímaaqá anirandée fiqíafana.

Yísufa Makadara máqanna ánaasee kooroomámaqoo ufafa.

(Mataioo 28:9-10; Mareekoo 16:9-11)

¹¹⁻¹²Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa nínaaqiana kafáa óoni áamara kooqínni óonu kikíqinoo márída ikíraqée marínau. Miqídanoo óoni áamaraki kummáramáfi qáfoofanoo qaara qangirooqara éekara qámunna afisíraqanda moó fannoo Yísuna ákiaqa máruqoo óoqufaaqee márufanoo moó fannoo Yísuna áiku máruqoo óoqufaaqee márufanoo níndafanau.

¹³Níndafoofaqa miqandá qiqau. Óo maa-anaasee anée nánaree ikíraqáidanee. Máriana amaráfa qinau. Misá qiní karaambáiqá mara máraafaqa sía misá quqáqoona írídaqa ikíraqáidaqa.

¹⁴Mariana amaráfa miqí qímaseenoo quándaki qáfoofanoo Yísufa miná ánaaqiannai kikíqinoo márufanoo mifá sía Yísunee qinau. ¹⁵Yísufa maaqí qímasee Máriana amarána qímaminoo qinau, Óo maa-anaasee anée nánaree ikíraqáidanee, yánaree randáidanee. Máriana amaráfa Yísunara maa-saqamánasaa rakísirafammífoo qímasee qímaminoo qinau, Óo maa-fasiqa anée yái fee irí maanakínaana mara quqéenee. Anée qímaqiminaqa qinée miná maramáree fúa.

¹⁶Yísufa miná iriséenoo miná áuqu rámaseenoo qinau, Mária, qufanoo Mariana amaráfa tautúmna quándaki qáfeenoo Óo ufasáa rakísirafée qinau. Eeburu máqannaasa ufakíqari qinau, Rabooni, maasá ufakíqari ufasáa rakísira fee qinau.

¹⁷Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau, sía qeeqá qíkoofinnai óoru fíqa minára anée sía qiní qífaaqa qumáara. Anée óonuree qiní qíkaqaafasaaúqa qímannimia. Qinée qeeqá qíkoofinnai faqa ínni níkoofinnai faqa qeeqá Ánutufinnai faqa ínni Ánutufinnai faqa óoru fídaqa. ¹⁸Máriana amaráfa miná iriséenoo sandée óonureenoo miná faiqi námu maaqí qímisee qímanniminou. Dóo qinée karaambáíqa qáfaunanoo mifá mi-ufána qiní qímaqimino.

Yísufa narí faiqi námu kooroománnimaqóo ufafa.

(Mataioo 28:16-20; Mareekoo 16:14-18; Ruka 24:36-49)

¹⁹Mi-faasaaná mi-eendánaki Yísuna faiqi námu maasá moo máaqaki kéeqafuafa Yuda máqannaasa dóo Yísuna áriqa maasá faqa dárifoo qímasee maasá misára rufiasee kooqí ámiqimasee ititásee márufanoo Yísufa tautúmánnimaqeenoo maasá qámbaranai kooroomáfinoo qímannimino qinau. Sía rufíaaqa asooárafa ínniki máriani. ²⁰⁻²¹Miqí qímaseenoo Yísufa narí ásauku áqumusáa pirimma áruna kai fidíka réemaruna uqannífiqeenoo aqaasanásá faaqaana raqúru ámuna afaaqa atekáqoona faqa uqannífiqoofaqa maasá qáfamasee dóo kúqiranakiqari fíndifuananoo fee qímasee káaqamma asasiqáfana Yísufa kafáa qímannimino qinau, ínni sía mapáara iaqa asooárafa ínniki máriani. Qiní qíkoofa maa-maqánasaa qiní diqíqámaqoosa qinée miqíkai íqa ínnee máaqanna máaqanna qiní ufa qímannimiaqeera ínni faqa niqíqáidaqa. ²²Miqí qímaseenoo Yísufa áidoo maasá fuaqáqimaqaseenoo qinau dóo ínnee náaquqara Ánutuna marauna máraaqa. ²³Ínnee faiqí mandáinaina numoo minínnisaifanoo Ánutufa faqa minínnisaannoo. Sía minínnisaifanoo Ánutufa faqa sía minínnisaannoo.

Yísufa Toomasina kooroomámaqoo ufafa.

²⁴Yísuna faiqi námukiqari Toomasifa mifá qaara qapírafa maqaqoofá márufa moosáa mi-eendánaki máridanoo sía Yísufa tautúmasee maasáki kooroo uná sía mifá qáfanau. ²⁵Maasá Yísuna qáfaafanausa Toomasina qímamiqafafana maasá Karaambáíqa qáfaunaua máridaqa. Miqí qufanoo Toomasifa qinau, ínnee únna qímariafanoo qinée miná ásaukusaqaraa pirimma ámaraki fidíka réemarinaki áuqama qáfeeqa miná aqaasanásáqaraana faqa áuqama qáfeeqa kúqaa fee qianúra sía áuqama qáfeeqa únna fée qianúra.

²⁶Mi-amaanáfa áiqaróofanoo moo ámaana eendáki maasá Yísuna faiqi námu faqa Toomasina faqa máaqaki kéeqafi kooqí mundúsee ititásee Yuda máqannaasa maasá dári foo qímasee máriqafana. Márufanoo Yísufa kafáa maasáki kambíqanau. Aniréenoo qinau, sía rufíaaqa asooárafa ínniki máriani. ²⁷Miqí qímaseenoo quándaki Toomasina qímaminoo qinau, aneenná ásauku qiní qísauku áqumusáa

maaꝓó quqásee pirímma aamara áuqamma qáfa. Aneenná ásauku qini qíqaasanasáa faqa quqásee áuqama qáfa, aneenná mapáraairana taikáa, kúqaa fee kai qía.

²⁸Toomasifa miná qáfamaseenoo qinau. Qini karaambáiq qini Ánutufa. ²⁹Yísufa kafáa Toomasina qímaminoo qinau. Anée qini qíqafamaseenana kai qiníara kúqaa fee qídane. Akaqáusa sía qini qíqafaidaqa qini ufara kúqaa fee qífanoo Ánutuna asasírafa misásaa máriannoo.

Maapapiqánaki ákara óosana kooroo qu úfafa.

³⁰Yísufa moómoo firaa ainaina narí faiqi námu nífusaa kooroomásoofaqa sía maa-papiqánasaa ákara ríqa. Akaqána kai ákara ríqa. ³¹Maa-ainainnásara ákara rúmaseeqa ínneeqa Yísunara kúqaa ásauku mundíra fee qímasee Ánutuna ámaaku fee qímasee mi-iriránannai miná áuqunnai ínnee náaru náaru márirana máraaqeera ákara rúmannimaqeqa.

Yísufa narí faiqi námu qísauku dínni taikásee dínni qaaraqánda marasée misá nífusaa kooroománnimaqóo ufafa.

21 ¹Ínaaqiana moo kári Yísufa kooroomámbuafaqa maasá miná faiqi námu qáfaqau. Tibeeriasa námmari mándirana áfainni maaqímandee kooroománde uqanníqanau. ²Simoonoo moo áuqu Peetooroofa faqa Toomasifa qaara qapírafa faqa Natanaeerafa Kannaana máqusa Kariree máqa maaqaindaraafa qini qíkoona Seebeedeena ámaakuqara faqa moodáanaki máriqiafana.

³Márufanoo Simoonoo moo áuqu Peetooroofa naríaraa qinée noodáanna pateeraanáuree qufaqa maasá aní faqa fuanáuree qímasee miná faqa fiqíafana. Maasá miqí qímasee kanúqaki akarámafi nammári qámbaanai óonuree pateeuqá quqásaida uqéerasaida qáfeemarúfanoo iqáqanau. Sía uqanna moodáa noodáanna uqárinau.

⁴⁻⁵Kanáanaa súani maqee ururoofanoo Yísufa nammári áfainni kíkíqinoo márufafa maasá sía minára irisée Yísu fee qíqau. Yísufa maasá namméera qímasee qímannimainau, Óo kumaaráuqa noodáanna máraidee qufaqa maasá qíqau, sía uqanna moodáa máraidaqa.

⁶Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímannimainau, ínnee nísauku uqannai pateeuqá quqáseeqa noodáanna paqúrifaranoo. Misá miná iriséeqa náriqa firaa pateeuqá nísaukuqannaindari áqusoofanoo noodáanna moómoo minakí qumbíqafuafa rarisárara anuqímariqiafana. ⁷Yísuna afaaqasáa aqoondi qinée Yoohaneesa Peetooroona qímamiqa qíqíafana Karaambáiqa múqufa maasá qímaqimifa máridanoo. Simoonoo moo áuqu Peetooroofa miná iriséenoo narí qamunna quqáqoona qumáreenoo áranandáuqanna rumbámareenoo nammáriki óoqurama

áqufufanoo immápamamaree Yísufunnai finau. ⁸⁻⁹Maasá Yísuna faiqi námu kanúqaki káqimariaafanausa pateeuqáki noodáanna qumbiqánoo márufaqa rarisqaqá ániufaqa áfainni aniréeqa. Maasá sía níanai márufaqa aambaaka maaqóoqari áqimariana amanasáa márufaqa miqóo óonureeqa maasá sípakiqari maqásaa áqufufaqa miqóo idáraqoona qáfaafannaqoo idárasee noodáanna suqáida féemu káqi quqáqoofoqa qáfaqafana. ¹⁰Yísufa maasá qímanniminau, noodáanna maqee máree ánianakinaana akaqána máree ániqa.

¹¹Simoono moo áuqu Peetooroofa sípaki akarámafinoo noodáanna pateeuqá rarisáma maqásaa quqánau. Quqásoofoqa maasá noodáanna ásaana rúmasee (153) moómoo uqanna firaafá kai márufanoo sía pateeuqá rakéeinu. ¹²Yísufa maasá narí faiqi námu náranau, dóo aniréee nárana naaqa. Maasá minára yáfee qiannéerusia. Dóo karaambáiqá akooqóo márídanoo qímasee sía iraqau, káqimbiqifana. ¹³Maasá aniráafananoo Yísufa féemu faqa noodáanna faqa maréeqee níminau.

¹⁴Yísufa kúqiranakiqari fíndifuqooqari qaara kari maasá narí faiqi námu kooroománnimaqanau. Dóo qaaramoókufanoo noodáanna qumbaqíra fáasaanasaa fee qímasee kooroo ináu.

Yísufa Peetooroona faqa ufa qu úfafa.

¹⁵Maasá miqóo námasaafananoo Yísufa Simoono moo áuqu Peetooroona qímaminoo qinai, Simoono, Yoohaneena amarána ámaaku, anée qiníara aneenná ámuqusakiqari fee ádidanoo fee qiní faiqi námu qiníara nídimarina aní qiníara ádirafa úrinnaaqaranoo fee márídanoo fee. Peetooroofa iriséeno maaqí qímasee qímaminoo qinai, eéoo Karaambáiqá qinée aníara dídidoanoo anée minára írimarinanoo. Yísufa iriséenoo kaifáa qímaminoo qinai, anée qiní faiqi námusaa asumu aandauro foorá náranara foora nímia.

¹⁶Miqí qímaseeno Yísufa kaifáa Simoono moo áuqu Peetooroona qímaminoo qinai. Simoono Yoohaneena amarána ámaaku, kúqaa fee anée qiníara aneenná ámuqusakiqari fee ádidanoo fee. Simoono moo áuqu Peetooroofa qinai, Eéoo Karaambáiqá aníara dídimarifana anée minára írimariananoo. Miqí qímasoofanoo Yísufa qinai, anée qiní ufa írimariasasaa sipsípara foora rakísinnimaqaa. ¹⁷Miqí qímasee Yísufa qaaramoókufanoo Peetooroona irámmirino qinai, Simoono Yoohaneena amarána ámaaku kúqaa fee anée qiníara áidinoo fee. Peetooroofa Yísufa qaaramoo kári iroonára aundurá rapíkufanoo maaqí qímasee qímaminu, Óo Karaambáiqá anée aiqáma ainainara írimarianafa qinée aníara dídimarinarana anée írimariananoo. Yísufa iriséeno qinai, anée qiní ufa írimariasasaa náranara foora nímia. ¹⁸Qinée ánoona ufa kai aní qímamidaqa. Anée kumaaráa márídana qamunandá anée

rumbásee aneenná áidirasasaa nímariananoo, kásooqaqee anée náuraiqi quqáinanoo faiqí moó fannoo aní ásauku dínni dínni ratútasee rumbásee áfiqee sía fúaqaanai aní ákooqainnannai kúqinnanara áfiqee fúannoo. ¹⁹Yísufa mi-ufánannai Peetooroofa aunírira saqarisaa kúquaninnana Peetooroofa mi-kuqiránaki afaaqa aréenarana Ánutuna ámiannoo. Yísufa Peetooroona qímami taikáseenoo mifá fíndifi fídanoo Peetooroonara dóo anée qiní qínaaqianna ániannee qímasee indaarú Yísufa finau.

Yísufa narí afaaqasáa áqoondi faqa ufa qu úfafa.

²⁰Peetooroofa Yísuna faqa fídanoo quándaki Yísuna afaaqasáa áqoondi qiní Yoohaneesa qíqafanau. Óoqai Yudasifa ueeqóo eendanaki nárana néemarufanoo Yísuna aaqá márufa ueeqáaninnanara iroo fásiqafa qinée Yoohaneesa mi-fasiqáfa Peetooroona ánaaqiana fímariafananoo. ²¹Peetooroona Yísuna iráidanoo qinau, Óo Karaambáiqqa maa-fasiqáfa Yoohaneefa náqifeemásee kúquannoo fee.

²²Yísufa qímaminoo qinau, Peetooroo sía mi-fasiqána aináinirafa aní saikafau maridanoofau, qiníndi márídanoo. Qinée mi-fasiqánara sía dauní kúqua, kásooqaqee qinée kafáa qúmuanna aukwana aní paqúrianasuree qíqananóofau miqímimiqini. Peetooroo sía aní saika márídanoo. Aní saika maafá márídanoo. Anée qiní faqa fúannee qídaqa. ²³Yísufa miqí qímasoofaqa miná faiqi námu maaqí qímasee qiní Yoohaneenara narí qímami narí qímami áaqamasee qiqau. Óo mi-fasiqáfa Yoohaneefa sía kúquannoo afeeka fée máriannoo. Yísufa sía minára sía kúquannoo fée qinau. Yísufa maaqí qinau, qinée mi-fasiqánara káqi márínaqa qinée qúmuanna aukwana qumu paqúriananoofau miqímimiqini misaikána sía aníndi, qiníndi fée qinau.

²⁴Mi-fasiqáfa maa-ainainna ufána qídaqa ákara rímarunausa márídaqa. Maasá miná ufara kúqaa fee qímasee íridaqa.

Maa-papiqánakinaa ákara rafáaqafu ufafa.

²⁵Yísufa kúqaa moómoo ainaina áuqinau, sía maa-akaranákinaana kaifau áuqinau. Maasá sía Yísufa áuqoo ainaina aiqáma ákara ríqa. Papiqa maa-maqa maaqána qumbíqaandoora, óodaa kai ákara ríqa.